

T. C.
Orman ve Su İşleri Bakanlığı
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü

SULAMA MODERNİZASYONU PROJESİ

Arazi Edinimi Politika Çerçevesi

Ankara
Haziran 2018

İÇİNDEKİLER

TANIMLAR	4
YÖNETİCİ ÖZETİ	7
1. GİRİŞ	0
1.1. PROJE TANIMI VE ARKA PLAN	0
1.2. AEPÇ'NİN KAPSAMI.....	2
1.3. ARAZİ EDİNİMİ POLİTİKA ÇERÇEVESİ - GEREKÇE	3
1.4. DEVLET SU İŞLERİ'NİN ROLÜ.....	5
2. YASAL ÇERÇEVE	6
2.1 ARAZİ EDİNİMİ İLE İLGİLİ YÜRÜRLÜKTEKİ ULUSAL MEVZUAT	6
2.2. YÜRÜRLÜKTEKİ ARAZİ TOPLULAŞTIRMASINA İLİŞKİN ULUSAL MEVZUAT	8
2.3. GÖNÜLSÜZ YENİDEN YERLEŞİME İLİŞKİN DÜNYA BANKASI'NIN 4.12 No.LU OPERASYONEL POLİTİKASI	10
2.4. BOŞLUK ANALİZİ VE TÜRK MEVZUATI İLE DÜNYA BANKASININ OP 4.12 No.LU OPERASYONEL POLİTİKASININ UYUMLAŞTIRILMASINA YÖNELİK ÖNLEMLER	11
3. ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI VE ARAZİ EDİNİMİ	20
3.1. ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI SÜRECİ	20
3.2. ARAZİ EDİNİMİ SÜRECİ	27
3.3. DEĞERLEME YÖNTEMİ	29
4. OLASI ETKİLER VE ETKİLENEN KİŞİLER	31
5. HAK SAHİPLİĞİ VE TAZMİNAT POLİTİKASI	34
6. İSTİŞARE, İLETİŞİM VE ŞİKAYET YÖNETİMİ	38
6.1. PAYDAŞ KATILIMI VE İSTİŞARE	38
6.2. BU AŞAMAYA KADAR GERÇEKLEŞTİRİLEN PAYDAŞ KATILIMI FAALİYETLERİ	39
6.3. ŞİKAYET BİLDİRİM MEKANİZMASI.....	40
7. ARAZİ EDİNİM PLANI UYGULAMASINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER	41
8. ARAZİ EDİNİMİ UYGULAMA PLANI	45
9. İZLEME VE TAKİP	47
10. MALİYETLER VE BÜTÇE	50
EKLER	51
EK 1 ARAZİ EDİNİM PLANI RAPOR FORMATI.....	51
EK 2 ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI EYLEM PLANI RAPORLAMA FORMATI	52
EK 3 ŞİKAYET BAŞVURU FORMU / KAPANIŞ FORMU	53
EK 4 ALTI AYLIK İZLEME RAPORU - ÖNERİLEN ÇERÇEVE	55
EK 5 PAYDAŞ KATILIM PLANI	56
EK 6 UZUNLU SİSTEM'NDEKİ ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI FAALİYETLERİYLE İLGİLİ EK VERİLER	61

KISALTMALAR

AEP	Arazi Edinim Planı
AEPÇ	Arazi Edinimi Politika Çerçevesi
ALAP	Sadeleştirilmiş Arazi Edinimi Planı
ATEP	Arazi Toplulaştırması Eylem Planı
DSİ	Devlet Su İşleri
GEF	Küresel Çevre Fonu
GTHB	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
ha	Hektar
PEK	Projeden Etkilenen Kişi
SB	Sulama Birliği
ŞBM	Şikayet Bildirim Mekanizması
USD	ABD Doları

TANIMLAR

Tazminat, arazi, su veya diğer kritik doğal kaynaklar ve gelir kaynaklarına erişiminin kısıtlanması veya topluluk üyelerinin her tür bireysel veya ortak varlıklarına kasıtlı veya kasıtsız olarak zarar verilmesi veyahut bu varlıkların tahrip edilmesi sonucu mağdur olan kişilere bu belirlenmiş ve üzerinde anlaşılmış zarara sebep olan kişiler tarafından yapılan ödemeleri ifade eder.

Kamulaştırma, bir mülkün piyasa değerine denk bir tazminat karşılığında mülk üzerindeki sahiplik hakkına el konulması veya bu hakkın sınırlandırılmasını ifade eder.

Ekonomik olarak yerinden edilme, bir Projenin yapımı işletme veya bağlantılı tesis ve işlemleri neticesinde, arazi edinimi nedeniyle gelir veya geçim kaynaklarının ortadan kalkması veya kaynaklara (arazi, su vb.) erişimin kısıtlanmasını ifade eder.

İzinsiz kullanıcı, ikametgah, iş yeri ve/veya başka sebeplerle işgal ettikleri arazi üzerinde tanınan herhangi bir yasal hak veya talebi olamayacak kimseleri ifade eder. Arazi tazminatı almaya uygun olmamakla beraber bu kişilerin yapı, ıslah ve mahsul kayıplarına ilişkin tazminat ve geçici geçim desteğinden yararlanma hakkı bulunmaktadır.

Gönüllü olmayan yeniden yerleştirme, Projenin uygulanması sebebiyle arazi veya varlıklara maliklerin rızası veya tercih hakkı olmadan adli süreçle el konulması ve neticesinde yer değişikliği veya konut kaybı, varlık veya varlıklara erişimin veya gelir ve geçim kaynaklarının kaybına neden olan sosyal veya ekonomik etki doğuran her türlü durumu ifade eder.

Geçim kaynaklarının eski haline getirilmesi, fiziksel veya ekonomik olarak yerinden edilen Projeden Etkilenen Kişilerin (PEK) geçim durumlarının ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi veya en azından bunlardan hangisinin daha iyi durumda olduğu dikkate alınmak suretiyle yerinden edilme veya projenin uygulama safhasından önceki seviyeye geri getirilmesine yönelik her türlü destek ve yardımı kapsar. Geçim kaynağının ikamesi için verilecek destek için bir geçiş dönemi tespit edilerek bu doğrultuda makul bir süre belirlenecektir.

Azaltıcı önlem, etkilenen kişilerin geçim kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerin en aza indirgenmesine yönelik olarak alınan önlemleri ifade eder.

Arazi, bina ve ürünler gibi arazinin üzerinde yetişen veya kalıcı olarak araziye bağlı bulunan her şeyi ifade eder.

AEP (Arazi Edinimi Planı), bir Projeden etkilenen kişi ve topluluklar için olumsuz etkilerin azaltılması, kayıpların tazmin edilmesi ve kalkınmaya yönelik faydalar sağlamak üzere izlenecek usuller ve yapılması gerekenleri ifade eder. Bu belge, yasal mevzuatta dikkate alınarak Dünya Bankasının OP 4.12 No.lu Operasyonel Politikasında geçen ilke ve amaçlar ve Arazi Edinimi Politika Çerçevesi (AEPÇ) dikkate alınarak hazırlanacaktır.

AEPÇ (Arazi Edinimi Politika Çerçevesi), Proje uygulama sürecinde hazırlanacak alt-projelerde (sulama projeleri) uygulanacak arazi edinimi ilkelerini, yapısal düzenlemeler ve tasarım kriterlerini ifade eder. AEPÇ'ne uygun alt-proje AEP'leri planlamaya ilişkin özel diğer bilgilerin açıklık kazanmasını müteakip onay için Banka'ya sunulacaktır.

Proje, bütün alt-projeleri (planlar), bileşenleri ve fazları dahil olmak üzere Türkiye Sulama Modernizasyonu Projesini ifade eder.

Projeden Etkilenen Kişi (PEK), projenin uygulanması sonucunda inşa edilmiş bir yapıya, araziye (yerleşim, tarım vb.), yıllık veya çok yıllık ürün ve ağaçlara veya diğer her türlü sabit veya taşınabilir varlığa tamamen veya kısmen sahip olma, bunları kullanma veya bunlardan başka bir biçimde faydalanma hakkını kaybeden kişileri ifade eder.

Fiziksel olarak yerinden edilme, Projeye ilgili arazinin kamulaştırılmasının sonucunda PEK'lerin evinden, iş yerinden veya iş alanından başka bir yere taşınması ve böylelikle konut ve varlıklarının kaybını ifade eder.

İkame bedeli, kaybedilen varlıkların ikamesi ve işlem bedellerinin karşılanmasına yetecek miktarın belirlenmesine yardımcı olan değer takdir yöntemini ifade eder. Bu değer takdir yönteminin uygulanmasında yapı ve varlıklarının eşdeğerinin ikame edilecek kadar değer öngörülmektedir. Kıymet takdiri kolay olmayan veya parasal olarak tazmin edilmesi mümkün olmayan kayıplar (ör. kamu hizmetlerine, müşterilere ve tedarikçilere veya balıkçılık vb. alanlarına erişim gibi) için eşdeğer ve kültürel olarak kabul edilebilir kaynaklara ve geçim olanaklarına erişim sağlamaya yönelik çaba gösterilir. Tarım arazileri için bu bedel, etkilenen araziye komşu ve eşdeğer üretim potansiyeline sahip veya kullanım açısından eşdeğer özellikte bir arazinin projeden veya yerinden edilme durumundan önceki (hangisi daha iyiye) piyasa fiyatına ek olarak söz konusu arazinin koşullarının etkilenen araziyle aynı düzeye getirilmesiyle ilgili maliyetler ve tapu ve devir harç ve vergisi maliyetlerinin toplamını karşılayacak kadar bir tutarı ifade eder. Kentsel alanlarda yer alan araziler için bu bedel, etkilenen araziye komşu ve benzer veya iyileştirilmiş kamusal altyapı olanak ve hizmetlerine sahip bir arazinin yerinden edilme durumundan önceki piyasa fiyatına ilaveten tapu ve devir harç ve vergi maliyetlerinin toplamıdır Konutlar ve diğer yapılar için bu bedel, etkilenen yapıyla benzer veya bu yapıdan daha büyük bir alan ve daha iyi nitelikteki ikame bir yapının inşası veya kısmen etkilenmiş bir yapının onarılması için gereken malzemelerin piyasa fiyatına ilaveten bu yapı malzemelerinin inşaat sahasına nakliye maliyeti, işçilik ve müteahhitlik bedelleriyle tapu ve devir harç ve vergi maliyetlerinin toplamını karşılayacak kadar tutardır.

Yeniden yerleştirme, fiili bir yer değişikliği, arazi, konut, varlık kaybı, ekonomik olarak yerinden veya diğer geçim kaynaklarından edilme olup olmadığına bakılmaksızın arazi edinimi ve varlık kaybının tazminiyle ilgili bütün halleri ifade eder ve tazminat, yer değişikliği (varsa) ve rehabilitasyon dahil olmak üzere Projenin PEK'in mülkü ve/veya geçim kaynağı üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik, alınan bütün tedbirleri içerir. Fiziksel yer değişikliğinden ayrı olarak ürün ve gelir kaybı da yeniden yerleştirmenin etkileri arasında yer alır.

Paydaş, bir proje tarafından etkilenme veya bir projeyi etkileme ihtimali bulunan ve bu projeye ilgili kişi, grup, kurum ve kuruluşları ifade eder.

Hassas grup, yoksulluk sınırının altında yaşayan, arazi sahibi olmayan kişilerle yaşlılar, kadınlar, çocuklar ve cinsiyetleri, etnik kökenleri, yaşları, fiziksel veya zihinsel engelleri, ekonomik dezavantajları veya sosyal statüleri nedeniyle yeniden yerleştirmeden diğer kişilere kıyasla daha olumsuz etkilenebilecek veya yeniden yerleştirme yardımından ve bununla ilgili kalkınma faydalarından yararlanma ve bunları elde etme kabiliyeti sınırlı olabilen kişileri ifade eder.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türkiye Sulama Modernizasyonu Projesi kapsamında, Türkiye'nin sulama konusunda yetkili kurumu olan Devlet Su İşleri'ne (DSİ) destek olacak ve DSİ'nin 24.050 arazi parselinden oluşan toplam 71.195 hektarlık bir alan üzerinde bulunan seçilmiş beş sulama sisteminin (*Atabey, Kartalkaya, Ereğli-İvriz, Alaşehir ve Uzunlu*) modernizasyonuna (açık kanal sisteminden basınçlı sistemlere geçiş) yönelik yatırımlarına finansman sağlanacaktır. Proje kapsamında toplam faydalanıcı sayısı 19.269 kişidir. Projeye ayrıca Sulama Birliklerinin (SB) kapasite gelişimlerine de destek verilerek güneş enerjili yeraltı suyuyla sulamaya yönelik bir pilot çalışmaya da finansman desteği sağlanacaktır.

DSİ seçilmiş sulama sistemlerinin bulunduğu bölgelerin çoğunda arazi edinimi planlamaktadır. Arazi toplulaştırmanın sulama modernizasyonu maliyetini düşürmesi ve arazi kamulaştırma ihtiyacını azaltması, hatta kimi durumlarda ortadan kaldırması, böylelikle sulama modernizasyonu faaliyetleri sırasında hiçbir çiftçinin arazisiz kalmamasını sağlaması dikkate alınarak sulama modernizasyona ilişkin faaliyetler çoklukla arazi toplulaştırmasından sonra gerçekleştirilir. Türkiye deneyimi, seçilen tarım bölgelerinde sulama altyapısı inşatından önce arazi toplulaştırması yapılması durumunda hem yatırım hem de işletim ve bakım maliyetlerinde yaklaşık %40 oranında tasarruf edileceğini göstermektedir.¹ Çiftçiler bakımından ise, arazi toplulaştırması sayesinde sulama sistemleri orantılı mühendislik tasarımlarına dayandırılarak para, zaman ve iş gücünden tasarruf edilmesi ve verimin artmasına imkan sağlar. Bunun yanı sıra, sulama suyu ve yollara erişimi artan çiftçiler arazide nivelman ve drenaj gibi verim arttırıcı diğer faaliyetleri de kolayca gerçekleştirebilmektedir. Böylelikle, toplulaştırılan arazinin piyasa bedeli ve verimliliğinde kayda değer bir artış elde edilir. Arazi toplulaştırması aynı zamanda sınır anlaşmazlıkları, geçiş üstünlüğü, ulaşım yolları ve suya erişimdeki eşitsizlikler gibi konularda ihtilafı azaltarak toplumsal bütünlük ve uyumu da geliştirir.

Seçilmiş bu beş sistemin dördünde arazi toplulaştırması işlemleri halihazırda devam etmektedir. Bu işlemler, üç sistem için (Kartalkaya, Atabey ve Ereğli-İvriz) 1960'lı yıllarda başlatılmış bir ulusal arazi toplulaştırması programı kapsamında Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) tarafından yürütülmektedir. Bu üç sistemde arazi toplulaştırması önerilen projeden bağımsız biçimde başlatılmıştır. DSİ, dördüncü bir sistemde (Uzunlu) arazi toplulaştırması çalışmalarını başlatmıştır. Sistemlerden bir tanesinde (Alaşehir) çok sayıda bağ ve bahçe bulunması sebebiyle arazi toplulaştırması yapılmayacaktır.

DSİ tarafından önerilen sulama sistemlerinin bulunduğu bölgelerin çoğunda arazi edinimi planlanmaktadır. Dünya Bankası'nın gönüllü olmayan yeniden yerleştirme politikası (OP 4.12), proje kapsamında uygulanacaktır. Seçilmiş sulama sistemlerinin kesin tasarımları ve bununla bağlantılı olarak arazi gereksinimleri henüz bilinmediğinden, proje için bir Arazi Edinimi Politika Çerçevesi (AEÇP) hazırlanmıştır. Arazi edinimiyle ilgili ilkeler, arazi edinimi ve arazi toplulaştırması etkinlikleri sonucunda arazi ve geçim kaynakları üzerinde beklenen etkiler ve DSİ tarafından planlanan azaltıcı tedbirler bu AEPÇ'de ortaya koyulmaktadır. Bu çerçeve doküman aynı zamanda ilgili yasal mevzuata

¹ Suha Satana, Ali Rıza Ceylan, Atakan Sert. *The Turkish Experience in Consolidation of Irrigated Land: Productivity and Efficiency Implications*. [Sulanan Arazi Topluulaştırmasında Türkiye Örneği: Verimlilik ve Verim] Arazi ve Yoksulluk konulu 2017 Dünya Bankası Konferansı'nda sunulan bildiri, Dünya Bankası - Washington DC, 20-24 Mart 2017.

dair genel görünümü ortaya koyduğu gibi projeden etkilenebilecek kişileri, hak sahipliği ve tazminat hükümlerini, ve OP 4.12 ile uyumu sağlamak için DSİ'nin yapacağı işleriyle alacağı önlemleri de tanımlamaktadır. Bu AEPÇ aynı zamanda AEP hazırlanması ve uygulanması süreçlerinin DSİ tarafından denetlenmesine yönelik düzenlemeleri de içermektedir. Arazi edinimi öngören sistemler için bu AEPÇ ve OP 4.12'ye uygun olarak Arazi Edinimi Planları (AEP) hazırlanacaktır. OP 4.12 ayrıca DSİ tarafından yürütülen arazi toplulaştırması işlemleri için de geçerli olacak, ancak GTHB tarafından yürütülen arazi toplulaştırması işlemleri için ise geçerli olmayacaktır. Dolayısıyla bir sulama sistemi için (Uzunlu) bir Arazi Toplulaştırması Eylem Planı (ATEP) hazırlanacaktır. Hem mülkiyet hem de irtifak haklarıyla ilgili arazi gerekliliklerine ilişkin tahminler aşağıdaki gibidir:

Seçilmiş Sulama Sistemlerinin Tahmini Arazi Edinimi Gereksinimleri

Sistem	Mülkiyet Hakları				İrtifak Hakları				TOPLAM			
	Alan (m2)	Parsel sayısı	PEK sayısı	Maliyet (TL)	Alan (m2)	Parsel sayısı	PEK sayısı	Maliyet (TL)	Alan (m2)	Parsel sayısı	PEK sayısı	Maliyet (TL)
Alaşehir	35.000	60	60	1.500.000	714.000	300	300	6.000.000	749.000	360	360	7.500.000
Atabey	25.290	50	35	380.000	140.320	250	200	700.000	165.610	300	235	1.080.000
Ereğli İvriz	90.000	52	30	1.520.000	170.000	270	200	980.000	260.000	322	230	2.500.000
Kartalkaya	-	-										
Uzunlu	-	-										
Toplam	150.290	162	125	3.400.000	1.024.320	820	700	7.680.000	1.174.610	982	825	11.080.000

Kaynak: DSİ, Mart 2018

Proje uygulamasında sorumlu kurum DSİ'dir. DSİ, kamulaştırma ve yeniden yerleştirme konusunda ulusal mevzuatı uygulamalarına yönelik kayda değer deneyime sahip olmakla birlikte, Dünya Bankası Operasyonel Politikaları (OP 4.12 dahil) DSİ için de yeni bir konudur. DSİ, arazi toplulaştırması dahil olmak üzere yürüttüğü birçok faaliyette GTHB ile eşgüdüm sağlayacaktır. Proje kapsamında modernizasyonu yapılacak olan sulama sistemleri için gerekli olan araziler DSİ Emlak ve Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı tarafından DSİ Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığı ve ilgili Bölge Müdürlüğü ile istişare sürecinde belirlenecektir. Emlak ve Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı, arazi edinimi gerektiren her bir sulama sistemi için bir AEP hazırlayacaktır.

Türkiye, kamulaştırma ve yeniden yerleştirmeye ilişkin güçlü bir ulusal mevzuata sahiptir. Ancak, Türk mevzuatı ve Dünya Bankası OP 4.12 No.lu Operasyonel Politikası arasında halen bazı eksik noktalar bulunmaktadır. Proje kapsamında arazi edinimiyle ilgili başlıca eksiklikler, yeniden yerleştirmeye yönelik eylem planlaması eksikliği (yerinden edilen kişilerin yeniden yerleştirilmesi için bir eylem planı hazırlanması gerekmektedir), hassas gruplar ve ciddi etki altında bulunan PEK'ler dahil olmak üzere arazi sahibi olmayan projeden etkilenen kişilerin (PEK) tespit edilmemesi ve/veya kayıplarının tazmin edilmemesi, kamulaştırma değeriyle tam ikame bedeli arasındaki fark (Türk mevzuatında amortisman düşülmektedir), kiracılarla izinsiz arazi/varlık kullanıcılarına ödenen tazminatın farklı olması, yeniden geçim kaynağı sağlamaya yönelik tedbirlerin eksikliği, kamuoyunun bilgilendirilmesi, görüşünün alınması ve katılımının sağlanmasına ve şikayetlerin

bildirimine yönelik hükümlerin sınırlılığı olarak özetlenebilir AEPÇ kapsamında OP 4.12 ile uyumu sağlamaya yönelik olarak bu eksiklikler giderilmektedir.

Ayrıca, mevcut arazi toplulaştırması süreçleriyle Dünya Bankası OP 4.12 arasında da birtakım farklılıklar gözlenmektedir. Örneğin, arazi toplulaştırmasının yapılacağı saha aynı zamanda bir kamulaştırma/kamu yararı işlevi ortaya koyan bir Bakanlar Kurulu Kararıyla belirlenmekte ve böylelikle arazi toplulaştırması rıza aranarak veya aranmayarak yapılabilmektedir. Arazi sahipleri için bir çekilme seçeneği bulunmamaktadır ve arazi toplulaştırması esnasında arazinin %10'u kadar bir bölümü ortak tesis olarak kullanılmak üzere tazminata konu olmaksızın tenzil edilebilmektedir. Arazi toplulaştırması ve sulamadan kaynaklanan ve toplulaştırmadan sonraki arazilerin verimini olumlu yönde etkileyen ve bahsedilen katkı payından ötürü uğranılan kaybın üzerindeki faydalar arazi sahiplerinin de tercihlerinin bu yönde olmasına neden olmaktadır.

Proje, sulama hizmetlerini iyileştirmesinden dolayı çoğunlukla olumlu etkiler içermektedir. Projenin sınırlı olası olumsuz etkileri bahçecilik/tarım için kullanılan arazinin ve bu arazi üzerindeki yapı ve ürünlerin, arazi edinimi nedeniyle kaybedilmesi ve bu arazilerin üzerinde yaşayanların ekonomik olarak yerinden edilmesiyle sınırlıdır. Proje sebebiyle fiziksel olarak yerinden edilme durumunun yaşanmayacağı öngörülmektedir.

Proje kapsamında seçilen sistemler mümkün olduğunca mevcut kanal ve yol güzergahları kullanarak iyileştirmesi yapıldığından söz konusu etkilerden kaçınılacak ve bu etkiler en aza indirgenecektir. Buna ilaveten, modernizasyon çalışmalarından önce arazi toplulaştırması gerçekleştirilerek kamulaştırmaya duyulan ihtiyaç daha da azaltılacaktır. Ayrıca sulama şebekesinin tamamı basınçlı boruların kullanıldığı kapalı bir sistem olarak tasarlanmasından ötürü fiziksel olarak yerinden edilme durumunun yaşanmayacağı teminat altına alınmıştır. Açık kanallar daha az alana ihtiyaç duyan yer altı boru hatlarına dönüştürüleceğinden, geçmişte kamulaştırılan bir kısım araziler de atıl kalacaktır. Bu araziler tarım için bölgedeki çiftçilerin kullanımına açılabilir. Proje kapsamında inşaat çalışmaları mevcut sulamayı aksatmayacak şekilde planlanacaktır. Halihazırda eldeki veriler ışığında, eldeki beş sistemden üçünün hem mülkiyet hem de irtifak haklarıyla ilgili kamulaştırma tahminleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Bu tabloda izinsiz kullanıcılar veya varsa kiracılar/ortakçılarla ilgili tahminlere yer verilmemiştir. DSİ, arazi sahipleri/kullanıcıları ve mevsimlik işçilerin gelir kaybını engellemek ve/veya en aza indirmek için yapım işlerini tarımsal veya mevcut sulama faaliyetlerini aksatmayacak şekilde planlayacaktır.

DSİ'nin Seçilmiş Sistemlerdeki Kamulaştırma Tahminleri

Sulama Sistemi	Net sulanan alan (ha)	Tahmini Mülkiyet Hakları				Tahmini İrtifak Hakları				Tahmini Toplam			
		Parsel sayısı	Alan (m2)	Maliyet (TL)	PEK sayısı	Parsel sayısı	Alan (m2)	Maliyet (TL)	PEK sayısı	Parsel sayısı	PEK sayısı	Alan (m2)	Maliyet (TL)
Alaşehir	13.650	60	35.000	1.500.000	240	300	714.000	6.000.000	1200	360	1440	749.000	7.500.000
Atabey	13.834	DSB	25.260	378.900	DSB	DSB	140.320	70.160.000	DSB			165.580	1.080.500
Ereğli	15.280	52	89.590	1.519.556	300	270	170.000	984.624	1235	322	1535	259.590	2.504.180
Kartalkaya	20.431	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB
Uzunlu	8000	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB	DSB

**DSB: Daha sonra belirlenecek*

Tespit edilen hassas gruplar şu şekildedir: kadın çiftçiler, malik olmayan kullanıcılar, hazine arazisini kullananlar ve mevsimlik tarım işçileri. Kesin PEK sayıları ve bu kişiler üzerindeki etkiler AEP hazırlama sürecinde tespit edilecek ve AEPÇ hak sahipliği matrisinde gösterilen spesifik tedbirler alınarak bu grupların projeye ilgili kayıpları karşılanacaktır.

Hakları yasallaştırılabilir malik ve arazi kullanıcılarına eşdeğer bir arazinin edinimini ve/veya mülkiyet hakkının süresiz olarak edinimi durumunda eşdeğer nitelikte bir ikame arazinin edinimine denk bir ikame bedel üzerinden nakdi tazminat ödenecektir. Benzer şekilde, geçici arazi kaybı durumunda (irtifak hakları) bu kişilere irtifak hakkı ödenecektir. Konut ve konut olmayan yapılar için malik ve kullanıcılara (izinsiz kullanıcılar dahil) tam ikame bedeli üzerinden nakdi tazminat ödenecektir. Ağaçlar için, ekonomik değeri olan ağaçların net bugünkü değeri üzerinden ve ağacın türü, yaşı, verdiği ürünün piyasa fiyatı ve ekonomik ömrü vs. dikkate alınarak tazminat ödenecektir. Ürün sahipleri için, beklenen üretim miktarı hasat zamanı üretici eline geçen satış fiyatı üzerinden nakden tazmin edilecektir. Mümkün olması durumunda, ürün kaybını engellemek üzere DSİ tarafından ürün hasadı için yeterli bir süre tanınacaktır. İzinsiz kullanıcılar, hassas gruplar ve ciddi etki altındaki haneler için, DSİ geçim kaynaklarını aşağıda sayılan muhtemel tedbirlerden biri veya daha fazlasını alarak ikame edecektir: (i) DSİ, imkanlar elverdiği ölçüde izinsiz kullanıcıların arazilerinin yasal mülkiyetini kazanmasına destek verecektir; (ii) DSİ tarafından imkanlar elverdiği ölçüde izinsiz kullanıcılara DSİ'ye ait arazilerde alım imkanı sağlanacaktır; (iii) İzinsiz kullanıcılar Milli Emlak Genel Müdürlüğüne bu gibi arazi kiralama veya alım imkanları konusunda bilgilendirilecektir; (iv) DSİ ilgililerin kaymakamlıklara başvuru yaparak İşkur'un Toplum Yararı Programına veya ilgili Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına müracaat ederek fonan yararlanmalarının sağlanması hususunda bilgilendirme yapacaktır; (v) DSİ, yüklenicilerin izinsiz kullanıcıları proje kapsamındaki iş/istihdam imkanları çerçevesinde önceliklendirilmesini sağlayacaktır. Son olarak, yapım işleri sırasında etkilenen konut, bina ve yapılara yükleniciden kaynaklanan sebeplerle zarar verilmesi durumunda inşaat yüklenicisi zararı değerlendirecek ve telafiye yönelik adım atacaktır. Zarar ve kayıpların azaltılamaması veya giderilememesi durumunda, etkilenen yapılar AEÇP uyarınca tazmin edilecektir. Yapım faaliyetleri arazi sahiplerinin, kullanıcılarının, mevsimlik işçilerin ve ilgili arazilerin bulunduğu alanlarda yaşayan kişilerin gelir kayıplarını en aza indirecek şekilde planlanacaktır.

Arazi sahiplerinin arazi toplulaştırması ve sulama modernizasyonu süreçlerine katılımını sağlamak için DSİ tarafından kapsamlı bir istişare süreci yürütülmektedir. DSİ, modernizasyon çalışmaları başlamadan önce proje kapsamındaki sulama sistemlerinin etki alanı içinde kalan Sulama Birlikleri ve yerel topluluklarla istişare toplantıları gerçekleştirerek, bu toplantıları belgeleyecektir. DSİ tarafından farklı paydaş gruplarıyla yapılacak görüşmelerde verilecek farklı mesajlar ve katılım yöntemlerinin yer aldığı bir Paydaş Katılım Planı hazırlanmıştır. AEP, SY ve ÇSYP için DSİ tarafından 20 Haziran 2018 tarihinde Proje kapsamında destek verilecek sulama sistemlerinden birine ev sahipliği yapan Atabey ilçesinde bir istişare toplantısı düzenlenmiştir. Toplantıya Atabey Belediye Başkanı, DSİ Genel Müdürlüğü ve Bölge Müdürlüğü yetkilileri, Atabey alt bölgesinden iftiler, SB yeleri ve muhtarların da dahil olduğu 121 katılımcı katılım göstermiştir. Toplantıda iftiler ve sulama birliklerinin arazi toplulaştırması ve sulama altyapısına yönelik artan talebi kayda geçmiştir.

Bütün belgeler (AEP, AEP'ler, ATEP) Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ve Dünya Bankası tarafından onaylanacak ve hem Türkçe hem de İngilizce olarak Dünya Bankasının internet sayfasında yayınlanacak ve yerel olarak da paydaşlar ve PEK'lere duyurulacaktır. Belgelerin taslak sürümleri yerel olarak istişare edilerek alınan geri bildirim doğrultusunda gözden geçirilecektir. Belgelerin nihai halleri de DSİ'nin ilgili yerel birimlerinde basılı olarak ve DSİ resmi internet sitesinde ilan edilecektir. Belgelere yapılacak değişiklikler de belgelerin gözden geçirilip güncellenmesini müteakip yine aynı şekilde duyurulur.

DSİ mevcut 4-aşamalı şikayet Bildirim Mekanizmasını (SB, DSİ şube Müdürlüğü, Bölge Müdürlüğü ve DSİ Genel Müdürlüğü seviyelerinde) da gereğe uygun olarak geliştirecektir. Etkilenen kişi veya paydaşlar itiraz ve şikayetlerini bu birimlerden herhangi birisine e-posta/telefon yoluyla veya BİMER (Başbakanlık İletişim Merkezi) veya CİMER (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi) gibi ulusal şikayet bildirim mekanizmaları üzerinden bizzat başvuru yoluyla iletebilecektir. Böylelikle inşaat ve uygulama safhalarında arazi edinimi/toplulaştırma süreçleri ve/veya diğer çevresel ve sosyal konularda bütün itiraz ve şikayetlere yanıt verilmesi kolaylaştırılacaktır. DSİ tarafından alınan bütün şikayetler 15 gün içerisinde yanıtlanır. şikayetin çözümünün 15 günden fazla sürmesi durumunda, durum şikayet sahibine bildirecek ve sorunun bir ay içerisinde çözüme kavuşturulmasına çalışılacaktır. DSİ, istişareler esnasında ve şikayet Bildirim Mekanizması üzerinden alınarak zlen bütün itiraz ve şikayetlerin kaydını tutacaktır. Bu kayıtlar altı aylık izleme raporlarında Dünya Bankasıyla paylaşılacaktır.

Arazi edinimi ve arazi toplulaştırması süreçleri altı aylık izleme ve takip faaliyetleri çerçevesinde düzenli olarak izlenerek takip edilecektir. Hem AEP hem de ATEP'in uygulanmasının tamamlanmasıyla birlikte DSİ yürütmekte olduğu arazi edinimi ve arazi toplulaştırması çalışmalarını izlemek üzere bağımsız bir danışman görevlendirecektir. Bu bağımsız danışman AEP Kapanış Raporu/Raporları ve bir ATEP Kapanış Raporu hazırlayarak Banka'nın onayına sunacaktır.

1. GİRİŞ

1.1. PROJE TANIMI VE ARKA PLAN

Türkiye, sulama sektöründe halihazırda iddialı bir genişleme ve modernizasyon programı başlatmıştır ve sulama konusunda öncü kurum olan Devlet Su İşleri de (DSİ) büyük bir altyapı portföyünü yönetecek güçte, gerekli imkân ve kabiliyete sahiptir. Bu bağlamda, önerilen projeye; menba tarafındaki faydalanıcıların aktif katılımı sağlanarak sulama sistemleri tasarımı ve işletimi ile sosyal ve çevresel yönetimin iyileştirilmesine, sulamada yenilenebilir enerji kullanımının teşvik edilmesine ve Sulama Birliklerinin (SB) güçlendirilmesine yönelik sistematik bir yaklaşım geliştirilmek suretiyle devam etmekte olan kurumsal gelişme desteklenecektir. Proje finansmanının büyük bir kısmı, önerilen iyileştirmelerin uygulanması ve gösterilmesine yönelik bir platform görevi göreceği seçili sulama sistemlerinin modernizasyonuna ayrılacaktır. Buna göre, projeye yönelik temel motivasyon, yalnızca sulama ağı altyapısının iyileştirilmesiyle sınırlı olmayan kapsamlı bir sulama modernizasyon modelinin geliştirilmesidir. Bu model şu hususları içerecektir: (i) tarımsal üretimi arttırmaya yönelik olarak sulama çalışmalarının yanı sıra faydalanıcı katılımı ve faydalanıcılar arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesine yönelik tedbirlerin bütüncül bir zemine yerleştirilmesi ve (ii) Sulama Birliklerinin kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik sistematik bir yaklaşım.

Proje, aşağıdaki bileşenlerden oluşacaktır:

1. Bileşen. Sulama Sistemlerinin Modernizasyonu (383 milyon USD): Bu bileşen kapsamında, seçilen beş sulama sisteminin rehabilitasyonu ve modernizasyonuna yönelik yatırımlar finanse edilecektir. Bu beş sulama sistemi, diğer bir deyişle Atabey, Kartalkaya, Ereğli-İvriz, Alaşehir ve Uzunlu sulama sistemleri, toplamda 71.195 hektarlık bir alanı kapsamaktadır ve tahmini toplam maliyetleri 383 milyon ABD dolarıdır. İlgili yatırım programları genel itibarıyla aşağıda yer alan Tablo 1'de sunulmuştur. Bu sistemler DSİ tarafından modernize edilmesi düşünülen 37 sulama modernizasyon sisteminin yer aldığı uzun bir listeden seçilmiştir. Sistemler, ilgili bölgede sulamaya olan talebin yüksekliğine, yatırımların karlılık oranlarına, tasarım çalışmalarının tamamlanma veya tamamlanmaya yakın olma durumuna ve Sulama Birliklerinin kendilerinden beklenen ileri düzeyde katılımı gerçekleştirip gerçekleştirmediğine göre önceliklendirilmiştir. Bu bileşen, DSİ tarafından uygulanacak ve sulama altyapı modernizasyonunun (açık kanal sisteminden basınçlı sistemlere geçiş) yanı sıra aşağıdakileri içerecektir: (i) menba tarafındaki Sulama Birlikleri ile istişare ve bu birliklerden alınan geribildirimlerin nihai sistem tasarımlarına dahil edilmesi, (ii) tarla düzeyindeki faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde GTHB ile daha güçlü bir eşgüdüm oluşturulması. Proje fonlarının seçilen sistemlere tahsis edilmesi, aynı zamanda modernizasyon işlerinin zamanında tamamlanmasını sağlayacak ve böylece Sulama Birlikleriyle DSİ arasındaki güveni pekiştirecektir.

Tablo 1: Seçilmiş Sulama Sistemlerine Genel Bakış

Sistem	Hizmet Alanı (ha)	Proje Alanındaki Toplam Nüfus	Tarımla Uğraşan Tahmini Nüfus	Proje Faydalanıcılarının Sayısı	SB Üyelerinin Sayısı	Toplam Parsel Sayısı
Alaşehir	13.650	25.760	18.000	9.345	2.371	9.350
Atabey	13.834	26.837	18.500	3.940	3.410	5.300
Ereğli İvriz	15.280	29.650	15.000	3.070	1.620	4.300
Kartalkaya	20.431	39.500	15.000	2.482	2.482	3.500
Uzunlu	8.000	23.502	3.000	432	330	1.600
Toplam	71.195	145.249	69.500	19.269	10.213	24.050

2. Bileşen: Yenilik ve Kurumsal Destek (GEF, 2 milyon USD) Bu bileşen kapsamında, DSİ'ye aşağıdaki alanlarda doğrudan tasarım ve uygulama desteği verilecektir:

- a) Alt bileşen 2(A) - Sulama Birliklerinin Kapasitelerinin Geliştirilmesine Yönelik bir Ulusal Program Tasarlanması ve Pilot Çalışma: Bu alt bileşen kapsamında GEF tarafından DSİ'ye Sulama Birliklerinin su yönetim kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik ulusal bir program geliştirmesi konusunda tasarım ve uygulama desteği verilecektir. Program, DSİ'nin Sulama Birlikleri için ağ tabanlı, katılımcı bir su kullanımı takip platformu geliştirmeye yönelik mevcut girişimleri temelinde oluşturulacaktır. Program hedefleri şunlardır: (i) katılımcı su kullanımı takibinin başlatılması ve uygulanmasında destek sağlanması; (ii) çeşitli boyutlarda performans takibine olanak sağlayacak şekilde ulusal Sulama Birlikleri veri tabanının güncellenerek iyileştirilmesi ve (iii) teknik ve mali yönetim kapasitesini geliştirilmek amacıyla Sulama Birliklerine eğitim verilmesi. Başlangıçta başarılı olunması durumunda program Sulama Birliklerinin performansının artırılmasına yönelik, teşvik temelli unsurlar içerecek şekilde genişletilebilir. Bu alt bileşenin başarılı bir şekilde uygulanması, ülke çapında Sulama Birliklerinin (ve muhtemelen sulamayla ilgili diğer yapılanmaların) kapasite ve su yönetimi kabiliyetlerinin iyileştirilmesine yönelik sistematik ve teşvik temelli bir yaklaşımı da beraberinde getirecektir. Kademeli bir GEF desteği böyle bir girişim açısından önemlidir zira, yürürlükteki yasalar kamu fonlarının Sulama Birliklerine katılımcı su kullanımı takip sistemi için gereken donanımı sağlamak için kullanılmasının önünde engel teşkil etmektedir.
- b) Alt bileşen 2(B) – Yeraltı Suyuyla Sulamada Güneş Enerjisi Kullanımı - Pilot Çalışma: Bu alt bileşen kapsamında, Afyon'un Bolvadin ilçesinde yeraltı suyuyla sulama faaliyetlerinde güneş enerjisi kullanımının desteklenmesine yönelik bir GEF hibesi yer almaktadır. Hedef, (i) mevcut durumda çiftçiler tarafından kullanılan fosil yakıt temelli pompalamaya düşük maliyetli bir alternatif sunan; (ii) yeraltı suyu temelinde güvenilir takviye sulama sağlayan ve (iii) yeraltı suyu kaynaklarının uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik

tedbirler içeren güneş enerjisine dayalı sürdürülebilir bir sulama sisteminin tasarlanması ve uygulanmasıdır. Bu doğrultuda, önerilen sulama sistemi toplam pompalama miktarının sınırlandırılmasına yönelik olarak fiziksel bağlantılı su çekme kontrollerinin kullanımını, verimli sulama sistemlerinin kurulumunu ve su tasarrufunu teşvik etmek amacıyla hacim ölçümlerinin yapılmaya başlanmasını içerecektir. Bir önceki alt bileşende olduğu gibi, bu modelin daha önce sulama alanında denenmemiş olması ve mevcut düzenlemelerin Sulama Birlikleri varlıklarının finansmanında kamu fonlarının kullanılmasını yasaklamasından ötürü bu pilot çalışmanın hayata geçirilebilmesi kademeli GEF desteğine bağlıdır. Uygulamada başarı elde edilmesi durumunda bu modelin birçok faydaları gösterilebilecek ve gelecekte benzer yatırımlar için özel ve hatta kamusal finansman kaynakları da teşvik edilmiş olacaktır.

3. Bileşen: Proje Yönetimi (IBRD, 3 milyon USD): Bu bileşen kapsamında, toplumsal istişare ve ortaklık programı, iletişim, şikayetmekanizmaları, izleme ve değerlendirme ve çevresel ve sosyal yönetim gibi projenin koordinasyonu ve yönetimi için gerekli olan çeşitli faaliyetler finanse edilecektir.

1.2. AEPÇ'NİN KAPSAMI

DSİ tarafından yürütülen Sulama Modernizasyonu Projesinin arazi ediniminden kaynaklanan sosyal etkileri, arazi edinimi gereksinimleri ve bununla bağlantılı olarak seçilen her bir sulama sisteminin proje ayak izi henüz tam olarak belirlenemediğinden ötürü bu Arazi Edinimi Politika Çerçevesi'nde ele alınmaktadır. Bu AEPÇ'de anlatılan işlemler, ilgili Türk mevzuatında ve Dünya Bankası'nın Gönüllü Olmayan Yeniden Yerleştirme konulu OP 4.12 No.lu Operasyonel Politikası'nda belirtilen hüküm ve esaslarla uyumu sağlamak için atılacak adımları ayrıntılı olarak ortaya koymaktadır.

Arazi edinimiyle ilgili ilkeler, arazi edinimi ve arazi toplulaştırması etkinlikleri sonucunda arazi ve geçim kaynakları üzerinde beklenen etkiler ve DSİ tarafından planlanan azaltıcı tedbirler bu AEPÇ'de ortaya koyulmaktadır. Bu çerçeve doküman aynı zamanda ilgili yasal mevzuata genel bir bakış sağlamakta ve projeden etkilenebilecek kişileri, hak sahipliği ve tazminat hükümlerini, ve OP 4.12 ile uyumu sağlamak için DSİ'nin yapacağı işleri ve alacağı önlemleri tanımlamaktadır. Bu AEPÇ aynı zamanda AEP hazırlanması ve uygulanması süreçlerinin DSİ tarafından denetlemesine yönelik düzenlemeleri de içermektedir.

DSİ, arazi toplulaştırması işlemlerini yürüttüğü sulama sistemleri için istişare toplantıları esnasında ve Şikayet Bildirim Mekanizması üzerinden aldığı itiraz ve şikayetleri çözüme kavuşturmanın yanında sulama modernizasyonu için arazinin toplulaştırılmasına yönelik olarak gerçekleştirilecek inşaat işlerinden önce Banka tarafından kabul edilebilir bir Arazi Toplulaştırması Eylem Planı (ATEP) hazırlayacaktır. Bu eylem planında DSİ, modernizasyon çalışmaları sebebiyle PEK sayısı (hem yasal hem de izinsiz arazi kullanıcıları) ile şikayetleri ve kamulaştırmayla sonuçlanabilecek ek arazi edinimini en aza indirmek için izleyeceği Arazi Toplulaştırma sürecine ilişkin hususları da belirterek toplulaştırmaya tabi arazilerin mevcut durumunu ortaya koyacaktır. Sisteme özgü AEP'ler gibi bu AEPÇ'de tanımlı tedbirler gerekmesi durumunda PEK'lerin proje öncesindeki geçim düzeylerini ikame etmek ve mümkünse iyileştirmek üzere uygulanacaktır. AEPÇ kapsamında

gerçekleştirilen eylemler, AEP'lerle birlikte altı aylık raporlar üzerinden düzenli olarak takip edilecektir. DSİ istişareler sırasında, Şikayet Bildirim Mekanizması üzerinden ve altı aylık izleme raporları yoluyla dikkate alınarak çözüme kavuşturulan bütün itiraz ve şikayetlerin kaydını tutacaktır.

1.3. ARAZİ EDİNİMİ POLİTİKA ÇERÇEVESİ - GEREKÇE

Bu çerçeve belge, modernize edilmek üzere seçilmiş sulama sistemlerinin arazi gereksinimleri henüz kesin olarak belirlenmiş olmadığı için hazırlanmıştır. Her bir sitem için arazi gereksiniminin ne olduğu, ilgili sistem tasarımlarının tamamlanmasıyla birlikte kesinlik kazanacaktır. DSİ 1. Bileşen kapsamında önerilen sulama sistemlerinin bulunduğu bölgelerin çoğunda arazi edinimi planlanmaktadır. Hem mülkiyet hem de irtifak haklarını kapsayan arazi gerekliliklerine ilişkin tahminler Tablo 2'de verilmiştir. Arazi edinimi yapılması beklenen sistemlerin bulunduğu alanlar için, bu AEPÇ ile Dünya Bankası'nın 4.12 No.lu Operasyonel Politika'sına (OP 4.12²) uygun bir Arazi Edinimi Planı (AEP) hazırlanacaktır.

² Bahsi geçen politikaya bu linkten erişilebilir: <http://siteresources.worldbank.org/INTFORESTS/Resources/OP412.pdf>

Tablo 2: Seçilmiş Sulama Sistemlerinin Tahmini Arazi Edinim Gereksinimleri

Sistem	Mülkiyet Hakları				İrtifak Hakları				TOPLAM			
	Alan (m2)	Parsel sayısı	Etkilenen kişi sayısı	Maliyet (TL)	Alan (m2)	Parsel sayısı	Etkilenen kişi sayısı	Maliyet (TL)	Alan (m2)	Parsel sayısı	Etkilenen kişi sayısı	Maliyet (TL)
Alaşehir	35.000	60	60	1.500.000	714.000	300	300	6.000.000	749.000	360	360	7.500.000
Atabey	25.290	50	35	380.000	140.320	250	200	700.000	165.610	300	235	1.080.000
Ereğli-İvriz	90.000	52	30	1.520.000	170.000	270	200	980.000	260.000	322	230	2.500.000
Kartalkaya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uzunlu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	150.290	162	125	3.400.000	1.024.320	820	700	7.680.000	1.174.610	982	825	11.080.000

Arazi gereksinimlerini asgariye indirmek için DSİ ayrıca kapsam dahilindeki beş sulama sisteminden dördünde halihazırda başlatılmış olan arazi toplulaştırması faaliyetlerinden de yararlanacaktır. Bu dört sistemden üçünde (Kartalkaya, Atabey ve Ereğli-İvriz) arazi toplulaştırması süreci Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) tarafından, sadece bir sistemin (Uzunlu) arazi toplulaştırması süreci ise DSİ tarafından yönetilmektedir. GTHB kendi ulusal arazi toplulaştırması programını sulama modernizasyonundan bağımsız olarak yürütmektedir ve GTHB tarafından gerçekleştirilen arazi toplulaştırması uygulamalarının çoğunda arazi toplulaştırmasını müteakip bir sulama modernizasyonu yapılmamaktadır. Mevcut proje kapsamında GTHB'nin sorumluluğunda bulunan üç sulama sistemi ile ilgili arazi toplulaştırmasına ilişkin faaliyetler, GTHB'nin uzun bir süredir devam etmekte olan ulusal düzeydeki programı kapsamında yer almaktadır. Bu sistemlerin bulunduğu bölgelerdeki arazi toplulaştırması faaliyetleri, ardından DSİ tarafından sulama modernizasyonu yatırımları yapılmasına dair bir niyet veya plan ortaya koyulmaksızın başlatılmıştır. Bu faaliyetler GTHB'nin ulusal arazi toplulaştırması programı bütçesinden finanse edilmektedir. Bu nedenle OP 4.12, GTHB tarafından yürütülen arazi toplulaştırması faaliyetlerinde geçerli değildir³. Bununla beraber, OP 4.12, DSİ tarafından yürütülen arazi toplulaştırması için geçerli olacaktır. Bahsedilen dört sulama sistemi ile ilgili arazi toplulaştırması işlemlerine genel bir bakış aşağıda Tablo 3'te sunulmuştur. Proje kapsamındaki sulama sistemlerinden bir tanesinde (Alaşehir) çok sayıda bağ ve bahçe bulunması sebebiyle arazi toplulaştırması yapılamamaktadır.

³ OP 4.12, "Dünya Bankası'nın muhakemesi uyarınca (a) Banka tarafından desteklenen proje ile doğrudan ve anlamlı bir ilişkisi bulunan, (b) proje belgelerinde öngörüldüğü üzere söz konusu projenin amaçlarına ulaşılması için gerekli olan ve (c) proje ile eşzamanlı olarak yürütülecek olan veya yürütülmesi planlanan, gönüllü olmayan Yeniden Yerleşim durumuna yol açacak diğer faaliyetler" için geçerlidir (OP 4.12, Para. 4). Arazi toplulaştırmasının GTHB tarafından gerçekleştirildiği üç sistem için yukarıda bahsedilen üç kriter karşılanmadığından OP 4.12 geçerli değildir. Ancak söz konusu sulama sistemlerinden arazi toplulaştırmasının DSİ tarafından gerçekleştirildiği bir tanesinde (Uzunlu) bu üç kriter karşılandığı için OP 4.12 geçerlidir.

Tablo 3: Seçilmiş Sulama Sistemleri ile ilgili Süregiden Arazi Toplulaştırması Faaliyetlerine Genel Bakış

Sistem	Toplam Parsel Sayısı	GTHB				DSİ				TOPLAM			
		Alan (ha)	Parsel sayısı	İşletme sayısı	Maliyet (TL)	Alan (ha)	Parsel sayısı	İşletme sayısı	Maliyet (TL)	Alan (ha)	Parsel sayısı	İşletme sayısı	Maliyet (TL)
Alaşehir	9.350	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atabey	5.300	8.000	2.800	2.100	4.800.000	1.500	550	450	900.000	9.500	3.350	2.550	5.700.000
Ereğli İvriz	4.300	12.800	3.600	2.600	6.400.000	-	-	-	-	12.800	3.600	2.600	6.400.000
Kartalkaya	3.500	13.756	2.350	1.650	6.878.000	6.675	1.150	832	3.337.500	20.431	3.500	2.482	10.215.500
Uzunlu	1.600	-	-	-	-	8.000	1.600	432	3.200.000	8.000	1.600	432	3.200.000
Toplam	24.050	34.556	8.750	6.350	18.078.000	16.175	3.300	1.714	7.437.500	50.731	12.050	8.064	25.515.500

* Bu rakamlar tahmini olup ve proje tasarımının kesinleştirilmesinin ardından gözden geçirilecektir.

1.4. DEVLET SU İŞLERİ'NİN ROLÜ

DSİ uygulamadan sorumlu başlıca kurum olacaktır. DSİ, arazi toplulaştırması da dahil olmak üzere yürüttüğü birçok faaliyette GTHB ile eşgüdüm halinde olacaktır. Proje kapsamında modernizasyonu yapılacak olan sulama sistemleri için gerekli olan araziler DSİ Arazi Toplulaştırması ve TIGH tarafından DSİ Emlak ve Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı ile Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığı ve ilgili Bölge Müdürlüğü ile istişare içerisinde belirlenecektir.

Arazi toplulaştırmasından elde edilecek sayısız faydalar ve bu yöndeki talebe istinaden (bkz. Metin Kutusu 1) DSİ'nin tercihi, arazi toplulaştırmasının mümkün mertebe sulama modernizasyonu faaliyetlerinden önce gerçekleştirilmesi yönündedir. Dolayısıyla söz konusu beş sistemden dördüyle ilgili arazi toplulaştırması faaliyetleri halihazırda devam etmektedir. Bu sistemlerden arazi toplulaştırması işlemleri GTHB tarafından yürütülen üç tanesi için DSİ GTHB'yi önerilen sulama planlarından etkilenecek arazi parselleri hakkında bilgilendirmiş ve bunlarla ilgili arazi edinimi gereksinimlerini Bakanlıkla paylaşmıştır. DSİ Arazi Toplulaştırması ve TIGH Dairesi Başkanlığı, sulama sistemlerinden biri (Uzunlu) için arazi toplulaştırması sürecini bir arazi toplulaştırması planı çerçevesinde başlatmıştır. Beşinci sulama sisteminde (Alaşehir) ise arazi toplulaştırması teknik bakımdan mümkün değildir. Bu nedenle DSİ kamulaştırılacak araziye belirlemiş ve kamulaştırma faaliyetlerini inşaat başlamadan önce bu AEPC ve Dünya Bankası'nın Gönülsüz Yeniden Yerleşime ilişkin politikası OP 4.12 uyarınca yürütecektir.

Kamulaştırmaya konu arazilerin mülkiyet tespiti Emlak ve Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı tarafından tapu kayıtları, uydu fotoğrafları ve diğer belgeler üzerinden, gerekli hallerde ilgili DSİ Bölge Müdürlüklerinden ilave bilgi talep edilmek suretiyle yapılır. Emlak ve Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı, arazi edinimi gerektiren her sulama sistemi için bir AEP hazırlayacaktır. Söz konusu AEP'ler mevcut AEPC'de Ek 1'de belirlenmiş olan formata uygun olacak ve DSİ tarafından uygulamaya koyulacaktır. Bunun yanı sıra DSİ yine arazi toplulaştırması çalışmalarında OP 4.12'ye uyum konusunda taahhütte bulunduğu Uzunlu Sulama Sistemine özel, Arazi Toplulaştırması Eylem Planı (ATEP) başlıklı ayrı bir belge hazırlayacaktır. AEPC/AEP ve ATEP hazırlanması ve uygulanması

süreçlerine dahil olan kurumlar, başkanlıklar ve diğer birimler ile ilgili ek bilgiler aşağıdaki Tablo 4'te özetlenmektedir.

Tablo 4. Sulama Modernizasyonu Proje Uygulamasında Rol Alacak Kurumlar/Başkanlıklar

İlgili Kurum	Birim / Başkanlık	Görev Tanımı
DSİ	Emlak ve Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı	Kamulaştırma ihtiyacı bulunan yerler için ödenek temini, alt yüklenici onayı ve Bölge müdürlüğü ile koordinasyon.
DSİ	İşletme ve Bakım Dairesi Başkanlığı	Modernizasyon kapsamına alınacak projelerin belirlenmesi ve ilgili Sulama Birlikleri ile koordinasyon sağlanarak Emlak ve Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı'na mevcut sulama sistemleri ve sosyal yapı hakkında güncel bilgi verilmesi.
DSİ	Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığı	Modernizasyon projelerinin hazırlanması. Hazırlanan projelere göre ihtiyaç duyulan alanların kamulaştırılması veya arazi toplulaştırmasına yönelik olarak edinimine ilişkin Emlak ve Kamulaştırma Dairesi Başkanlığının bilgilendirilmesi.
DSİ	İlgili Bölge Müdürlükleri	Modernizasyon projelerinin, arazi toplulaştırılması ve kamulaştırma çalışmalarının planlanması ve yürütülmesi. İnşaat çalışmaları sırasında uygulanacak sulama programının Sulama Birlikleri ile birlikte belirlenmesi.
DSİ	Arazi Toplulaştırılması ve Tarla İçi Geliştirme Daire Başkanlığı	Arazi toplulaştırması yönünden uygunluğu belirlenen projeler için Bakanlar Kurulu Kararının alınması, Bölge Müdürlüğü tarafından hazırlanan/hazırlattırılan blok planları, derecelendirme haritaları, parselasyon planlarının onaylanmasıModernizasyon projelerinde yürüttüğü arazi toplulaştırması çalışmalarının modernizasyon projesine paralel ve projeye uygun olarak tamamlanması.

2. YASAL ÇERÇEVE

2.1 ARAZI EDİNİMİ İLE İLGİLİ YÜRÜRLÜKTEKİ ULUSAL MEVZUAT

DSİ önerilen sulama projeleri için ihtiyaç duyulan arazilerin edinimine yönelik olarak öncelikle arazi toplulaştırması yöntemine başvurmaktadır. Arazi toplulaştırması, arazi sahibine birçok fayda sağladığı için tercih edilen yöntemdir (bkz. Metin Kutusu 1). Arazi toplulaştırması genellikle ürün verimliliğini ve gelirleri artırırken, tarla kaybını en aza indirgeyen, tarla girdilerini ve ürün desenine

bağlı olarak işçilik maliyetlerini azaltıcı ve arazi değerini arttırıcı bir yaklaşımdır. Ancak arazi toplulaştırması yöntemiyle temin edilemeyen veya arazi toplulaştırması için teknik yönden uygun olmayan durumlarda gerekli arazilerin edinimi kamulaştırma yoluyla sağlanmaktadır. Kamulaştırma yoluyla arazi edinimi, DSİ'nin çeşitli yatırımlarında başvurduğu yöntemlerden biri olmakla beraber DSİ, devlet veya özel arazilerin kamulaştırılmasında gönülsüz fiziksel yeniden yerleşimden mümkün olduğunca kaçınmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 46 uyarınca, Devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek değerini peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyete tabi taşınmazın tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifak kurmaya yetkilidir.

DSİ tarafından gerçekleştirilen tüm kamulaştırma faaliyetleri 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na dayanmaktadır. Proje kapsamında şahıs arazilerinin edinime konu olması durumunda DSİ, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu Madde 8 uyarınca, öncelikle uzlaşma görüşmeleri yoluyla araziyi satın alma yöntemine başvuracaktır. Uzlaşma yoluyla anlaşma sağlanamayan veya adresleri tespit edilemeyen hak sahipleri ile mülkiyeti ihtilafı olan araziler için; Kamulaştırma Kanunu Madde 10 uyarınca ilgili asliye hukuk mahkemesinde kıymet takdiri ve tescil için dava açılmaktadır. Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılmaması halinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir. Açılan dava sonucu mahkemece belirlenen kamulaştırma bedeli kamulaştırılan gayrimenkulün sahibine ödenmek üzere bir banka hesabına yatırılır. Mülkiyeti ihtilafı veya davaya konu olmuş gayrimenkullerin kamulaştırma bedelleri ise 3'er aylık vadeli bir hesaba yatırılarak malik kesinleştikten sonra hak sahibine ödeme yapılmaktadır.

Kamulaştırma bedelleri, Kamulaştırma Kanunu Madde 11'de belirtilen ölçütlere göre taşınmazın değerine etki eden bütün unsurlar dikkate alınmak suretiyle tespit edilmektedir. DSİ Kıymet Takdir Komisyonları, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu Madde 11 uyarınca kamulaştırılacak taşınmaz mal veya kaynağın;

- a. Cins ve nev'ini,
- b. Yüzölçümünü,
- c. Kıymetini etkileyebilecek bütün nitelik ve unsurlarını ve her unsurun ayrı ayrı değerini,
- d. Varsa vergi beyanını,
- e. Kamulaştırma tarihindeki resmi makamlarca yapılmış kıymet takdirlerini,
- f. Arazilerde, taşınmaz mal veya kaynağın mevkii ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması halinde getireceği net gelirini,
- g. Arsalarda, kamulaştırılma gününden önceki özel amacı olmayan emsal satışlara göre satış değerini,
- h. Yapılarda, resmi birim fiyatları ve yapı maliyet hesaplarını,
- i. Bedelin tespitinde etkili olacak diğer objektif ölçüleri,

esas alınmak suretiyle düzenleyecekleri raporda bütün bu hususlarda cevaplarını, ayrı ayrı belirtmek ve ilgili şahıs beyanlarını da dikkate almak suretiyle Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kabul edilen kıymet takdir standartlarına uygun, gerekçeli bir değerlendirme raporuyla tespit eder.

Türkiye'deki kamulaştırma mevzuatı, gayrimenkullerin herhangi bir iyileştirme yapmamış (bina ve/veya ağaç) kiracılarına, ortakçılara ve kaçak kullanıcılara tazminat ödenmesini gerektirmez. Ancak, malikliğini yasal belge veya mahkeme yoluyla ispat edenlere ödeme yapılabilmektedir. Diğer taraftan, başkası adına tapulu sähipsiz ve/veya zilyedi tarafından iktisap edilmemiş yerin kamulaştırılmasında binaların asgari levazım bedeli, ağaçların ise yasanın 11'nci maddesi çerçevesinde takdir olunan bedeli zilyedine ödenmektedir.

Kamulaştırma uygulamalarında iş ve işlemlerin uzlaşma temelinde yürütülmesi esas olmakla birlikte, Bakanlar Kurulu tarafından projenin aciliyetine karar verilmesi durumunda kamulaştırma Kanunu Madde 27 uyarınca kamulaştırmadan sorumlu idareye proje için gerekli olan taşınmazlara normal kamulaştırma prosedüründe gerekli süreden çok daha kısa bir sürede mahkeme tarafından belirlenen bedelin malik adına bankaya yatırılması şartı ile el koyma yetkisi tanınmıştır. Bu işlem maliklerin tespit edilen kamulaştırma bedeline itiraz etmelerine engel teşkil etmez. Bu maddeye göre el koyma kararı alınması durumunda sorumlu idare makul bir süre içerisinde normal yolla kamulaştırma işlemlerini tamamlamak durumundadır. Taşınmaz sahibi tekrar uzlaşmaya davet edilmekte ve uzlaşma olmaması durumunda yine Kamulaştırma Kanunu Madde 10 uyarınca kıymet takdiri ve tescil davası açılmaktadır.

Rehabilitasyon projeleri için ihtiyaç duyulan taşınmazların kamu kurumlarına ait olması durumunda bu taşınmazların ediniminde;

- Kamulaştırma Kanunu Madde 30 uyarınca devir,
- Kamulaştırma Kanunu Madde 26 uyarınca karşılıklı devir (trampa),
- 5018 sayılı Kanunu Madde 45 uyarınca bedelsiz devir,
- 5018 sayılı Kanununun Madde 47 uyarınca tahsis, yöntemleri uygulanmaktadır.

Anılan yöntemlerden hangisinin uygulanacağı malik kurum ile yapılan müzakere ve anlaşmalar uyarınca tespit edilmektedir.

2.2. YÜRÜRLÜKTEKİ ARAZI TOPLULAŞTIRMASINA İLİŞKİN ULUSAL MEVZUAT

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 44 uyarınca arazinin üretim amaçlı işlenmesi/işletilmesini koruma ve geliştirmeye, erozyona bağlı toprak kayıplarını önlemeye ve arazi sahibi olmayan veya yetersiz arazi sahibi olan çiftçilere arazi sağlanmasına yönelik gerekli tedbirler devlet tarafından alınır. Bunun yanı sıra, devlet farklı tarım bölgeleri ve çeşitli arazi türlerine göre arazi boyutunu da takdir edebilmektedir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu Madde 755 ise arazi toplulaştırması ve ağaçlandırma gibi arazi ıslah çalışmalarının ilgili arazi sahipleri tarafından ortaklaşa gerçekleştirileceğini ve proje alanındaki

arazinin yarısından fazlasına sahip bulunmak koşuluyla arazi sahiplerinin üçte ikisinin bu hususta karar vermeleri gerektiğine hükmetmektedir. Bu hususlara ilişkin özel kanun hükümleri saklıdır.

Türkiye’de arazi toplulaştırması ile görevli ana kurum GTHB’dir. Arazi toplulaştırmasının hukuki altyapısını oluşturan 3083 Sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ve bu kanunlara göre hazırlanan diğer mevzuat bu konuda GTHB’ni yetkilendirmiştir. Ancak 5403 sayılı kanunun 17. maddesi diğer kurum ve kuruluşlara kendi projeleri ile ilgili GTHB izni ile arazi toplulaştırması imkânı tanımaktadır.

Adı geçen kanuna dayanarak DSİ Genel Müdürlüğü, kendi sulama alanlarında gerçekleştireceği sulama projeleri için ihtiyaç duyulan arazilerin edinimi amacıyla ‘Arazi Toplulaştırması ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri’ projeleri yürütmektedir. DSİ tarafından arazi toplulaştırması çalışmaları;

- 5403 sayılı ‘Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı’ Kanunu
- Bu kanun doğrultusunda hazırlanan ‘Arazi Toplulaştırması Uygulama Yönetmeliği’ ve
- DSİ Arazi Toplulaştırması ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri Teknik Şartnamesi hükümlerine göre yürütülmektedir.

Arazi toplulaştırması ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgisi bulunan diğer kanunlar şunlardır:

- 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun,
- 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu,
- 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu,
- 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu,
- 5488 sayılı Tarım Kanunu,
- 3402 sayılı Kadastro Kanunu,
- 5393 sayılı Belediye Kanunu,
- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu.

Arazi toplulaştırması çalışmaları isteğe bağlı (çiftçilerin çoğunluğunun muvafakati ile) yapılabileceği gibi, kamu yararı bulunan durumlarda isteğe bağlı olmaksızın da yapılabilmektedir. Her iki durumda da arazi toplulaştırmasına konu alan Bakanlar Kurulu Kararı ile ilan edilir. Bakanlar Kurulunun bu kararı arazi toplulaştırması ve diğer işlemler yönünden kamu yararı kararı niteliği taşır.

Arazi toplulaştırması çalışmalarının ilk aşamasında, arazi toplulaştırması ölçütlerine uygun sulama sahaları tespit edilir. Bu değerlendirme için hem araziye çıkılarak yerinde hem de çeşitli masa başı (ön etüt) incelemeler yapılarak, sahanın topoğrafya, sabit tesis durumu (meyve bahçesi, yapı vb.), kadastro ve mülkiyet durumu gibi yönleri ile incelenerek arazi toplulaştırması uygulamasına uygun olup olmadığı belirlenir. Sulama sahasının arazi toplulaştırmasına uygun olduğunun tespiti halinde proje çalışmalarına başlanması amacıyla;

- Kalkınma Bakanlığından uygun görüş alınarak, akabinde
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı aracılığı ile söz konusu sahanın arazi toplulaştırması uygulama alanı ilan edildiğine dair Bakanlar Kurulu Kararı çıkmaktadır.

Proje faaliyetlerine başlanması için, yöredeki çiftçilerinin arazi toplulaştırmasından haberdar olmasını sağlamak maksadıyla ilgili Bakanlar Kurulu Kararında arazi toplulaştırması için uygulama alanı olarak ilan edilen yerler mahallinde de yöreye uygun yöntemlerle ilan edilir.

Arazi toplulaştırması çalışmaları sırasında çiftçilerin olası mağduriyetlerini ve gelir kayıplarını önlemeye yönelik önlemlerin alınması da gözetilmektedir. Bu kapsamda özellikle 5403 sayılı Kanunda kanal, yol, boru hattı gibi ortak kullanım için ayrılan alanlardaki özel mülkiyetteki tamamlayıcı kısımlar ve ürün kayıp bedellerinin ödenmesine imkân bulunmamakla beraber bu mağduriyeti gidermek amacıyla DSİ tarafından kanun teklifi hazırlanmış ve bu teklif Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilerek yasalaşmış ve 2017 sonunda yürürlüğe girmiştir. Yapılan bu düzenleme ile arazi toplulaştırmasının yapılacağı sahada yer alan çiftçilerin mülkiyetinde bulunan ancak kamunun ortak kullanımı için ayrılan alanlarda kalan ağaç, bina vb. tamamlayıcı kısım bedellerinin ödenmesi sağlanacak, ayrıca ekim planlaması veya yeni parsellerin teslimi sırasında oluşacak gelir kayıpları telafi edilebilecektir.

Yapılan bu değişiklikler GTHB tarafından yayımlanan 5403 sayılı Kanun ile bu Kanunun uygulama yönetmeliğine de yansıtılmıştır. Böylelikle yukarıda bahsedilen tedbirlerin uygulanması kolaylaşacak ve bu yeni değişiklikler çiftçilerin sorunlarının çözümüne önemli katkı sağlayacaktır.

2.3. GÖNÜLSÜZ YENİDEN YERLEŞİME İLİŞKİN DÜNYA BANKASI'NIN 4.12 NO.LU OPERASYONEL POLİTİKASI

Gönülsüz Yeniden Yerleşime ilişkin Dünya Bankası'nın 4.12 No.lu Operasyonel Politikası (OP 4.12), imar projeleri kapsamında gerçekleştirilen gönülsüz veya zorunlu Yeniden Yerleşimlerden doğacak riskleri ele alarak bunları azaltmaya yönelik önlemler içermekte ve gönülsüz veya zorunlu bütün arazi edinimlerini konu edinmektedir.⁴

Dünya Bankası'nın gönülsüz Yeniden Yerleşime ilişkin ilgili politikasının genel amaçları şunlardır:

- Uygulanabilir bütün alternatif proje tasarımları göz önünde bulundurularak mümkün gönlüsüz Yeniden Yerleşimden kaçınılmalı veya asgari düzeyde tutulmalıdır.
- Yeniden Yerleşimden kaçınmanın mümkün olmadığı hallerde Yeniden Yerleşim faaliyetleri, proje kapsamında yerinden edilen kişilerin proje faydalarından pay almasını sağlayacak şekilde yeterli yatırım kaynaklarını sağlayan sürdürülebilir kalkınma programları şeklinde hazırlanarak uygulanmalıdır. Yerinden edilen kişiler ile anlamlı bir müzakere süreci işletilmeli ve bu kişilere Yeniden Yerleşim programlarının planlanma ve uygulanma süreçlerine katılma imkânı sağlanmalıdır.
- Yerinden edilen kişilerin geçim kaynaklarını ve yaşam standartlarını yükseltmeye yönelik çabaları desteklenmeli veya en azından bu kaynak ve standartlar ilgili kişilerin yerinden edilmelerinden veya proje başlangıcından önce mevcut koşullar altında hangisinin daha iyi durumda olduğu dikkate alınmak suretiyle gerçek anlamda eski geri döndürülmelidir.

⁴ Politika belgesinin tam metni ve uygulama kılavuzu için, bkz: <http://go.worldbank.org/ZDIIXP7TQ0>

OP 4.12, ulusal mevzuatı bütünlüğü nitelikte belli başlı hükümler içermektedir. Bu hükümler ana hatlarıyla şu şekilde özetlenebilir:

1. Acil kamulaştırma gerektiren durumlarda, projeden PEKler önceden bilgilendirilir,
2. Yürürlükteki mevzuat uyarınca arazi edinimine konu mülk için maliklere ödenecek tazminat, aynı bölgede eşdeğer bir mülkün satın alınabilmesine yeter miktarda hesaplanır,
3. Kamulaştırmadan etkilenen yasal veya izinsiz kullanıcıların hak sahiplikleri ve mülkiyet durumu belirlenebilen tamamlayıcı kısım ve yenileştirmelerin maliyetleri tazmin edilir,
4. Arazi edinimi sonucunda geçim kaynaklarını kaybeden veya bu kaynakları sınırlandırılan kişiler için alternatif geçim kaynakları veya destek olanakları yaratmaya yönelik çaba gösterilir veya bu kişilerin geçim kaynakları ve yaşam standartlarının ikame edilmesi için yardımda bulunulur,
5. Halk proje ve projenin etkileri hakkında düzenli olarak bilgilendirilir ve istişare ve katılım süreçleri proje sürecinin tamamına dahil edilir,
6. İzleme, Şikayet ve Talep mekanizmaları oluşturulur.

OP 4.12, etkilenen kişilerin zararı tamamen tazmin edilmeden arazi edinimi gerçekleştirilmemesini gerektirmektedir.

'İkame bedeli', OP 4.12 kapsamına giren varlıkların değerlemesi ile ilgili yöntemdir: "Tarım arazileri için bu maliyet, etkilenen araziye komşu ve eşdeğer üretim potansiyeline veya kullanıma sahip bir arazinin projeden önceki piyasa fiyatına ek olarak söz konusu arazinin koşullarının etkilenen arazi ile aynı düzeye getirilmesine ilişkin maliyetler ve tapu ve devir harç ve vergilerinin toplamıdır."

OP 4.12 ayrıca kamu hizmetlerine, müşterilere ve tedarikçilere erişim gibi bazı hususlarda yaşanan kayıpların parasal tazminatının zorluğu dikkate alınarak, Proje kapsamında eşdeğer veya kabul edilebilir seviyedeki kaynak ve gelir fırsatlarına erişim sağlama konusunda çaba gösterilmesini de gerektirmektedir.

OP 4.12 bütün etkilenen kişileri kapsamakla beraber, Proje kapsamında hassas durumdaki kişilere özel ilgi gösterilmesini de öngörmektedir.

2.4. BOŞLUK ANALİZİ VE TÜRK MEVZUATI İLE DÜNYA BANKASININ OP 4.12 NO.LU OPERASYONEL POLİTİKASININ UYUMLAŞTIRILMASINA YÖNELİK ÖNLEMLER

Türkiye'de arazi edinimine ilişkin ulusal mevzuat ve süreçler uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Uygulama yılları içerisinde karşılaşılan sorunların ortadan kaldırılması ve uluslararası en iyi uygulama örneklerinin kimi gereklerini karşılamaya yönelik olarak ulusal mevzuat ve süreçler zaman içinde güncellenmiştir. Ancak, Türk mevzuatı ve OP 4.12 arasında halen bazı uyumsuzluklar/eksiklikler bulunmaktadır. Türkiye'de Sulama Modernizasyonu Projesine ilişkin eksiklikler aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Bahse konu eksikliklerin bir özeti ve bunlara karşı uygulanabilecek önlemler de Tablo 5'te verilmiştir.

Arazi Edinimine Özgü Farklılıklar

Sulama Modernizasyonu Projesi kapsamındaki arazi edinimi gerekleri dikkate alındığında Dünya Bankası politikaları ile ulusal mevzuat arasında birtakım boşluklar mevcuttur. Bunlar aşağıdaki gibidir.

Yeniden Yerleşim Eylem Planlaması Yerinden edilmiş kişiler ve ev sahibi ailelerin tümünü kapsayıcı bir Yeniden Yerleşim Eylem Planı hazırlanması yönünde zorunlu bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle, Arazi Edinim Planlarına dayalı bir planlamaya ihtiyaç vardır. DSİ, arazi edinimi gerektiren projelere yönelik olarak Arazi Edinim Planı hazırlayacaktır.

Hassas Topluluklar Dahil Projeden Etkilenen Kişilerin Belirlenmesi Türk mevzuatına göre, sadece arazinin yasal malikleri Projeden Etkilenen Kişiler (PEK) olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, tapu sahibi olmayanlar, hazine arazisi kullanıcıları, ev sahibi topluluk, (proje alanından istifade eden) mevsimlik işçiler/göçmenler diğer veya ekonomik nedenlerle yerinden edilmiş kimseler gibi Etkilenen Kişilerin kayıpları dikkate alınmamakta ve bu insanlar üzerinde projelerden kaynaklı olumsuz etkilerin ortadan kaldırılmasına yönelik girişimler görülmemektedir. Türk mevzuatında bu toplulukların büyük kısmı PEK tanımına da girmemektedir.

İkame Maliyeti: Banka politikaları uyarınca arazi ve diğer gayrimenkul türünden taşınmazların kaybı durumunda inşaat başlamadan önce tüm ikame bedellerinin ödenmiş olması gerekmektedir. Elden çıkan arazilere ilişkin 'araziye karşılık arazi' yöntemi bir seçenek olmakla birlikte Türkiye'de geçerli mevzuat çerçevesinde kamulaştırmayı yapan kuruma eşdeğer bir arazi alternatifi bulmak yükümlülüğü yüklenmemiş olduğundan bu yöntemin Türkiye'de uygulama alanı bulunmamaktadır. İkame bedeline denk bir para ödemesinin de bir tazminat yöntemi olduğu dikkate alındığında, arazilerin yasal maliklerinin kayıpları tazmin edilecek, ayrıca kiracılar, kamu kullanıcıları ve izinsiz kullanıcılar bahse konu araziye yapmış oldukları yatırım oranında bir ikame bedel almaya hak kazanacaklardır. Türk mevzuatında ancak arazinin yasal sahibinin parasal tazminat alabileceğine ve bu tutardan da (kamulaştırma için amortisman bedelinin düşüleceğine hükümlenmekle kamulaştırma bedeli OP 4.12'de belirtilen ikame bedelinden daha düşük olmakla birlikte ikame bedelinin karşılanacağı öngörülmektedir. Gelir kaybı tazmini, ortak mülklere erişim veya (kaçırılan fırsatlar gibi) toplumsal kayıpların ise Türk mevzuatında açık yeri yoktur. Tam ikame bedeli zayi arazi ve yapılar içindir. OP 4.12 tanımına giren PEKler için Hak Sahipliği Matrisinde artık arazi verilmesi, istihdam olanaklarına erişim gibi bir takım giderici önlemler belirtilmektedir.

Yasal/izinsiz arazi kullanıcılarına tazminat uygulanması: Banka politikalarına göre arazinin hem yasal hem izinsiz kullanıcıları PEK tanımına girmektedir. Türk mevzuatıysa arazi/mülklerin kiracıları ile izinsiz kullanıcılarına tazminat ödenmesini gerekli görmemektedir.⁵ Ancak, Banka operasyonel politikası uyarınca tüm Etkilenen Kişilerin her tür yapı, bina, ağaç ve tarladaki mahsulleri tazmin edilmektedir. OP 4.12, aynı zamanda gerekmesi durumunda edinimi gerçekleşen araziden

⁵ Kamulaştırma Kanunu Değişik Madde 19 başkalarına ait araziler üzerinde para harcamak suretiyle binalar veya diğer yapılar yapmış/kurmuş olanların ağaç ve binalarda kullanılan malzeme bedelleri tam olarak tazmin edileceğine hükmetmektedir. Bina/yapılar için kullanılan malzemelerin bedelleri Banka'nın sosyal önlem politikaları gereği, benzer bir yapıyı satın alacak eşdeğer maliyetinde olmalıdır.

çıkartılmak neticesinde gelir/geçim kaynaklarında kayıp yaşayanların bu kayıplarının ikame olunmasını da öngörmektedir. Bu bağlamda ödenen tazminat araziye kullanan kiracı ve diğer izinsiz kullanıcıların geçimleri yerinden edilme öncesindeki düzeyine getirilmelidir. Arazinin resmi maliklerine ödenen yasal tazminata ilave olarak herhangi bir yasal hakkı bulunmayan izinsiz kullanıcılara belediye ve/veya kaymakamlıklara bağlı sosyal yardımlaşma fonlarından destek aktarılabilir.

Geçim kaynaklarının eski haline getirilmesi: Geçim kaynaklarının iyileştirilmesi ve geçiş döneminde destek Türk Kamulaştırma Kanunu'nda yer almamaktadır. Hassas topluluklar veya ciddi boyutta etkilenmiş Etkilenen Kişilere (arazisinin veya üretim kaynaklarının %20 sinden fazlasını kaybetmiş olanlar) yönelik herhangi bir özel düzenleme Türk hukukunda yer almamaktadır. Geçim kaynaklarının eski haline getirilmesine destek, geçiş dönemi desteği ve alternatif gelir desteği için uzmanlık ve kaynak gerekmektedir. Geçim kaynaklarının mümkün olduğunca eski durumuna getirilmesi için DSİ, il düzeyinde diğer kurum/kuruluşlarla iş birliği yapacaktır.

Halkın Bilgilendirilme Katılımı ve İstişare Süreci: Halkın bilgilendirme katılımı, halkla istişare süreçlerine ilişkin kamulaştırma kapsamında Türk mevzuatında yer alan hükümler sınırlıdır. Yasaya göre, kamulaştırmayı yürüten kurum Etkilenen Kişilere kamulaştırma kararını bildirmekle yükümlüdür. Müzakere ve varlık değerlendirme istişare süreçleri de yine kamulaştırmayı yapan kurum tarafından yerine getirilir. Kanun da bunlardan ayrı bir istişare süreci yer almamaktadır. Ancak, OP 4.12, AEPC ve proje bazlı AEPLarının halkla tam olarak paylaşılmasını gerektirmektedir. AEPC ve AEPLarı DSİ İnternet sayfasında halka duyurulacağı gibi hassas topluluklar dahil tüm Etkilenen Kişilerin erişebileceği halka açık yerlerde de konuyla ilgili bilgilendirme sağlanacaktır. Kamulaştırma ve arazi toplulaştırması süreçlerinde DSİ kendi personeli ve Sulama Birlikleri ile istişare sürecinin devamlılığını sağlar. DSİ yasal hak sahiplerine ilaveten, hazine arazisine yatırım yapmış veya kanunen hakkı bulunmaksızın araziye kullananlar ve kiracıların da içinde yer aldığı diğer paydaşları da arazi ve mülk maliklerini bilgilendirdiği şekilde resmi yazıyla ve istişarelerle bilgilendirir. Anılan yazıda ilgili alt-projeler ve arazi ihtiyacından kaynaklanan etkilere ilişkin bilgi verilir.

Şikayetlerin bildirim: Şikayetbildirimleri Türkiye'de 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu, 3017 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ve 4982 sayılı Bilgiye Erişim Kanunu gibi farklı çevrelerde yer almakla beraber bunlar daha ziyade daha resmi ve hukuki mekanizmalar ortaya koymaktadır. Halihazırda DSİ bünyesinde dört aşamalı bir Şikayet Bildirim Mekanizması uygulanmaktadır (daha ayrıntılı bilgi için ŞRM ile ilgili bölüme bkz.) Bu mekanizma proje özelinde şikayetbildirimlerini toplamak üzere tasarlanacaktır. Proje bazlı bu şikayet bildirim mekanizmaları Etkilenen Kişilerin kullanımına uygun resmi ve hukuki mekanizmaları tamamlayıcı niteliktedir.

İzleme ve değerlendirme Kamulaştırma yoluyla gerçekleştirilen arazi edinimlerinin izleme ve değerlendirilmesine yönelik özel bir uygulama bulunmamaktadır. İzleme için DSİ, temel performans göstergeleri oluşturarak aynı zamanda projenin büyüklüğü ve etkisine göre belirlenecek düzenli aralıklarla izleme faaliyetleri yürütecektir.

Arazi Toplulaştırması Özelinde Farklılıklar

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu Madde 17 ve aynı kanunun 13, 14, 17 ve 24'ncü maddeleri uyarınca çıkartılan 2009 tarihli Arazi Toplulaştırması Yönetmeliği Madde 16/1 uyarınca arazi toplulaştırması, arazinin yarısından çoğuna malik bulunan ve sayıca maliklerin yarısından fazlasını oluşturanların muvafakati üzerine isteğe bağlı veya Bakanlığın veya kurulların talebi üzerine kamu yararı gözetilerek isteğe bağlı olmayan (gönülsüz) Şekilde yapılır. Bakanlar Kurulu kararı ile arazi toplulaştırması proje sahası belirlenir ve uygulanır. Anılan metinlerde yer alan 'isteğe bağlı' ifadesi proje arazisinin yarısından çoğuna malik bulunan ve sayıca maliklerin yarısından fazlasını oluşturanların muvafakatini ifade eder. Arazi toplulaştırması işlemleri GTHB tarafından başlatılan üç sistemde (Ereğli İvriz, Atabey, Kartalkaya) faaliyetler re'sen yürütüldüğünden bazı toplulaştırma aşamalarında bazı kimselerin rızası alınmamış olabilir.

Gönülsüz Yeniden Yerleşime ilişkin uluslararası standartlar literatüründe 'Dünya Bankası Gönülsüz Yeniden Yerleşim Kaynak Kitabında' "Gönüllü Yeniden Yerleşim, devlet erkine dayalı istimlak veya diğer arazi edinim türlerine dayandırılmaz, her türlü Yeniden Yerleşimi ifade eder" denmektedir. Ayrıca diğer iki önemli husustan ilki; etkilenen kişilerin muvafakat verdikleri konu ve sonuçları ile kendilerine nasıl etkileri olacağını bilerek rıza göstermelerini ifade eden 'bilgilendirilmiş onam' ve ikincisi de 'tercih hakkıdır.' Kaynak Kitaptan devamla: "Bilgilendirilmiş onam, ilgili kişilerin proje hakkında ve projenin mahiyeti ve sonuçlarını bilerek hür iradeleriyle projeye katılmayı kabul etmesini ifade eder. Tercih hakkı ise kişilerin devlet eliyle resmi/gayri resmi herhangi bir olumsuz sonuca maruz kalmadan arazi edinimine karşı çıkma veya rıza gösterme seçeneklerini ifade etmektedir. Tanım itibarıyla, tercih hakkı -dolayısıyla gönüllü Yeniden Yerleşim- ancak proje alanının tespit edilmediği durumlarda mümkündür. Örneğin, bir köy yolunun güzergahı arazi malikinin itiraz etmesi durumunda değiştirilebilecektir. Buna karşın bir baraj gölünün alanı değiştirilemez. İlk durumda gönüllü Yeniden Yerleşim yapılabilirken, ikinci durumda bu söz konusu değildir. Ancak tercih hakkı olmadan sadece bilgilendirilmiş onam yeterli değildir." (Gönülsüz Yeniden Yerleşim Kaynak Kitabı, Kalkınma Projelerinde Planlama ve Uygulama, IBRD, Washington, 2004)

Projeye özel arazi toplulaştırması gereksinimleri Bankanın politika ve belgeleriyle kıyaslandığında ortaya aşağıda belirtilen farklılıklar çıkmaktadır:

1. Arazi toplulaştırması sahası Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmekte ve kamulaştırma/kamu yararı kararı gerektirmektedir ki buna göre arazi gönüllü olarak veya olmayarak kamulaştırılabilmektedir.
2. Gönüllü arazi toplulaştırması, proje sahasında yer alan arazilerin yarısından fazlasına sahip (sayıca) maliklerin %51'inin arazi toplulaştırmasına yazılı muvafakat vermesi halinde yapılabilir. Geri kalan maliklerin dışarıda kalma seçeneği bulunmamakta, bu durum da OP 4.12'deki hükümlerle çelişkili görünmektedir.
3. Arazi toplulaştırmasının kanundan hareketle yapıldığı durumlarda kamunun ortak kullanacağı yerler için arazi miktarında %10'a kadar azaltım yapılabilir. Bu azaltım için herhangi bir tazminat verilmemekle beraber, azaltılan arazi-bu ortak kullanımdan yararlanmaları için arazi sahiplerine bırakılmaktadır. Bu kısım arazi ile ilgili haklardan

sorumlu tarafça (bu durumda DSİ) edinilmemekte veya sahipliğine alınmamaktadır. Arazi toplulaştırması ve sulamadan kaynaklanan ve arazi toplulaştırmasından sonraki arazilerin üretkenliğini olumlu yönde etkileyen ve bahsedilen katkı payından ötürü uğranılan kaybın üzerindeki faydalar çiftçilerin de tercihlerinin bu yönde olmasına neden olmaktadır. El konulan ilave her arazi parçası (%10 üzeri) yerine ya (mümkünse) Hazine arazisinden muadil bir alan tahsis edilmekte ve/veya kamulaştırılmak suretiyle tazminat hakkı doğurulmaktadır.

Türkiye'deki en iyi uygulamalar bile %100 gönüllü arazi toplulaştırmasının mümkün olmadığını göstermektedir. %100 gönüllü arazi toplulaştırması yapılamamasının çeşitli nedenleri vardır:

- Diğer şehirlerde veya yurtdışında yaşayan maliklere ulaşamaması,
- Arazi toplulaştırması ve faydaları konusunda yetersiz bilgi,
- Ata toprağına bağlılık,
- Komşu arazi sahipleriyle arada husumet bulunması,
- Bahse konu arazinin mevcut konumuna ilişkin hoşnutsuzluk olmaması.

Yukarıda sayılan nedenlerin ortadan kaldırılması için hem GTHB hem de DSİ tarafından arazi toplulaştırması kararının ilanını müteakip bir dizi istişare gerçekleştirilmektedir. Yapılan istişarelerde her iki kurumun da amacı arazi toplulaştırması programına gönüllü olmayarak katılacak PEK sayısını azaltmaktır. Dolayısıyla, arazi toplulaştırmasına katılım düzeyinin arttırılması için istişarelerin sürekliliği önem arz etmektedir. Bu görüşmelere ilaveten, planlama ve tasarım açısından mümkün oldukça, müzakereleri yürüten kurum bahse konu arazinin programdan çıkartılması olasılığını da sürekli dikkate alır. Kimi durumlarda, gönülsüz arazi sahiplerinin arazi toplulaştırması dışında bırakıldığı da kaydedilmiştir.

Arazi toplulaştırması uygulamaları içerisinde bir diğer sorunlu alan ise yukarıda da bahsedilen ve kamunun ortak kullanacağı yollar ve diğer hizmetler için arazi miktarında %10'a kadar yapılacak zorunlu azaltımdır. Arazi miktarının bu yolla %10 oranında azalması da bir tür arazi toplulaştırması olarak algılanabilmekle beraber, azaltılan bu kısım yalnızca kamu hizmetleri için (yol, sulama şebekesi vb.) kullanılmakta, bu da yine arazi sahibinin/kullanıcının yararına olmakta ve bahse konu arazi hiç kimsenin mülkiyetinde olmayıp herkesin kullanımına açık olmaktadır. Ayrıca, GTHB ve DSİ'nin ortak uygulamaları da bu katılım payının aslında %10 değil, ortalama %6-86 oranında olduğunu ortaya koymuştur. Banka gerekleri açısından her türlü kaybın tazmin edilmesi gerekmele birlikte arazi toplulaştırmasından sağlanan fayda neticesinde daha verimli arazilerin değerinde artış olmaktadır. Projenin toplulaştırılan bu arazilerde mevcut sulama sistemlerinin modernizasyonu amacına koşut olarak, arazi üzerinde olumsuz değil aksine olumlu etkileri olması beklenmektedir.

Proje hedefleri doğrultusunda GTHB değil ancak DSİ tarafından gerçekleştirilen arazi toplulaştırması çalışmalarında OP 4.12 uygulanacaktır.

GTHB tarafından yürütülen programlar dahilinde her program başlangıcında DSİ tarafından Sulama Birlikleri ve yerel halkla kapsamlı istişareler gerçekleştirilecektir. Bu durum proje tasarım

⁶ Daha önceki arazi toplulaştırması çalışmaları ile ilgili olarak DSİ tarafından sağlanan istatistikler temel alınmıştır.

aşamasında öngörülmüştür. GTHB tarafından yürütülen arazi toplulaştırması çalışmalarının tamamlanmasını müteakip DSİ tarafından yürütülen istişare sürecinde arazi toplulaştırmasına ilişkin şikayet ve çeşitli endişeler de sürece dahil edilecektir. Benzer biçimde, DSİ bünyesindeki Şikayet Bildirim Mekanizması (ŞBM) sayesinde arazi toplulaştırmasına ilişkin her türlü olumlu/olumsuz geribildirimler ve şikayetler bildirilebilecektir. DSİ bu geribildirim ve şikayetleri elden geldiğince sulama modernizasyonu faaliyetleri çerçevesinde çözüme kavuşturmaya çalışacaktır. OP 4.12 söz konusu sistemler için geçerli olmamakla beraber DSİ toplulaştırma sonrası durumu takip ederek Etkilenen Kişilerle iletişimi sürdürecektir ve bu şekilde ortaya çıkabilecek itiraz ve şikayetleri mümkün olduğunca Proje kapsamında çözmeye çalışacaktır. Bildirilen ve çözüm sağlanan her türlü itiraz ve şikayetlerin kaydı DSİ tarafından tutulacaktır.

Arazi toplulaştırmasının DSİ tarafından yapıldığı Uzunlu sistemi kapsamında, arazi toplulaştırmasına ilişkin yukarıda bahsedilen istişare süreçleri ve Şikayet Bildirim Mekanizması sayesinde bildirilen itiraz ve şikayetlerin çözüme kavuşturulmasına ek olarak, DSİ aynı zamanda OP 4.12'de belirtilen koşullara uygun olarak sulama modernizasyonu için arazinin toplulaştırılmasına yönelik olarak gerçekleştirilecek inşaat işlerinden önce Banka tarafından kabul edilebilir bir Arazi Topplulaştırması Eylem Planı (ATEP) hazırlayacaktır. Plan, nihai tasarımın açıklanmasını müteakip hazırlanacaktır. Bu eylem planında DSİ, modernizasyon çalışmaları sebebiyle PEK sayısı (hem yasal hem de izinsiz arazi kullanıcıları) ile şikayetleri ve kamulaştırmayla sonuçlanabilecek ek arazi edinimini en aza indirmek için izleyeceği Arazi Topplulaştırması süreci hususlarını da belirterek toplulaştırmaya tabi tutulacak arazilerin mevcut durumunu ortaya koyacaktır. Sisteme özgü AEP'lere benzer şekilde, bu AEPÇ'de tanımlı tedbirler gerektiği her durumda PEK'lerin proje öncesi geçim durumlarını ikame etmek ve mümkünse iyileştirmek üzere uygulanacaktır. AEPÇ kapsamında gerçekleştirilen eylemler AEP'ler ile birlikte altı aylık raporlar üzerinden düzenli olarak takip edilecektir. DSİ istişareler esnasında, Şikayet Bildirim Mekanizması üzerinden ve altı aylık izleme raporları yoluyla dikkate alınarak çözüme kavuşturulan bütün itiraz ve şikayetlerin kaydını tutacaktır.

Tablo 5. Boşluk Analizi ve Farklılıkların Giderilmesine Yönelik Tedbirler

	Boşluk/Eksiklik	Türkiye Yasal Mevzuatı	Dünya Bankası Politika Gereklere	Eksiklerin Giderilmesine Yönelik Önlemler
ARAZİ EDİNİMİ				
1	Yeniden yerleşim eylem planlaması	Tüm yerinden edilmiş kişiler ve ev sahibi toplulukların tamamını kapsayıcı bir Yeniden Yerleşim Plan hazırlığına yönelik yasal bir düzenleme bulunmamaktadır.	Dünya Bankası politikası Yeniden Yerleşim Eylem Planı hazırlanmasını gerektirmektedir.	Proje faaliyetleri fiziksel olarak yeniden yerleşim gerektirmemekle beraber, bazı sulama projelerinde kısmi kamulaştırmadan dolayı (daha çok irtifak hakkı nedeniyle) ekonomik anlamda bir yerinden edilme hali beklenmektedir. Projeye özel Arazi Edinim Planları (AEP) DSİ tarafından hazırlanarak hayata geçirilecektir.
2	Değer Takdir Yöntemi	Elden çıkan araziler için yürürlükteki mevzuat kamulaştırmayı gerçekleştiren kurumun eş değerdeki alternatif araziler hakkında bir araştırma yapmasını gerektirmemektedir; yani Türkiye’de ‘araziye karşılık arazi’ yöntemi uygulanmamaktadır. Yapıların tazminatı inşaat maliyeti üzerinden verilmekte ve amortisman düşülmektedir. Konut arazilerinin tazmini piyasa değeri üzerinden yapılmaktadır.	Arazi ve benzeri diğer sabit varlık ve taşınmazların kaybı, inşadan önceki tam ikame bedeli üzerinden tazmin edilmelidir. Elden çıkan araziler için ‘araziye karşılık arazi’ yöntemi de ayrı bir seçenektir. Amortisman ile ilgili herhangi bir kesinti yapılmaz.	Elden çıkan arazi ve yapılar karşılığında tam ikame bedeli verilecektir.
3	Geçim Kaynağının Eski Haline Getirilmesi	Kamulaştırma Kanunu’nda geçim kaynağının eski haline getirilmesi ve geçiş döneminde sağlanacak yardım ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.	Dünya Bankası politikası, yerinden edilen kişilere önceki yaşam standartları, gelir elde etme kapasitesi ve üretim düzeylerini iyileştirmeye yönelik çabalarında yardım etmeyi, yahut en azından bunları Proje öncesindeki seviyelerine geri getirmeyi gerektirmektedir.	Geçim kaynağı üzerindeki etkilerin olumsuzdan ziyade olumlu olması beklenmekle beraber, Proje kapsamında arazi toplulaştırması veya inşaat faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkabilecek olumsuz etkilere yönelik azaltıcı tedbirler de alınacaktır. Geçim kaynağının eski haline getirilmesi, geçiş dönemi ve alternatif gelir yaratımı için sağlanacak yardım uzmanlık ve kaynak gerektirmektedir. DSİ il düzeyinde diğer kamu kuruluşlarıyla işbirliği yaparak geçim kaynaklarını Hak Sahipliği Matrisi’nde önerilen alternatifler doğrultusunda mümkün olduğunca eski haline getirecektir.
4	Hassas topluluklar dahil işgalci ve izinsiz kullanıcıların kayıpları.	Mevzuat uyarınca PEKler arazi kaybı olan yasal maliklerdir. Mevsimlik işçiler/göçmenler veya ekonomik olarak yerinden edilmiş kişiler PEK kapsamında girmemektedir. Yasa gereği, Hazine arazilerindeki hem yasal malikler hem de izinsiz kullanıcıların yapı ve mahsulleri tazmin edilmektedir. Ancak, otlak ve orman arazilerindeki izinsiz kullanıcılar için herhangi bir tazminat hükmü bulunmamaktadır.	Ekonomik anlamda yerinden edilmiş kişiler, mevsimlik işçiler ve diğer hassas toplulukların da PEK kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Mülkiyet durumlarına bakılmaksızın tüm PEKler uğradıkları kayıptan ötürü tazmin edilecektir.	Projeye özel Arazi Edinim Planları (AEP) çerçevesinde mülkiyet durumuna bakılmaksızın tüm PEKler tespit edilerek tüm arazi kullanıcılarının tazminatına göre önlemler alınacaktır. İzinsiz kullanıcı statüsündeki tüm Etkilenen Kişilerin geçim kaynaklarının yeniden tesis edilmesinde DSİ tarafından aşağıdaki önlemlerden bir veya birkaçı uygulanacaktır (1) DSİ, imkanlar elverdiği ölçüde izinsiz kullanıcıların arazilerinin yasal mülkiyetini kazanmasına destek verecektir.

				<p>(2) DSİ tarafından imkanlar elverdiği ölçüde izinsiz kullanıcılara DSİ'ye ait arazilerde alım imkanı sağlanacaktır.</p> <p>(3) İzinsiz kullanıcılar Milli Emlak Genel Müdürlüğünden kiralama veya alım yoluyla araz edinme olanaklarına ilişkin DSİ tarafından bilgilendirilecektir.</p> <p>(4) DSİ ilgililerin kaymakamlıklara başvuru yaparak İŞKUR'un Toplum Yararı Programına veya ilgili Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına müracaat ederek fondan yararlanmalarına ilişkin bilgilendirme yapacaktır.</p> <p>(5) DSİ, yüklenicilerin izinsiz kullanıcıları proje kapsamındaki iş/istihdam imkanları çerçevesinde önceliklendirmesini sağlayacaktır.</p>
5	İstişare ve Bilgilerin Açıklanması	<p>Arazi edinimi ile ilgili Türk mevzuatında bilgilerin kamuoyuna açıklanması, kamuoyunun görüşünün alınması ve katılımı ile ilgili hükümler sınırlıdır.</p> <p>Kamulaştırmayı gerçekleştiren kuruluş kanunen PEK'leri bu kamulaştırma kararından haberdar etmekle yükümlüdür.</p> <p>Müzakere ve istişareler ile varlıkların değer takdiri yine kamulaştırmayı gerçekleştiren kuruluş tarafından yürütülür.</p> <p>Paydaş Katılım Planı hazırlanmasına yönelik bir zorunluluk olmadığından kanunen başka istişare yapılması gerekmemektedir.</p>	<p>OP 4.12 uyarınca:</p> <ul style="list-style-type: none"> AEPÇ ve sistemlere özgü AEP'ler kamuoyuna eksiksiz olarak açıklanır. Bütün paydaşlara Proje belgelerine erişim ve bu belgeler hakkında görüş bildirme hususunda eşit olanak sağlanır, istişare toplantıları katılmak isteyen herkesin erişebileceği bir yerde düzenlenir. Hassas gruplar ile de istişarede bulunulur. 	<p>AEPÇ ve AEP'ler DSİ İnternet sayfasında halka duyurulacağı gibi hassas gruplar dahil tüm Etkilenen Kişilerin erişebileceği halka açık yerlerde de konuyla ilgili bilgilendirme sağlanacaktır. Kamulaştırma ve arazi toplulaştırması süreçlerinde DSİ kendi personeli ve Sulama Birlikleri ile istişare sürecinin devamlılığını sağlayacaktır. DSİ yasal hak sahiplerine ilaveten, hazine arazisine yatırım yapmış veya kanunen hakkı bulunmaksızın araziyi kullananlar ve kiracıların da içinde yer aldığı diğer paydaşları da arazi ve mülk maliklerini bilgilendirdiği şekilde resmi yazı ve istişarelerle bilgilendirecektir. Anılan yazıda ilgili alt-projeler ve arazi ihtiyacından kaynaklanan etkilere ilişkin bilgi verilecektir.</p> <p>DSİ bir Paydaş Katılım Planı hazırlayacaktır.</p>
6	Şikayet Mekanizması	<p>Ulusal düzeyde bir şikayet mekanizması tüm Etkilenen Kişilerin kullanımına sunulmuştur.</p>	<p>Projeye özel tasarlanmış şikayet bildirim mekanizmasına ihtiyaç vardır.</p>	<p>Halihazırda DSİ dört aşamalı bir ŞBM uygulamaktadır. Uygulanmakta olan bu mekanizma projeye özel itiraz ve şikayetlerin toplanması dikkate alınarak geliştirilecektir (ayrıntılı bilgi için bkz. AEPÇ, Bölüm: ŞBM). Proje seviyesinde bu şikayet bildirim mekanizmaları destek unsurları olmakla beraber arzu etmeleri durumunda Etkilenen Kişilere sunulmuş olan yasal mekanizmaların yerine geçemez.</p>

7	İzleme ve değerlendirme	Türk hukuku çerçevesinde arazi edinimine ilişkin bir izleme ve değerlendirme uygulaması yer almamaktadır.	AEPLarın izleme, uygulama ve etkilerinin değerlendirilmesine yönelik düzenlemeler Dünya Bankası politika gereklerine uygun olarak hazırlanmalıdır.	Projeye özel izleme ve değerlendirme yine projeye özel AEPLer kapsamında gerçekleştirilecek ve tanımlanacaktır. İzlemeye yönelik olarak DSİ tarafından temel performans göstergeleri belirlenerek iç ve dış izleme faaliyetleri düzenli aralıklarla gerçekleştirilecektir (daha fazla ayrıntı için, bkz. AEPÇ, Bölüm: İzleme ve Değerlendirme).
ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI				
8	Gönülsüz arazi toplulaştırması uygulaması	Meri hukuk çerçevesinde arazi toplulaştırmasının isteğe bağlı veya maliklerin muvafakati aranmadan, gönülsüz şekilde yapılabileceği belirtilmektedir.	Banka politikalarına göre hiçbir Yeniden Yerleşim kamu yararı veya devlet erkine dayalı <u>diğer arazi edinim uygulamalarına dayandırılmaz</u> . Banka Politikaları uyarınca burada gözetilmesi gereken iki ilke i) bilgilendirilmiş onam ve ii) tercih hakkı şeklinde ifade edilebilir.	Arazi toplulaştırması kapsamında OP 4.12'nin uygulandığı sulama sisteminde (Uzunlu) DSİ, sulama modernizasyonu için arazinin toplulaştırılmasına yönelik olarak gerçekleştirilecek inşaat işlerinden önce Banka tarafından kabul edilebilir bir Arazi Toplulaştırması Eylem Planı (ATEP) hazırlayacaktır. Bu eylem planında DSİ, PEK sayısı (hem yasal hem de izinsiz arazi kullanıcıları) ile şikayetleri ve ek arazi edinimini en aza indirmek için izleyeceği Arazi Toplulaştırması sürecine ilişkin hususları da belirterek toplulaştırmaya tabi tutulacak arazilerin mevcut durumunu ortaya koyacaktır. Sisteme özgü AEP'lere benzer şekilde, bu AEPÇ'de tanımlı tedbirler gerektiği her durumda PEK'lerin proje öncesi geçim durumlarını ikame etmek ve mümkünse iyileştirmek üzere uygulanacaktır. AEPÇ kapsamında gerçekleştirilen eylemler AEP'ler ile birlikte altı aylık raporlar üzerinden düzenli olarak takip edilecektir. OP 4.12 içerisinde yer alan uygulamalar arazi toplulaştırması için geçerli değildir, diğer bir deyişle arazi toplulaştırmasının GTHB tarafından yapıldığı durumlarda arazi toplulaştırmasına ilişkin itiraz ve endişeler DSİ tarafından toplanarak, mümkünse istişare ve ŞBM süreçleri ile ve sulama modernizasyon faaliyetleri kapsamında çözüme kavuşturulacaktır.

Ulusal mevzuat/düzenlemeler ile OP 4.12 arasında ihtilafa düşülmesi halinde, bu proje kapsamında OP 4.12 ile uyumlu bu AEPÇ geçerli olacaktır.

3. ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI VE ARAZİ EDİNİMİ

Bir sulama bölgesinde arazi toplulaştırması yapmadan kamulaştırma gerçekleştirilmesi arazi kaybına ve ulaşım yolları ve su yollarının inşası esnasında parsellerin daha fazla bölünerek deforme olmasına neden olmaktadır. Arazi toplulaştırması en iyi çözümlerden biridir; zira kamulaştırma üzerinden verilen tazminat ile karşılaştırıldığında çiftçi hanelerinin yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve sürdürülmesine olanak sağlamaktadır (Arazi Toplulaştırmasının sağladığı faydalar için bkz. Metin Kutusu 1). Bu sebeple Sulama Modernizasyonu Projesi kapsamında ilgili sulama planlarının hayata geçirilmesinde arazi ediniminden kaçınmak veya edinimi en aza indirmek için OP 4.12'de önerildiği üzere arazi toplulaştırması fikri benimsenmiştir. Ancak arazi toplulaştırmasının teknik olarak mümkün olmadığı sahalarda yeni sistemlerin tasarımında ilk olarak mevcut sistem için daha önceden kamulaştırılmış olan su yolu güzergahının kullanımına öncelik verilecektir. Bahsedilen ilk iki seçeneğin uygulanmasına rağmen proje kapsamında daha fazla araziye ihtiyaç duyulması halinde bu arazi kamulaştırma yapılarak elde edilecektir.

Proje için hazırlanan Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Etki Değerlendirmesi (CSED) kapsamında, projenin hazırlık, yapım ve işletme aşamalarında etkilenmesi beklenen alanlar ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Önemsiz sayılan olumsuz etkilerden arazi edinimi ve toplulaştırması sonucu arazi kaybı, CSED'de yer verilen ana etkidir. CSED ile verilen bilgilerin ışığında bu AEPÇ'de DSİ tarafından benimsenen arazi toplulaştırması ve arazi edinimi süreçlerinin doğurduğu etkiler anlatılmaktadır.

DSİ tarafından izlenecek arazi toplulaştırması ve edinim süreci aşağıda detaylı biçimde açıklanmıştır.

3.1. ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI SÜRECİ

Arazi Toplulaştırması, Türkiye'de 1960'lı yıllardan beri uygulanmaktadır. 1961-2015 yılları arasındaki dönemde 5,08 milyon hektarlık arazi toplulaştırılmıştır. Belirtilen miktar içerisinde DSİ'nin arazi toplulaştırması yaptığı kısım 0,35 milyon hektardır. DSİ tahminlerine göre arazi toplulaştırmasına uygun 9 milyon hektar daha bulunmaktadır. Onuncu Kalkınma Planı dahilinde GTHB tarafından yürütülmekte olan ulusal arazi toplulaştırması programı çerçevesinde 8 milyon hektarlık iddialı bir arazi toplulaştırması hedefi belirlenmiştir.

GTHB, kendi ulusal arazi toplulaştırması programını sulama modernizasyonundan bağımsız olarak yürütmektedir ve GTHB tarafından gerçekleştirilen arazi toplulaştırmalarının çoğunu müteakip bir sulama modernizasyonu çalışması yapılmamaktadır. Seçilen beş sistemden dördünde arazi toplulaştırması işlemleri devam etmekte veya yakın zaman içerisinde tamamlanmıştır. Bu proje kapsamındaki üç sistemin (Kartalkaya, Atabey ve Ereğli-İvriz) arazi toplulaştırması faaliyetleri GTHB'nin bir süredir devam etmekte olan ulusal düzeydeki programı kapsamında yer almaktadır. Bu sistemlerin bulunduğu bölgelerdeki arazi toplulaştırması faaliyetleri, ardından DSİ tarafından sulama modernizasyonu yatırımları yapılmasına dair bir maksat veya plan gözetilmeksizin başlatılmıştır. Bu faaliyetler GTHB'nin ulusal arazi toplulaştırması programı bütçesinden finanse edilmektedir. Buna karşılık, yukarıda bahsedilen sistem (Uzunlu) ile ilgili olarak DSİ tarafından yürütülmekte olan arazi toplulaştırması faaliyetleri

bu faaliyetleri müteakiben sulama modernizasyonuna yönelik yatırımlar yapılması amacı doğrultusunda başlatılmıştır ve DSİ'nin kendi bütçesinden karşılanmaktadır. Proje kapsamındaki sulama sistemlerinden bir tanesinde (Alaşehir) çok sayıda bağ ve bahçe bulunması sebebiyle arazi toplulaştırması yapılamamaktadır. DSİ ayrıca çiftçiler için en üst düzey faydayı sağlamak adına sulama modernizasyonu faaliyetleri doğrultusunda verimli yağmurlama ve damla sulama sistemlerinin kullanımının teşvik edilmesi, tarımsal yayım ve pazarlama hizmetleri gibi tarla içi imar hizmetlerini de kapsama dahil etmektedir. Sulama şebekelerinin inşası DSİ tarafından arazi toplulaştırması işlemleri ve tarla içi imar hizmetleriyle bir arada gerçekleştirilmektedir.

DSİ, daha önceki arazi toplulaştırması faaliyetlerinde yüksek muvafakat oranlarına ulaşmıştır (%85-90).⁷ Ulusal mevzuatta arazi toplulaştırması esnasında ortak kullanım alanları (ör. toplulaştırılan her bir parselin değerini ve verimliliğini artıran ve sınır anlaşmazlıklarını azaltan ulaşım yolları ve sulama kanalları) için %10 oranına kadar arazi miktarında bir azaltıma müsaade edilmektedir. Bu %10'luk azaltım miktarının üzerindeki araziler, ihtiyaç duyulması halinde (sık karşılaşılmamakla birlikte) kamulaştırılabilir. CSED danışmanı tarafından sağlanan bilgilere göre, DSİ ve GTHB yetkilileri arazi toplulaştırması işlemleri gerçekleştirdikleri bölgelerde ortalama %5-6 oranında kesinti yaptıklarını ve bu kapsamdaki faaliyetler esnasında kamulaştırma yapmak durumunda kalmadıklarını belirtmektedir. Arazi toplulaştırması sürecine katılım gösteren arazi sahiplerinin HEPSİNE ikame olarak eşdeğer üretim potansiyeline sahip tarım arazisi verilmektedir.

Metin Kutusu 1. Arazi Toplulaştırmasının Faydaları

Sulama modernizasyonu faaliyetlerinden önce gerçekleştirilen arazi toplulaştırması, sulama modernizasyonu maliyetini düşürür ve çiftçilerin verimli operasyonel uygulamalar benimsemesini sağlar. Arazi toplulaştırması, arazi kamulaştırma ihtiyacını azaltarak ve bazı durumlarda ortadan kaldırarak hiçbir çiftçinin sulama modernizasyonu faaliyetleri sırasında arazisinden mahrum bırakılmamasını sağlar. Türkiye örneği, seçilen tarım bölgelerinde sulama altyapısının inşasından önce arazi toplulaştırması yapılması halinde hem yatırım hem de işletim ve bakım maliyetlerinden yaklaşık %40 oranında tasarruf elde edileceğini göstermektedir.⁸ Çiftçiler bakımından, arazi toplulaştırması sulama sistemlerinin rasyonel mühendislik tasarımları temel alınarak kurulmasını ve para, zaman ve işgücünden tasarruf edilerek verimin artırılmasını sağlar. Bunun yanı sıra, çiftçiler sulama suyu ve yollarına daha iyi bir erişime sahip olduklarında arazi tesviye ve drenaj gibi verimi artırmaya yönelik diğer faaliyetleri de kolayca gerçekleştirebilmektedir. Bu da toplulaştırılan arazinin piyasa değerinde (bazı seçilmiş sistemlerde %46 ila %100 arası) ve veriminde kayda değer bir artışa⁹ yol açmaktadır. Arazi toplulaştırması aynı zamanda sınır anlaşmazlıkları, geçiş üstünlüğü, ulaşım yolları ve suya erişimdeki eşitsizlikler gibi hususlarda anlaşmazlıkları azaltarak sosyal esneklik ve uyumu da arttırmaktadır. Arazi toplulaştırmasının tasarruf ve verim artışından sağlanan diğer faydaları da şu şekilde özetlenebilir:

- Bölünmüş/parçalanmış arazi parsellerine erişim için harcanan zamanın azaltılması ve bununla bağlantılı olarak yakıt maliyetlerinde azalma,
- İşletme birimi (çiftçinin evi) ve araziler arasındaki mesafenin azaltılması ve bununla bağlantılı olarak tarımsal çalışmalarda ulaşım maliyetlerinde azalma,

⁷ Arazi sahiplerinin rıza göstermemesi halinde, DSİ mümkün mertebe bu arazileri arazi toplulaştırması sürecinin dışında bırakmaya çalışmaktadır.

⁸ Suha Satana, Ali Rıza Ceylan, Atakan Sert. *The Turkish Experience in Consolidation of Irrigated Land: Productivity and Efficiency Implications*. [Sulu Arazinin Toplulaştırmasında Türkiye Örneği: Verimlilik ve Verim ile ilgili Sonuçlar] Arazi ve Yoksulluk konulu 2017 Dünya Bankası Konferansı'nda sunulan bildiri, Dünya Bankası - Washington DC, 20-24 Mart 2017.

⁹ Bunu doğrulamak için DSİ'den ek veriler beklemekteyiz.

- Toplulaştırmaya tabi arazinin sınırına yakın olan ve üzerinde üretim yapılmayan arazi parçalarından kaynaklanan üretim kayıplarının önlenmesi,
- Büyük parseller ve parsel sayısının azaltılmasıyla tarımsal sulama teknik ve yöntemlerinin daha kolay uygulanması,
- Nizami olmayan (üçgen veya çokgen şekilli) arazi parsellerinden kaynaklanan üretim kayıplarının önlenmesi, verimlilik ve gelir artışına olanak sağlayan dikdörtgen arazi şekli sayesinde tarımda makineleşmenin optimizasyonu,
- Her bir parsel için yollara ve suya erişimin sağlanması,
- Zararlı ile mücadele ve gübreleme uygulamaları ile artan üretimden kaynaklanan kar artışı sonucunu veren tarla içi imar uygulamalarının kolaylaştırılması,
- Yeterli miktarda suya erişim sayesinde üretimin ve nihayetinde araziden elde edilen gelirin artması,
- Nominal arazi satış fiyatlarında artış,
- Mülkiyet, miraz vs. muvaazalı durumların çözüme kavuşturulması,
- Küçük ölçekli ve işlenmesi mümkün olmayan arazi parçaları sebebiyle daha az sayıda çiftçinin tarımsal faaliyetlerden çekilmek zorunda kalması,
- Kamulaştırma yoluyla gerçekleştirilen arazi edinimlerinden kaynaklı geçim kaynağı kayıplarının önlenmesi.

Arazi toplulaştırmasının sayısız faydalarından biri olarak, DSİ tarafından şimdiye kadar yürütülen birçok projede arazi değerinin faaliyetlere başlamasından önce de arttığı gözlemlenmiştir. Metin Kutusu 2’de farklı bölgelerde arazi toplulaştırmanın başlatılması ile birlikte yaşanan arazi değeri artışı gösterilmektedir.

Metin Kutusu 2. Arazi Toplulaştırmanın Arazi Değerinde Artışa Yol Açtığı Durumlar

DSİ tarafından bugüne kadar gerçekleştirilen arazi toplulaştırması çalışmaları (Türkiye Sulama Modernizasyonu Projesi hariç), arazi toplulaştırmanın sonuçlandırılmasının ardından arazi değerlerinin yükseldiğine kanıt niteliğindedir. DSİ yetkilileri tarafından ifade edildiği üzere, toplulaştırmaya konu yerleşim yerlerinde toplulaştırma duyurusu yapıldığı andan itibaren arazi birim fiyatları artmaya başlamaktadır. Fiyatlar toplulaştırma çalışmaları boyunca kademeli olarak artmaya devam etmekte, toplulaştırmanın sonuçlandırılması ve sulama modernizasyonunun tamamlanması ile zirveye ulaşmaktadır.

DSİ’nin arazi toplulaştırması faaliyetleri, parçalanmayı azaltıp işlenmesi olanaksız arazileri birleştirerek ve aynı zamanda her bir parselde yol ve sulama şebekesi sağlayarak köylülerin arazilerini daha önceki projelerde olduğundan daha yüksek fiyattan satabilmesine olanak tanımıştır. Aşağıdaki tablolarda arazi toplulaştırması sayesinde arazi değerlerinde önemli artış kaydedilen projeler gösterilmektedir.

Proje Adı	İl	Toplulaştırma öncesi fiyat (1,000 m ²)	Toplulaştırma sonrası fiyat (1,000 m ²)	Fiyat Artışı (%)
7PY2, 8YP1, 8YP2 projeleri	Adana	3.100 TL	6.200 TL	100
İmamoğlu 1. ve 2. Kısım		3.200 TL	6.400 TL	100
İmamoğlu 3. Kısım		6.400 TL	8.400 TL	30
İmamoğlu 4. Kısım		4.000 TL	7.000 TL	75
Biga –Kaynarca Gönen Pompalı Sulama	Çanakkale	8.000 TL	12.000 TL	50
Manyas Ovası Sağ Sahil Tahirova Pompalı Sulama		7.000 TL	11.000 TL	57

Proje Adı	İl	Fiyat Artışı (%)
Hasanlar Sulaması Toplulaştırma	Kütahya	25-35

	Altıntaş Beşkarış Sulaması Toplulaştırma		20-35	
	Aslanapa Kureyşler Sulaması Toplulaştırma		10-15	
	Sivrihisar Nasrettin Hoca Sulaması Toplulaştırma	Eskişehir	15-20	

Arazinin, arazi toplulaştırmasına uygun olup olmadığına ilişkin karar sürecinde, proje alanında gerçekleştirilecek ön etüt ve keşifler, saha topografisi, (bağ ve bahçeler, binalar vb.) sabit tesisler bulunup bulunmadığı, kadastro ve mülkiyet durumu ve benzeri özelliklerin yanı sıra arazi toplulaştırmasına konu bölgedeki insan topluluğunun arazi toplulaştırması kavramına yaklaşımı da dikkate alınmaktadır. Sulama bölgesinin arazi toplulaştırmasına uygun bulunması halinde, bu bölge proje faaliyetlerinin başlatılması için bir Bakanlar Kurulu kararı ile arazi toplulaştırması bölgesi ilan edilir. Arazi toplulaştırmasının gerçekleştirileceği bölge, bir Bakanlar Kurulu kararı ile uygulama alanı ilan edilir. Hak sahiplerine ulaşmak amacıyla, bu Bakanlar Kurulu kararı uygun yollardan duyurulur.

Arazi toplulaştırmasına yönelik kararın ardından, arazi toplulaştırmasına tabi yerleşim yerlerinde halka açık istişare ve bilgilendirme toplantıları düzenlenir. Bu toplantılarda, hak sahiplerinin arazi toplulaştırması sürecine doğrudan katılımını sağlamaya yönelik olarak arazi toplulaştırması süreci ile mülk sahiplerinin hak ve sorumlulukları hakkında bilgi verilir. Arazi toplulaştırması süreci boyunca mükerrer olarak gerçekleştirilen istişare toplantıları, aynı zamanda Projeden Etkilenen Kişilerin sürece gönüllü katılım oranını da artırmaktadır.

Yöre halkının arazi toplulaştırması çalışmalarına katılımı, arazi toplulaştırması faaliyetlerinin başarılı olmasına kayda değer katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, DSİ tarafından yürütülen arazi toplulaştırması faaliyetlerinin her aşamasına halkın katılımını teşvik edici tedbirler de dahil edilmektedir. Arazi sahiplerinin arazi toplulaştırması sürecine katılımını sağlamak için GTHB/DSİ tarafından kapsamlı bir istişare süreci yürütülmektedir. DSİ tarafından yürütülen arazi toplulaştırması çalışmaları çoğunlukla SB talebini temel almakta ve proje alanı dahilindeki arazinin yarısından fazlasına sahip olan maliklerin en az %51'inin yazılı muvafakiyetinin alınmasını gerektirmektedir. Bunun yanı sıra toprak, konum, verimlilik ve bazı durumlarda piyasa fiyat endeksleri gibi teknik ölçütler de yerel temsilcilerden oluşan komisyon tarafından gerçekleştirilen arazi kıymet takdirinde kullanılmakta, sonuçta elde edilen arazi sınıflandırma eşdeğerlik tablosu da incelenmek ve görüş bildirilmek üzere halka açılmaktadır. Benzer şekilde, arazi toplulaştırmasının gerçekleştirildiği bölgeden faydalanıcıların katılımıyla zemin sınıflandırma haritaları hazırlanmaktadır. Faydalanıcıların kendilerine tahsis edilen arazi ile ilgili olarak temyize gitme ve mülklerinin nerede kümeleneyeceğine ilişkin tercihlerini belirtmek üzere görüşme talep etme hakları saklıdır. İtirazlar dikkate alınmakta ve karşılıklı etkileşim içerisinde (temyiz yolu açık olarak) takibi yapılmaktadır. Yeni arsa konumlarının belirlenmesine ilişkin anlaşmazlıklar ve talep/çıkar çatışmalarının hallinde dikkate alınması geerken bir takım temel hususlar vardır (ör. bütün arazi sahiplerine eşdeğer üretim potansiyeline sahip ikame tarım arazisi verilmesini güvence altına alan bir denklik ilkesi, yollara doğrudan erişim, hısımlık ve hasımlık ilişkileri vb.). Dolayısıyla DSİ, söz konusu arazinin yeri, boyutu ve arazi tipi hususlar peşpeşe 4-5 toplantıda ele alınmaktadır. Aşağıda yer alan Tablo 6'da GTHB'nin Projeden Etkilenen Kişilerin talep ve itirazlarını karşılamaya yönelik eylemleri gösterilmekte ve peşpeşe

toplantılarda arazi toplulaştırmasına itiraz eden Projeden Etkilenen Kişi sayısındaki azalma ortaya konulmaktadır.

Tablo 6. Arazi Toplulaştırması ile ilgili olarak Isparta'nın İslamköy ve Keçiborlu Köylerinde Gerçekleştirilen İstişare Toplantıları

Köyler	Gerçekleştirilen Müzakere Sayısı	Gerçekleştirilmeyen Müzakere Sayısı	1. TOPLANTI			2. TOPLANTI			3. TOPLANTI		
			Başlangıç Tarihi	Bitiş Tarihi	İtiraz Mektubu Sayısı	Başlangıç Tarihi	Bitiş Tarihi	İtiraz Mektubu Sayısı	Başlangıç Tarihi	Bitiş Tarihi	İtiraz Mektubu Sayısı
İslamköy	965	632	09.03.2015	24.03.2015	135	27.07.2015	10.08.2015	95	10.12.2015	25.12.2015	35
Keçiborlu	1058	1286	12.05.2015	27.05.2015	245	01.02.2016	15.02.2015	228	07.04.2016	22.04.2016	42
TOPLAM	2023	1918			380			323			77

Kaynak: GTHB, Şubat 2018

Tarımsal faaliyetlerini daha çok bölünmüş arazide gerçekleştiren küçük ölçekli çiftçi ve işletmeler, arazi toplulaştırması sürecinden en büyük faydayı sağlayan kişilerdir. Şeffaflık ve şikayet bildirim mekanizmaları mevcuttur ve oluşturulmaya devam edilmektedir. Bu çalışmalar, halkın DSİ/GTHB tarafından yürütülen projelere olan geniş çaplı desteğini de ortaya koymaktadır.

DSİ, sulama modernizasyonu kapsamında yer alan arazi toplulaştırması, inşaat ve işletme aşamalarının her birinde Sulama Birlikleri ile kapsamlı bir istişare halindedir. Sulama Birlikleri tarafından yapılan katkı payı avans ödemeleri sayesinde (proje maliyetinin %1'i fiziksel işe başlamadan önce, %9'u da fiziksel çalışmaların tamamlanmasından önce ödenmek koşuluyla); çiftçilerin projeye ortak olması sağlanmaktadır. Sulama Birlikleri işletme aşamasında planların yönetimini üstlenmektedir. Ayrıca, ulusal mevzuatta öngörüldüğü üzere DSİ ve GTHB arazi toplulaştırması sürecinde memnuniyeti azami düzeyde tutmak için bütün arazi sahipleriyle sürekli bir bilgi paylaşımı ve etkileşim içerisindedir. DSİ'nin bütün faaliyetlerinde geçerli, işlevsel ve çok-kademeli bir şikayet bildirim mekanizması da bulunmaktadır.

Paydaşlarla gerçekleştirilen bu toplantılarda diğer görsel uygulamalar yanında broşür ve diğer bilgilendirme yöntemlerine de başvurulmaktadır. Buna ek olarak, toplantı ve bilgilendirme sürecinde çiftçilerden gelen sorular da yanıtlanmaktadır. Arazi toplulaştırması akış planına göre, ekim planlamasında, gerekmesi durumunda, çiftçilerin de katılımı sağlanmaktadır. Bir sonraki yıl içerisinde arazi toplulaştırması işlemine tabi yerlerin belirlenmesini müteakip, bu yerlerdeki çiftçilerin ekim planlamasını programa uygun bir şekilde düzenleyebilmesi için bilgilendirme yapılmaktadır. Bu şekilde çiftçiler mevsimlik işçiler ve diğerleri gibi ihtiyaçlarını önceden planlayabilmektedir.

Arazi toplulaştırmasının yapılacağı bölgeden yeterli miktarda toprak alınıp laboratuvarında analiz edilir. Bu analizler sonucunda toprak etüt haritaları oluşturulur. Toprak etüt haritaları kullanılarak toprak derecelendirme haritaları çizilir. Arazi derecelendirme işlemlerinin gerçekleştirilmesi için mevcut proje yönetimi tarafından atanacak (başkan dahil olmak üzere) üç asil ve bir yedek üye, köylerden köy muhtarı veya köy muhtarı tarafından atanacak bir asil ve bir yedek üye, belediyelerden belediye başkanı tarafından uzmanlık sahibi meslek erbabı içinden seçilerek atanacak bir asil ve bir yedek üye, il özel idarelerinden vali tarafından uzmanlık sahibi meslek erbabı içinden seçilerek atanacak bir asil ve bir yedek üye ve proje alanı kapsamında yer

alan arazi sahiplerinden seçilecek iki asil ve bir yedek üye olmak üzere altı asil ve üç yedek üyeden oluşan bir arazi derecelendirme komisyonu kurulur.

Arazi derecelendirme komisyonu, üyelerinin çoğunluğunun katılımıyla toplanır ve oyçokluğuyla karar alır. Arazi derecelendirme komisyonu tarafından onaylanan derecelendirme haritası, halkın bilgilendirilmesi amacıyla köy muhtarlığı veya belediye tarafından uygun görülen ve halkın kolayca erişebileceği bir yerde 15 gün süreyle askıya çıkar. Harita, ayrıca yerel imkanlar kullanılarak da duyurulur.

Arazi sahipleri ve ilgili diğer kişiler, arazi derecelendirme haritası ile ilgili itirazlarını haritanın askı süresinin sona ermesinden sonraki on beş gün içerisinde yazılı olarak arazi derecelendirme komisyonuna iletebilir. Arazi derecelendirme komisyonu, itirazlar ile ilgili kararını en geç on beş gün içerisinde verir, ilgili kişileri yazılı olarak bilgilendirir ve kararı yine on beş gün süreyle askıya çıkartarak ilan eder. Arazi sahipleri ve diğer ilgililer, itirazlarını askı süresinin bitiminden sonraki on beş gün içerisinde proje yönetimine iletebilir. Proje yönetimi bu itirazlar ile ilgili kararını otuz gün içerisinde verir. Proje yönetiminin kararı nihai olup ilgililere yazılı olarak bildirilir. Vaktinde itiraz edilmeyen arazi derecelendirme haritaları kesinleşmiş sayılır. Oluşturulan blok planları esas alınarak çiftçilerle müzakerelerde bulunulur, üç alternatifle birlikte tercihler malik tarafından müzakere formunda işaretlenerek imzalanır. Müzakere formları muhtar tarafından mühürlenerek kayıt altına alınır. Müzakere esnasında çiftçiden sahibi olduğu parselleri, komşu olmak istediği (ve istemediği) arazi sahiplerini ve dikkate alınmasını istediği sabit tesisleri (kuyular, evler, ahırlar vb.) belirtmesi istenir. Müzakerelerde bildirilen tercihlere yeni oluşturulacak parsel planlarının izin verdiği ölçüde riayet edilir.

Proje yönetimi tarafından arazi derecelendirmesine dayanılarak hazırlanan veya hazırlattırılan yeni parselasyon planları ve yeni mülkiyet listeleri proje alanına, ilgili kaymakamlığın duyuru panosuna, ilgili belediyeye ve ilgili defterdarlığa on beş gün süreyle asılarak duyurulur. Hak sahipleri itirazlarını askı süresinin sona ermesinden sonraki on beş gün içerisinde proje yönetimine iletebilir. İtirazlar ile ilgili olarak en geç otuz gün içerisinde karar verilmelidir. İtirazların değerlendirilmesinin ardından yeniden düzenlenen listeler ve parselasyon planları tekrar askıya çıkarılır. Gerekli görülmesi halinde, parselasyon planları gereken süre kadar tekrar askıya çıkarılabilir. Yeni oluşturulan her bir parsel için, parsel bilgilerini içeren harita parsel sahibine bir tutanakla teslim edilir. Yeni tapular, tescili müteakip ilgililerine teslim edilir. DSİ tarafından uygulanan arazi toplulaştırması süreci Şekil 1'de özetlenmiştir.

Şekil 1. DSİ Tarafından Uygulanan Arazi Toplulaştırması Süreci

Baz Haritalar ve Mülkiyet
<ul style="list-style-type: none">•Konum bazlı kadastr haritaları Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nden (TKGM) alınır•Kadastro ile ilgili hatalar bulunması halinde bunları düzeltmeye yönelik kanuni işlemler başlatılır
Toprak Haritaları ve toprak sınıflandırma haritaları
<ul style="list-style-type: none">•Endeks değerleri ve her parsel için atanan toprak puanını gösteren toprak haritaları•15 günlük kamuyu aydınlatma süresi•Çiftçiler itiraz hakkına sahiptir, itirazlar yazılı olarak kayıt altına alınır ve yanıtlanır
EK haritalama materyallerinin edinimi
<ul style="list-style-type: none">•Mevcut diğer haritalarda gösterilen bütün varlıklar ve altyapının genel esas haritalara dahil edilmesi
Tarımsal parselasyon
<ul style="list-style-type: none">•Mevcut veya planlanan sulama kanalları ile diğer sınır işaretleri (yollar, dereler vb.) arasında bloklar oluşturulur
Çiftçilerle istişare
<ul style="list-style-type: none">•Çiftçiler istişarelerde tercih ettikleri parseli belirtir•Yeni parselin seçilmesinde çiftçiler bakımından aşağıdaki hususlar dikkate alınır:<ul style="list-style-type: none">•coğrafi olarak dağılmış durumdaki aile parsellerinin tek bir parsel halinde toplulaştırılması•çok ortaklı parsellerin tek bir malik altında tek parsel halinde toplulaştırılması•parsel konumunun örneğin komşu köyün sınırına yakın olarak seçilmesi
Yeni parselasyon planları
<ul style="list-style-type: none">•Parselasyon planları 15 gün süresince askıda duyurulur•Yazılı şikayet ve itirazlar kayıt altına alınır•Gerekli görülmesi halinde yeni bir plan hazırlanır•Yeni plan 15 gün boyunca askıya asılarak duyurulur•İtirazların sürmesi halinde nihai plan hazırlanır•Nihai plan onay için Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'ne iletilir•Plan kontrol ve yeni tapuların sicile geçirilmesi için TKGM'ye gönderilir
Tapuların çiftçilere teslimi
<ul style="list-style-type: none">•Yeni tapular düzenlenerek çiftçilere verilir
Saha çalışmalarına başlanması
<ul style="list-style-type: none">•Sulama, yol, drenaj sistemleri ile ilgili altyapı inşası ve tarla içi çalışmalar başlatılır

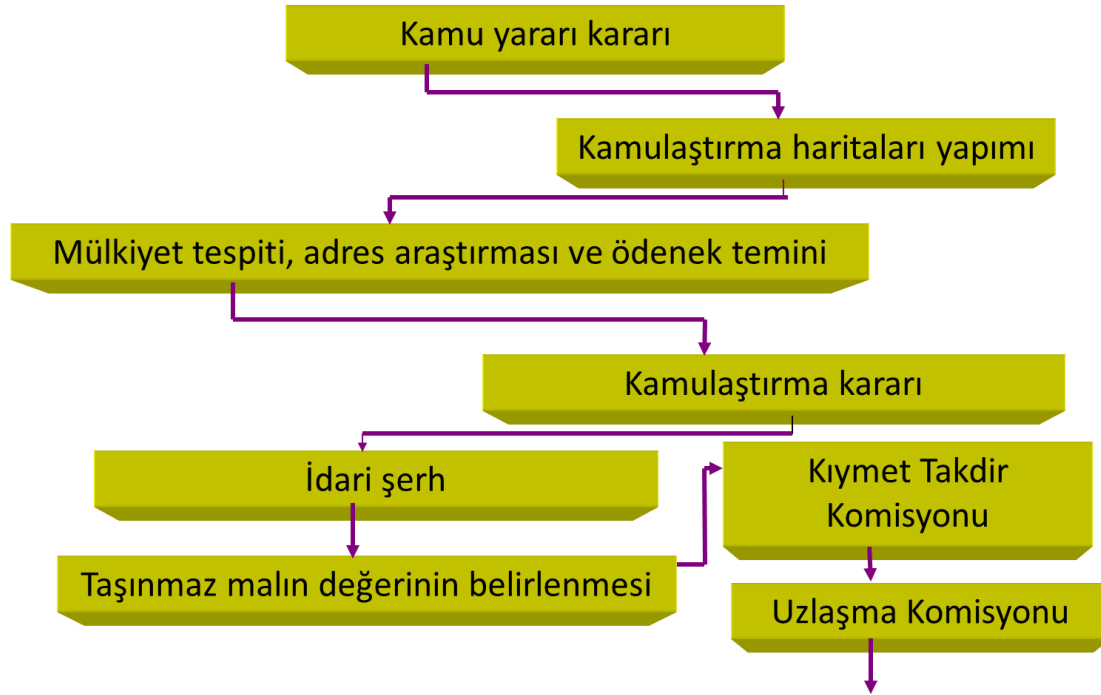
3.2. ARAZİ EDİNİMİ SÜRECİ

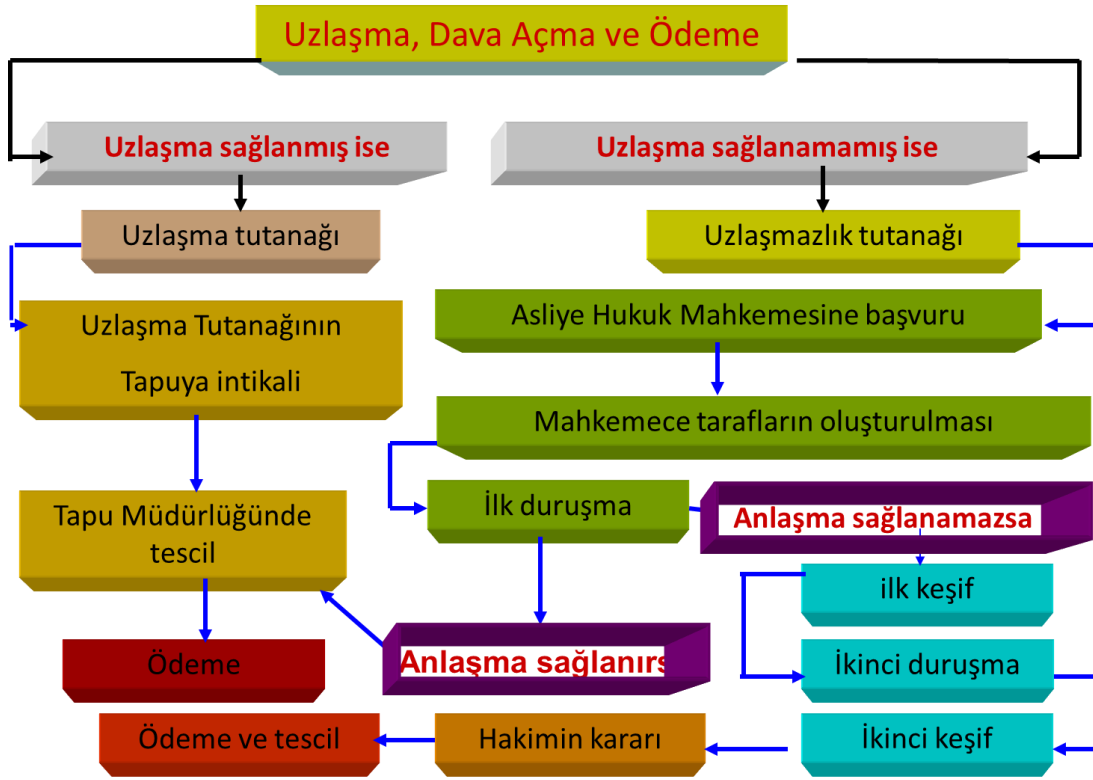
DSİ sorumlu olduğu hizmetleri yerine getirirken ihtiyaç duyduğu taşınmazları, 6200 sayılı Devlet Su İşleri Kuruluş Kanunundan aldığı yetki çerçevesinde ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre temin etmektedir. Yatırım Programına alınan projeler için ihtiyaç duyulan Kamu Yararı Kararının alınmasından sonra kamulaştırma planları hazırlanır, taşınmazın maliki ile zilyetleri belirlenir, kamulaştırma kararı alınarak Tapu Müdürlüğüne bildirilir ve Kanunun 7'nci maddesi uyarınca idari şerh konulması sağlanır. Kanunun 11'nci maddesi kapsamında bilimsel ve objektif verilerden faydalanılarak taşınmaz malın tahmini bedeli tespit edilir.

Kamulaştırma sürecinin ilk olarak alımlarla başlaması itibarıyla, tespit edilen bedel taşınmaz malikleri ile müzakere edilerek anlaşma sağlanması durumunda mutabakat zabtı düzenlenir ve bu zabıt taşınmazın idaremiz adına res'en tescil edilmesinin hukuki dayanağını oluşturur.

Taşınmaz malikiyle mutabakat sağlanamaması durumunda Kanununun 10'ncü maddesi uyarınca kamulaştırma bedeli mahkeme tarafından tespit edilerek malike ödenir ve taşınmaz malın idare adına tescili gerçekleştirilir.

Başka bir Kamu Tüzel Kişisinin taşınmazına ihtiyaç duyulması durumunda, Kanun'un 30'ncü maddesi hükmü uygulanır. Mal sahibi idareyle mutabakat sağlayamadığı takdirde konu Mahkeme tarafından kesin karara bağlanır.

3.3. DEĞERLEME YÖNTEMİ

3.3.1. Mülkiyet Haklarının Değerlemesi

DSİ Kıymet Takdir Komisyonları, kamulaştırma bedellerini, taşınmazını kaybeden maliklerin aynı yörede benzer özelliklere sahip başka bir taşınmazı edinebilmesi gerektiği hususunu da dikkate alarak, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu Madde 11 uyarınca kamulaştırılacak taşınmaz mal veya kaynağın;

- Cins ve nev'ini,
- Yüzölçümünü,
- Kıymetini etkileyebilecek bütün nitelik ve unsurlarını ve her unsurun ayrı ayrı değerini,
- Varsa vergi beyanını,
- Kamulaştırma tarihindeki resmi makamlarca yapılmış kıymet takdirlerini,
- Arazilerde, taşınmaz mal veya kaynağın mevki ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması halinde getireceği net gelirini,
- Arsalarda, kamulaştırılma gününden önceki özel amacı olmayan emsal satışlara göre satış değerini,
- Yapılarda, resmi birim fiyatları ve yapı maliyet hesaplarını,
- Bedelin tespitinde etkili olacak diğer objektif ölçüleri,

esas olarak düzenleyecekleri raporda bütün bu unsurların cevaplarını ayrı ayrı belirtmek suretiyle ve ilgililerin beyanını da dikkate alarak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kabul edilen değerlendirme standartlarına uygun, gerekçeli bir değerlendirme raporuna dayanarak taşınmaz malın değerini tespit ederler.

Ürün değeri, piyasa fiyatı ve girdiler ile işçilik, ağaçların yaşı bakımından ürün için yapılan yatırımın miktarı dikkate alınarak belirlenecektir. Her bir ürün ve/veya ağaç kendi özelliklerine göre hesaba alınacaktır (yıllık/çok yıllık, olgunluk, asgari üç yıl içerisindeki ortalama verim vb.).

Türkiye'deki kamulaştırma mevzuatı, gayrimenkullerin herhangi bir iyileştirme yapmamış (bina ve/veya ağaç) kiracılarına, ortakçılara ve kaçak kullanıcılara tazminat ödenmesini gerektirmez. Ancak, malikliğini yasal belge veya mahkeme yoluyla ispat edenlere ödeme yapılabilmektedir. Diğer taraftan, başkası adına tapulu sahipsiz ve/veya zilyedi tarafından iktisap edilmemiş yerin kamulaştırılmasında binaların asgari levazım bedeli, ağaçların ise yasanın 11. maddesi çerçevesinde takdir olunan bedeli zilyedine ödenecektir. Ancak bu bedeller mevcut AEPC'nin hak sahipliği matrisi uyarınca tazmin edilecektir.

3.3.2. İrtifak Haklarının Değerlemesi

Geçici arazi kamulaştırılması tazminatının temel prensibi arazi sahibine sınırlı veya kısıtlı arazi kullanımı süresince yaşadığı üretim ve gelir kaybının yanı sıra sınırlı erişimden dolayı da tazminat ödenmesi yönündedir.

Kamulaştırma planları hazırlanırken üzerinde irtifak tesis edilecek saha da koordinatlarıyla birlikte tespit edilir ve plan bundan sonra hazırlanır.

Daimi irtifak tesis edilecek alanlarda; irtifak sebebi ile taşınmazda meydana gelen değer düşüklüğü irtifak bedeli olarak belirlenmektedir. Daimi irtifak hakkı tapuda şerh edilir ve bedeli hak sahibine ödenir.

Geçici irtifak tesis edilecek alanlarda; irtifak bedelinin tespitinde irtifak sebebiyle taşınmazda meydana gelen gelir kayıpları esas alınır. Geçici irtifak hakkı tapuda şerh edilir ve bedeli hak sahibine ödenir.

İrtifak hakkı doğuran kamulaştırmalarda mülkiyet hakkında uygulanan usuller uygulanmakla beraber, geçici ve daimi irtifak hakkı tesis edilen sahalarda sahibine teslim edilmeden önce kullanılabilir hale getirilmektedir.

Değerleyiciler ilk olarak kamulaştırılacak araziye ziyaret eder, mevcut kullanım durumunu ve ilgili taşınmaz mülkün değerini etkileyecek tüm unsurları (toprak yapısı, kullanım durumu, topografya, iklim, yerleşim yerlerine ve yollara mesafesi, uygun ulaşım koşulları, yeri, münavebeli tarım durumu ve arazinin sulak alan olup olmadığı veya bölgede susuz tarım yapıp yapılmadığı) dikkate alarak Kamulaştırma Kanunu Madde 11 uyarınca hesaplamaların doğru yapılması sağlanır.

Uzun dönemli irtifak hakkı için parsel fiyatları belirlenirken tazminat bedeli için arazi değerinin %35'ini geçmez. Bu oran, Türk kanunlarına göre izin verilen azami tutarı ifade eder. Arazinin sahiplik durumunda herhangi bir değişiklik olmaz ve arazinin kullanımı sona erdiğinde bu kısıtlamalar ortadan kalkar.

Yukarıda belirtilen mevzuat gerekliliklerine ek olarak DSİ, OP 4.12'ye uygun hareket etmek amacıyla Bölüm 5'te yer alan Hak Sahipliği matrisini takip edecektir.

Geçici ve daimi irtifak hakkı tesis edilecek araziler için bir takım kısıtlamalar geçerli olabilir. Arazi sahipleri ve kullanıcıları söz konusu araziler üzerindeki tarım faaliyetlerine devam edebilecek olmakla beraber aşağıdaki faaliyetleri gerçekleştiremezler:

- Sulama şebekesine (boru hattı) zarar verecek faaliyetlerde bulunmak
- Boru hattı koridoru üzerinde herhangi bir yapı veya ek bina inşa etmek
- Boru hattı koridoru üzerine köklü ağaç dikmek

4. OLASI ETKİLER VE ETKİLENEN KİŞİLER

Proje'nin olası etkileri, arazi edinimi sebebiyle el konulacak olan; (i) barınma, bahçecilik veya tarımsal faaliyetler için kullanılan araziler ve bu araziler üzerindeki yapılar, diğer taşınmazlar ve ürünler, (ii) bu araziler üzerinden geçim sağlayan (malik veya kullanıcılar) kişilerin ekonomik olarak yerinden edilmesi ile sınırlıdır.

Modernizasyon kapsamında yer alan sulama projelerinde kanal güzergahları ve yollar için daha önceden kamulaştırılmış araziler yer almaktadır. Modernizasyon çalışmalarında öncelikle arazi toplulaştırmasına başvurulur. Arazi toplulaştırması yapılacak olan veya halihazırda arazi toplulaştırması yapılan alanlarda kamulaştırma ihtiyacının ya hiç olmayacağı veya minimum düzeyde olacağı düşünülmektedir (bkz. Tablo 2: Seçilmiş Sulama Sistemlerinin Tahmini Arazi Edinimi Gereksinimleri). Dolayısıyla arazi toplulaştırması yapılan projelerde projenin olası olumsuz etkileri de en düşük seviyede olacaktır.

Ayrıca yenileme projelerinde sulama şebekelerinin tamamı kapalı (basınçlı borulu) sistem olarak dizayn edildiğinden bu projeler sebebiyle fiziki olarak yeniden yerleşime ihtiyaç duyulacak bir uygulama olmayacağı öngörülmektedir.

Arazi toplulaştırmasına uygun olmayan modernizasyon projelerindeyse yine daha önce kamulaştırılan kanal güzergahları kullanılacak olup, güzergah değişiklikleri olması durumunda mülkiyet kamulaştırması veya irtifak hakkı kamulaştırmasına ihtiyaç duyulabilecektir. Daha önce de belirtildiği gibi yenileme projeleri tasarımında borulu sistem esas alındığından sadece ilave yollar için mülkiyet kamulaştırması öngörülmekte, diğer alanlarda irtifak hakkı kamulaştırması tercih edilmektedir. Böylece çiftçilerin halihazırda kullandıkları tarım alanlarının azalmasının önüne geçilerek yenileme projelerinin çiftçilere olumsuz etkisi de en aza indirilmiş olacaktır.

Modernizasyon kapsamında düşünülen sulama projeleri halen 'klasik sistem' olarak adlandırılan açık kanal/kanalet şeklinde olduğundan kamulaştırmalar da buna göre yapılmış olup bu kapsamda kamulaştırma miktarı alan olarak oldukça fazladır. Modernizasyon borulu sistem için daha az bir alana ihtiyaç duyulduğundan, eskiden kamulaştırılmış bir kısım alanlar yeni durumda atılacaktır. Bu alanların tarıma kazandırılacak olan kısımları ıslah edilerek yöre çiftçilerine kamulaştırılacak taşınmazlarına karşılık verilebilecek veya bunun mümkün olmaması durumunda satılmak suretiyle tekrar tarıma kazandırılabilir.

Yenileme kapsamına alınan pompaj sulamalarında pompa binası ve enerji hatlarının halihazırda mevcut bulunması sayesinde ilave kamulaştırma ihtiyacı öngörülmektedir. Ancak ihtiyaç

olması durumunda pompa binası ve direk yerleri için mülkiyet kamulaştırması yapılacak, enerji nakil hattı için ise irtifak hakkı tesis edilecektir.

Enerji nakil hatları DSİ tarafından tesis edilip ilgili Elektrik dağıtım kurumuna işletilmek üzere devredilebileceği gibi, iki kurum arasında yapılacak protokol ile maliyeti DSİ tarafından karşılanmak koşuluyla inşaatı ilgili kuruma verilebilecektir.

Modernizasyon projelerinde **inşaat çalışmaları mevcut sulamayı aksatmayacak şekilde planlanacaktır.**

Tablo 7, Sulama Modernizasyonu Projesi bileşenleri için tesis edilecek olan hakları özetlemektedir.

Tablo 7. Sulama Modernizasyonu Projesi Kapsamında Tesis Edilmesi Planlanan Haklar

Proje Bileşeni	Tesis Edilecek Hak	Süresi
İnşaat güzergahı	Geçici irtifak hakkı	2-9 yıl
Sulama boru hattı	Daimi irtifak hakkı	49 yıl
Depolama alanı / tesisi	Mülkiyet hakkı	daimi
Pompa istasyonu	Mülkiyet hakkı	daimi
Ulaşım yolları	Mülkiyet hakkı	daimi
Enerji nakil hatları	Direk yerleri için mülkiyet hakkı, nakil hatları için irtifak hakkı	Direk yerleri için daimi 49 yıl

Projenin arazi gereksinimleri dikkate alındığında olumlu etkilerin yanında olumsuz etkilerin asgari düzeyde kalması beklenmektedir. Projenin amacı, arazi toplulaştırması ile önerilen sistem ve planların arazi edinimi gereksinimlerini en aza indirmektir. Kamulaştırmanın kaçınılmaz olduğu hallerde, proje kapsamında arazi ediniminin doğurduğu olumsuz etkileri azaltmaya yönelik tedbirler alınacaktır. Bireyler ve insan toplulukları üzerindeki doğrudan etkiler aşağıda açıklanmıştır.

Projeden Etkilenen Kişiler (PEK): Proje kapsamında doğrudan etki altında kalması beklenen i) birlik üyesi su kullanıcıları ii) birliğe üye olmayan su kullanıcıları ve iii) tarım işçileri olmak üzere üç grup PEK bulunmaktadır. Bu üç kategorilerin her biri projeden etkilenebilecek kişilerden oluşan alt kategorilere sahiptir. Tablo 8'de her bir grupta yer alan etkilenen kişilere ait alt kategoriler gösterilmektedir.

Tablo 8. Doğrudan Etkilenen Kişilere İlişkin Alt Kategoriler

#	Üye Su Kullanıcıları	Üye Olmayan Su Kullanıcıları	Tarım İşçileri
1	Arazi sahipleri	Kuyu suyu ile sulama yapanlar	Mevsimlik işçiler (Adıyaman, Urfa ve diğer illerden)
2	Kiracılar	Elindeki parsel SB hizmet alanının dışında veya bu alana uzak olanlar	Komşu yerleşim yerlerinden gelen gündelik işçiler
3	Mirasçılar	Kira sözleşmesi üyeliğe uygun olmayanlar	Göçmen mevsimlik işçiler
4	Hazine Arazisini Kiralayanlar	Miras sebebiyle üye olmayanlar	Kadın işçiler

5	Kadınlar	Arazi sahibi olmayanlar	15 yaşından büyük çocuklar
6		Arazisini kendi işlemeyip başkasına kiralayan arazi sahipleri	Saka işçileri
7		Kadınlar	Çavuş işçiler

DSİ, yukarıda belirtilen PEK kategorilerini belirlemek için her bir sulama sistemi için projenin başlangıcından itibaren paydaş katılım ve istişare toplantıları düzenleyecektir. Hem üye hem de üye olmayan su kullanıcılarının ihtiyaçlarını belirlemek ve karşılayabilmek için Sulama Birlikleri ile yakın iş birliği ve eşgüdüm içerisinde olunacaktır. DSİ, her bir sistem için kadınların süreçlere dahil edilmesi ve katılımını sağlamak için fazladan çaba gösterecek ve gerekmesi halinde ayrı istişare toplantıları ve görüşmeler düzenleyecektir. Doğrudan etki altında bulunan bütün PEK'ler proje planlaması, inşaat programı ve işletme hakkında düzenli olarak bilgilendirilecektir. DSİ, PEK'lerin proje kapsamındaki Şikayet Bildirim Mekanizmasından haberdar olmasını sağlayacaktır.

DSİ, aynı zamanda arazi sahipleriyle yapılacak görüşmelerde faaliyete konu arazi üzerinde çalışan işçileri belirleyerek arazi sahiplerine işsiz kalacakları süre/dönemler konusunda işçileri zamanında uyarabileceği şekilde inşaat programı hakkında bilgilendirecektir.

Hassas topluluklar: DSİ, arazi toplulaştırması ve arazi edinimi faaliyetleri süresince gerçekleştirilecek istişare ve saha ziyaretleriyle her bir sistemin bulunduğu bölgede mevcut olabilecek hassas toplulukları belirleyecektir. Kadın çiftçiler, mevsimlik işçiler (mülteciler dahil), arazi sahibi olmayan veya arazisinden mahrum bırakılmış çiftçiler ve hazine arazisi kullanıcıları tespit edilip projeden etkilenen olmaları durumunda proje ve haklarının ne olduğu konusunda bilgilendirilecektir. DSİ, hassas toplulukların projeden kaynaklanan kayıplarının tazmini için hak sahipliği matrisini uygulayarak özel tedbirler alınmasını sağlayacaktır. Bu hassas topluluklar aşağıdaki Tablo 9'da ayrıntılandırılmıştır.

Türkiye, çalışanlara eşit muamele, cinsiyet eşitliği, çocuk işçiler, zorla çalıştırma, İSG, dernek kurma hakkı ve asgari ücret dahil fakat bunlarla sınırlı olmamak üzere birçok konuda çok sayıda ILO sözleşmesine taraf bir ülkedir. Bu bağlamda, mevcut Türk İş Kanunu, çocuk işçiler, zorla çalıştırma, ayrımcılık yapmama, fırsat eşitliği ve sendikalaşma hakkı gibi alanlarda geçerli uluslararası çalışma standartlarına uygundur. DSİ, Yükleniciler tarafından yapılan işler de dahil olmak üzere bütün çalışmaların ulusal mevzuata uygunluğunu temin edecektir.

Tablo 9. Hassas topluluklar

Hassas topluluklar	Hassaslık Tanımı	Muhtemel Etkiler
Kadın çiftçiler	Bu grupta araziye bağımlılığı üst düzeyde ve SB bölgesinde tarımsal faaliyetlerde bulunan kadın çiftçiler yer alır.	Toplumsal alışkanlık ve kültürel engeller kadınların katılımını zorlaştırabilir.
Arazi sahibi olmayan kullanıcılar	Bu grupta, SB bölgesinde başkasının arazisini kiralayan veya kullanan ancak kendisi arazi sahibi olmayan kişiler yer almaktadır.	Hakları yasallaştırılabilir arazi kullanıcılarının hak ve tapuları yasallaştırılacak, hakları yasallaştırılmayan kullanıcılar ise arazilerini kaybedebileceklerdir.

Hazine arazisini kullanan kişiler	Hazine arazisini kullananlar arazi sahibi olmayabilir veya başka arazilerin sahibi olabilirler.	İlgili hazine arazisinin toplulaştırmaya dahil edilmesi halinde bu kullanıcılar hazine arazisine olan erişimlerini kaybedebilir.
Mevsimlik tarım işçileri	Bir kısmı mülteci de olabilen mevsimlik tarım işçileri, ekim zamanı boyunca tarım işlerinde (ekim, hasat) çalıştırılır ve ekim zamanı sonunda evlerine gönderilir. Bu ailelerin çocukları da tarımsal faaliyetlerde çalıştırılabilmektedir.	Büyük çaplı sulu tarım faaliyetleri çok sayıda mevsimlik işçi çalıştırılmasını gerektirebilir. Ancak makineleşme sebebiyle geçici işçilere duyulan ihtiyaç da azalabilmektedir. DSİ, proje kapsamındaki faaliyetlerde çocuk işçi çalıştırılmamasını temin edecektir.
Küçük arazi sahipleri	Bu kişiler küçük ölçekli arazi sahipleridir. Arazinin büyüklüğü bölgeden bölgeye değişiklik gösterir. Söz konusu arazi sahiplerinin elindeki toplam arazi miktarı, GTHB tarafından gelir elde edebilmek için öngörülen asgari arazi büyüklüğünün altındadır.	<u>Olumlu etki:</u> Bu çiftçiler arazi toplulaştırması sayesinde daha kaliteli sulanan arazi kaynaklarına erişim imkanı elde edecektir. <u>Olası olumsuz etki:</u> Sulama neticesinde bu çiftçilerin elektrik ve su maliyetleri yükselecektir. Bu kişiler küçük üretici olduğundan bu giderleri karşılamaya yetecek parasal imkanlara sahip olamayabilirler. Sahip olunan arazi büyüklüğüne bütün kullanıcılar için aynı maliyet yapısı uygulanmaktadır.

5. HAK SAHİPLİĞİ VE TAZMİNAT POLİTİKASI

Modernize edilecek sulama sistemlerinin bulunduğu araziler aynı anda hem arazi sahipleri hem de arazi sahibi olmayan kullanıcılar tarafından kullanılıyor olabilir. Bu arazilerde kamulaştırma yapılması durumunda hem arazi sahipleri hem de diğer arazi kullanıcılarına yürürlükteki mevzuata uygun eşdeğer taşınmaz edinmelerine yetecek düzeyde tazminat ödenecektir. Bu arazileri kullananlar yasal veya izinsiz kullanıcı olabilmektedir. İzinsiz kullanıcılara ait tamamlayıcı kısım ve yenileştirmelerin tazmininde ilgili mevzuat ve OP 4.12'ye uygun bir yol izlenir.

Sulama sistemlerinin rehabilitasyonu sırasında iş ilerleyişi ve planı malikler, kullanıcılar, mevsimlik işçiler ve bu arazilerde yaşayan kişiler açısından bir gelir kaybına neden olmayacak şekilde planlanacaktır. Buna rağmen doğabilecek olası her türlü zarar ve ziyan yine mevzuata uygun olarak tazmin edilecektir.

OP 4.12 uyarınca, gerçekleştirilecek olan modernizasyon çalışmalarının etkileri sebebiyle hak sahibi olacak kimseler ve ne şekilde tazmin edilecekleri aşağıda verilen Hak Sahipliği Matrisi'nde tanımlanmıştır.

Tablo 10. Hak Sahipliği Matrisi

Hak Sahipliği Konusu	Etkilenen Kişi/Topluluklar	Tazminat Şekli	Ek Hükümler
Arazi			
1. Arazinin/mülkiyet hakkının süresiz kaybı	1.1. Arazi sahipleri	<ul style="list-style-type: none"> • İkamе bedeli üzerinden eş değеr nitelikteki taşınmazın edinimini karşılayacak nakit tazminat. • İstekliler için eşdeğеr nitelik ve değеrde takas edilebilecek araziler araştırılıp varsa takas uygulamasına gayret göstereilecek. 	Kamulaştırma iş ve işlemleri meri mevzuata uygun şekilde gerçekleştirilecektir. Arazi ve sabit varlıklar uygun ikame bedeli karşılığında ve Etkilenen Kişilerin (projenin başlangıç tarihinde değеrlemesi yapılacak) eşdeğеr varlık edinmelerine olanak tanıyacak şekilde tazmin edilir.
	1.2. Hakları yasallaştırılabilir arazi kullanıcıları (örn. Arazi üzerinde zilyetlik hakkı bulunanlar)	<p>Zilyetlik hakkı bulunan arazi kullanıcılarının söz konusu araziye ait tapularını alması sağlanacaktır. Tapusu edinilen bu tip arazilerde geçici kayıplar yaşandığı takdirde aşağıdaki tazmin yöntemi geçerli olacaktır:</p> <ul style="list-style-type: none"> • İkamе bedeli üzerinden eş değеr nitelikteki taşınmazın edinimini karşılayacak nakit tazminat. • İstekliler için eşdeğеr nitelik ve değеrde takas edilebilecek araziler araştırılıp varsa takas uygulamasına gayret göstereilecek. 	Kamulaştırma iş ve işlemleri meri mevzuata uygun şekilde gerçekleştirilecektir. Arazi ve sabit varlıklar uygun ikame bedeli karşılığında ve Etkilenen Kişilerin (projenin başlangıç tarihinde değеrlemesi yapılacak) eşdeğеr varlık edinmelerine olanak tanıyacak şekilde tazmin edilir.
2. Geçici arazi kaybı (irtifak hakkı tesisi, ve arazi kısıtları)	2.1. Arazi sahipleri	Arazi için Kanunun öngördüğü irtifak hakkı bedeli tazmin edilecektir.	Sahibine teslim edilmeden önce söz konusu arazi kullanılabilir hale getirilecektir.
	2.1. Hakları yasallaştırılabilir arazi kullanıcıları (örn. Arazi üzerinde zilyetlik hakkı bulunanlar)	<p>Zilyetlik hakkı bulunan arazi kullanıcılarının söz konusu araziye ait tapularını alması sağlanacaktır. Tapusu edinilen bu tip arazilerde geçici kayıplar yaşandığı takdirde aşağıdaki tazmin yöntemi geçerli olacaktır:</p> <p>Arazi için Kanunun öngördüğü irtifak hakkı bedeli tazmin edilecektir.</p>	Sahibine teslim edilmeden önce söz konusu arazi kullanılabilir hale getirilecektir.
Binalar / Ağaçlar ve Ekili Ürünler			

Hak Sahipliği Konusu	Etkilenen Kişi/Topluluklar	Tazminat Şekli	Ek Hükümler
3. Yapılar (konutlar)	Taşınmaz sahipleri ve taşınmaz kullanıcıları (izinsiz kullanıcılar dahil)	<ul style="list-style-type: none"> Yeniden üretim maliyeti üzerinden mevzuata uygun olarak nakit tazminat. 	İstekliler için, binanın yıkılmasını takiben hafriyat veya kalan malzemelerin hak sahiplerine bırakılması.
4. Konut harici yapılar (ahırlar, sulama düzenekleri, çitler, vs.)	Taşınmaz sahipleri ve taşınmaz kullanıcıları (izinsiz kullanıcılar dahil)	<ul style="list-style-type: none"> Yeniden üretim maliyeti üzerinden mevzuata uygun olarak nakit tazminat. 	İstekliler için, binanın yıkılmasını takiben hafriyat veya kalan malzemelerin hak sahiplerine bırakılması.
5. Ağaçlar	Taşınmaz sahipleri ve taşınmaz kullanıcıları	Ekonomik değeri olan ağaçlar için net bugünkü değer üzerinden tazminat (ağacın türü, yaşı, ekonomik ömrü vs. dikkate alınarak)	İstekliler için, enkazın hak sahiplerine bırakılması.
6. Ekili ürünler	6.1. Arazi tapusu bulunan ürün sahipleri	Beklenen üretim miktarının hasat zamanı üretici eline geçen satış fiyatı üzerinden nakit olarak tazmin edilmesi.	Uygulanabildiği durumlarda, ürün kayıplarını engellemek amacıyla hasat yapılabilmesi için beklenmesi
	6.2. Arazi tapusu bulunmayan ürün sahipleri (izinsiz kullanıcılar dahil)	Beklenen üretim miktarının hasat zamanı üretici eline geçen satış fiyatı üzerinden nakit tazmin edilmesi. Ekili ürünler için etkilenen kişilerin bir aidiyet belgesi ¹⁰ sunması, veyahut DSİ tarafından aidiyet tespiti yapılması veya DSİ tarafından, ekili ürünlerin hasat edilebilmesi için yeteri kadar zaman tanınması	<ul style="list-style-type: none"> Uygulanabildiği durumlarda, ürün kayıplarını engellemek amacıyla hasat yapılabilmesi için beklenmesi Etkilenen kişilere bir aidiyet belgesi temin etmeleri hususunda bilgilendirme yapılması
Arazi bazlı geçim kaynağı kayıpları	7.1. Arazi sahipleri (arazisinin %20'sinden fazlasını kaybeden)	DSİ, geçim kaynaklarını eski haline getirmek için aşağıda sıralanan imkânlardan bir veya birkaçını yerine getirecektir: <ul style="list-style-type: none"> 1. Fazla Hazine taşınmazlarının izinsiz kullanıcıların mülkiyetine geçirilebilmesine yardımcı olmak. 	<ul style="list-style-type: none"> Sulama sistemlerinin modernizasyonu sırasında DSİ'nin projelerin kalıcı arazi edinimi ihtiyaçları için kamu arazilerinden öncelikli olarak yararlanmayı seçmesi Mümkün olan hallerde, kalıcı arazi edinimi ihtiyaçlarının arazi toplulaştırmasına konu %10'luk DOP kesintisi kapsamında değerlendirilmesi ve kamulaştırmadan kaçınılması Hassas topluluklarla geçim kayıpları konusundaki hakları ile ilgili olarak ek istişareler yapılması
	7.2. Diğer tüm hak sahipleri		
	7.3. Hassas topluluklar		

¹⁰ Muhtardan alınan ve söz konusu mevzu bahis ürünlerin etkilenen kişiye ait olduğunu doğrular nitelikte belge.

Hak Sahipliği Konusu	Etkilenen Kişi/Topluluklar	Tazminat Şekli	Ek Hükümler
		<ol style="list-style-type: none">2. Uygun olan hallerde, DSİ izinsiz kullanıcılar için yürürlükteki mevzuata göre DSİ'ye ait arazilerin satışına imkân verecektir.3. DSİ projeden etkilenen kişileri Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nden yeni bir arazi kiralama veya satın alma ihtimalleri hakkında bilgilendirecektir.4. DSİ, hak sahibi PEK'lerin, İŞKUR'un "Toplum Yararı Programı"ndan yararlanmak üzere başvuru yaptığını ve bu desteğin alındığını veya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının fonlarından yararlanması hususunda gerekli desteği sağlayacaktır.5. DSİ, müteahhitlerin izinsiz kullanıcılara ve/veya hassas toplulukların ailelerine projeye ilişkili olası geçici veya sürekli iş imkanlarında iş gücü ihtiyacına göre öncelik taniyacağını garanti eder.	
İnşaat sırasında yapılara, evlere ve ürünlere verilen zararlar	Diğer tüm PEKler	İnşaat yüklenicisi gerçekleşen zararların tazmini ve giderilmesi için gerekli inceleme ve değerlendirmeyi yapacaktır. Zarar ve hasarların giderilemediği durumlarda zarar gören yapılar Arazi Edinimi Politika Çerçevesi gereğince tazmin edilecektir.	<ul style="list-style-type: none">• PEKler inşaat sürecindeki etkilere ilişkin yasal hakları ve kurulu olan şikayet mekanizması hakkında bilgilendirilecektir.• İstekliler için, binanın yıkılmasını takiben hafriyat veya kalan malzemelerin hak sahiplerine bırakılması.

6. İSTİŞARE, İLETİŞİM VE ŞİKAYET YÖNETİMİ

6.1. PAYDAŞ KATILIMI VE İSTİŞARE

OP 4.12, Dünya Bankası tarafından finanse edilen projelerde projeden PEKler ile önceden istişare yapılmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda DSİ, modernizasyon çalışmaları başlamadan önce projenin etki alanı içinde kalan Sulama Birlikleri ve yerel topluluklar ile istişare toplantıları gerçekleştirerek aynı zamanda bu toplantıları belgeleyecektir. İstişare toplantılarında, projenin gerekçesi ve arazi gereksinimleri ile etkileri, etkilenmesi muhtemel kişilerin yasal hakları ve çalışma takvimi de dahil olmak üzere projeye dair genel bilgiler paylaşılacaktır. Arazi edinimi ve inşaatla ilgili diğer etkiler hakkında sorular ve sorunlar için iletişim kurulmak üzere görevlendirilen proje görevlisinin irtibat bilgileri ve kendisine ulaşılabilecek saatler tüm yerel paydaşlarla paylaşılacaktır. DSİ tarafından farklı paydaş gruplarıyla yapılacak görüşmelerde verilecek farklı mesajlar ve katılım yöntemlerinin yer aldığı Paydaş Katılım Planı Ek 4'te verilmiştir. DSİ bu görüşmelerde arazi toplulaştırmasına ilişkin konuların da ele alınmasını sağlayacaktır. Benzer şekilde, DSİ tarafından oluşturulacak Şikayet Mekanizması arazi toplulaştırmasına ilişkin itiraz ve şikayetlere de açık olacaktır. DSİ bu geribildirim ve şikayetleri elden geldiğince sulama modernizasyonu faaliyetleri çerçevesinde çözüme kavuşturmaya çalışacaktır.

DSİ, proje için bir proje birimi görevlendirecektir. Proje için atanacak olan proje sorumlusu, toplantılarda dile getirilen başlıca soru ve sorunları ve bunların çözüme kavuşturulması için atılan adımları kaydedecektir. Proje kapsamında düzenlenen toplantılara katılan kişiler için önem taşıyan konuları ileriye dönük olarak (proaktif) da açıklayacak, proje sürecinde tüm paydaşların bilgilendirilmesi yönünde çaba gösterecektir.

DSİ kendi sulama sahalarında yürüttüğü arazi toplulaştırması çalışmaları için hem Genel Müdürlük hem de arazi toplulaştırması yapılan ilgili DSİ Bölge Müdürlüğü bünyesinde harita ve ziraat mühendislerinden oluşan 'Arazi Toplulaştırması Proje Birimi' kurmaktadır. Arazi toplulaştırması çalışmaları proje birimindeki görevlilerce yürütülmektedir. DSİ, arazi toplulaştırması işlemlerini yürüttüğü sulama sistemleri için istişare toplantıları esnasında ve Şikayet Bildirim Mekanizması üzerinden aldığı itiraz ve şikayetleri çözüme kavuşturmanın yanında sulama modernizasyonu için arazinin toplulaştırılmasına yönelik olarak gerçekleştirilecek inşaat işlerinden önce Banka tarafından kabul edilebilir bir Arazi Toplulaştırması Eylem Planı (ATEP) hazırlayacaktır. Bu eylem planında DSİ, modernizasyon çalışmaları sebebiyle PEK sayısı (hem yasal hem de izinsiz arazi kullanıcıları) ile şikayetleri ve kamulaştırmayla sonuçlanabilecek ek arazi edinimini en aza indirmek için izleyeceği Arazi Toplulaştırması süreci hususlarını da belirterek toplulaştırmaya tabi tutulacak arazilerin mevcut durumunu ortaya koyacaktır. Sisteme özgü AEP'lere benzer şekilde, bu AEPÇ'de tanımlı tedbirler gerektiği her durumda PEK'lerin proje öncesi geçim durumlarını ikame etmek ve mümkünse iyileştirmek üzere uygulanacaktır. AEPÇ kapsamında gerçekleştirilen eylemler AEP'ler ile birlikte altı aylık raporlar üzerinden düzenli olarak takip edilecektir. DSİ istişareler esnasında, Şikayet Bildirim Mekanizması üzerinden ve altı aylık izleme raporları yoluyla dikkate alınarak çözüme kavuşturulan bütün itiraz ve şikayetlerin kaydını tutacaktır.

6.2. BU AŞAMAYA KADAR GERÇEKLEŞTİRİLEN PAYDAŞ KATILIMI FAALİYETLERİ

AEPÇ, ÇSYÇ ve ÇSYP için DSİ tarafından 20 Haziran 2018 tarihinde Proje kapsamında destek verilecek sulama sistemlerinden birine ev sahipliği yapan Atabey ilçesinde bir istişare toplantısı düzenlenmiştir. Toplantıya Atabey Belediye Başkanı, DSİ Genel Müdürlüğü (Emlak ve Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı) ve Bölge Müdürlüğü yetkilileri, Atabey alt bölgesinden çiftçiler, SB üyeleri ve muhtarların da dahil olduğu 121 katılımcı katılım göstermiştir. Bunlar arasında ev kadını veya emekli olan 5 kadın katılımcı da mevcuttur.

DSİ Bölge Müdürlüğü'nün İşletme ve Bakım Şube Müdürü, Atabey sulama sistemiyle ilgili kısa bir bilgilendirme yapmıştır. Atabey Sulama Sistemi 1974 yılında devreye alınmıştır ve o tarihten bu yana bir açık sistem olarak işletilmektedir. Bu girizgahın ardından Dünya Bankası tarafından finanse edilen Proje halka anlatılmıştır. DSİ Emlak ve Kamulaştırma Dairesi Etüt ve Değerlendirme Şube Müdürü, Arazi Edinimi Politika Çerçevesi'ni sunmuş ve kapsamını açıklamış ve bu çerçevede DSİ'nin ulusal ve uluslararası standartlar arasındaki eksiklik ve uyumsuzlukları gidermek için alacağı ilave tedbirleri anlatmıştır. DSİ ilk olarak arazi edinimiyle ilgili ulusal yasal çerçeveyi tanıtmış, ardından Dünya Bankası finansmanıyla desteklenen beş sulama sisteminde gözetilecek Dünya Bankası önlem ve politikalarından bahsetmiştir. DSİ tarafından tercih edilmemekle beraber sistemin bazı kısımlarında kamulaştırma yapılması gerekebilecektir. DSİ, etütlerin ve arazi edinimi planlarının Dünya Bankası politikalarına uygun olarak hazırlanacağını belirtmiştir. Katılımcılar arasında henüz arazi toplulaştırmaya konu olmamış arazi sahipleri de bulunduğu dikkate alınarak DSİ tarafından arazi toplulaştırması ve faydaları katılımcılara ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Sorulan soruların büyük kısmı arazi toplulaştırması konusundadır. DSİ proje kapsamında uygulanacak şikayet bildirim mekanizmasını da tanıtmıştır. Bununla beraber halka toplulaştırma süreci içerisinde birden fazla istişare toplantısının düzenleneceği konusunda teminat verilmiştir ve DSİ yetkilileri söz konusu toplulaştırma uygulamasının vatandaşlar için herhangi bir sıkıntı yaratmayacağını, bilakis anlatıldığı şekilde gerçekleştirilecek bir arazi toplulaştırmanın her tür masraf ve maliyeti azaltacağı ve 4 veya 5 parselin toplulaştırılmasıyla tasarruf ve üretimde artış sağlanacağını yinelemişlerdir. Toplantıda çiftçiler ve sulama birliklerinin arazi toplulaştırmaya olan artan talebi kayda alınmıştır.

6.3. ŞİKAYET BİLDİRİM MEKANİZMASI

Proje'nin uygulanması sırasında projeden etkilenen taraflar ve diğer paydaşlar tarafından yapılacak olumlu/olumsuz geri bildirimleri veya şikayetleri kayıt altına almak ve çözmek amacıyla DSİ, kolaylıkla erişilebilecek bir şikayet mekanizması oluşturacaktır. Şikayet mekanizması, arazi edinimi süreçleri ve/veya inşaat aşamasındaki diğer tüm çevresel ve sosyal etkiler ve sorunlar ile ilgili olan şikayetleri yönetmek üzere kurulacaktır.

DSİ'nin mevcut durumda dört aşamalı bir Şikayet Mekanizması vardır:

1. Sulama Birlikleri
2. DSİ Şube Müdürlükleri
3. DSİ Bölge Müdürlükleri
4. DSİ Genel Müdürlüğü

Buna göre, etkilenen kişi veya paydaşlar itiraz ve şikayetlerini bu kurum/kuruluşlardan herhangi birisine e-posta/telefon yoluyla veya BİMER (Başbakanlık İletişim Merkezi) veya CİMER (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi) gibi ulusal şikayet bildirim mekanizmaları üzerinden bizzat başvuru yoluyla iletebilecektir. Alınan şikayetler DSİ Genel Müdürlüğü Personel Dairesi Başkanlığı bünyesinde yer alan Evrak Kayıt Şubesinde kayıt altına alınır. Alınan şikayetler, şikayetin türü ve içeriğine göre evrak kayıt memurlarınca ilgili birimlere dağıtılarak belirtilen cevap süresinde (15 gün) incelenerek çözüme kavuşturulur. Yazılı, başvuru yoluyla veya BİMER veya CİMER yoluyla ulaştırılan tüm şikayetler DSİ tarafından kayıt altına alınır. Telefonla bildirilen şikayetlerin DSİ tarafından çözülmesi gereken durumlarda, şikayet sahibi yapmış olduğu itiraz ve/veya şikayetin Şikayet Mekanizması üzerinden yazılı olarak iletmeye yönlendirilir.

Tüm birimlerde görevli evrak kayıt memurları hem DSİ Şikayet Mekanizması hem de BİMER ve CİMER üzerinden iletilen şikayetlere ilişkin olarak aylık raporlar hazırlar.

Sulama Birlikleri üzerinden alınan şikayetler genellikle uygulama safhasında karşılaşılan sorunlara ilişkin olmakta, öte yandan diğer birimler üzerinden gelen şikayetler ise DSİ tarafından yürütülen tüm iş ve işlemlere ilişkin olabilmektedir. Sulama Birlikleri kendilerine gelen şikayetleri gerektiğinde ve talep edilmesi halinde DSİ ile paylaşmak üzere kayıt altına alır.

Proje bazında veri toplamaya yönelik küçük düzenlemelerle DSİ, mevcut Şikayet Mekanizmasının işlerliğini sağlayacaktır. Projelerin uygulanması sırasında itirazlar en yakın DSİ birimine (Sulama Birliği, Proje Müdürlüğü, DSİ Şube Müdürlüğü, Bölge Müdürlüğü veya Genel Müdürlük) bizzat gelerek, elektronik posta yoluyla veya imkanlar dahilindeki diğer vasıtalarla yapılabilecektir. Yapılan itirazların tamamı kayıt altına alınacak ve talep sahibine yazılı olarak cevap verilecektir. Parselasyon planlarına yapılan itirazlar değerlendirildikten sonra yapılan işlemlerin görülmesi adına tekrar askıya çıkarıldığı ve ilan edildiği kendilerine bildirilecektir.

Arazi edinimi veya arazi toplulaştırmasına ilişkin durumların ortaya çıkması halinde iletişim stratejisi kapsamında yasal süreç ve haklar konusunda PEKler DSİ yetkilileri tarafından kamulaştırma/arazi toplulaştırması ve inşaat süreçleri öncesinde bilgilendirilecektir.

Projeden etkilenen kişilerce veya diğer paydaşlarca yapılacak her türlü şikayet ve talep DSİ tarafından her proje için ayrı ayrı kayıt altına alınacaktır. Alınan kayıtlar değerlendirilerek şikayetler kapatılacak, kapatılan şikayetler belgelendirilerek saklanacaktır. Şikayet Mekanizması Dünya Bankası politikalarının gerekliliklerine uygun olarak işletilecektir.

DSİ'ye ulaşan her türlü şikayet, alındığı tarihten itibaren 15 gün içerisinde cevaplandırılacaktır. Şikayetin çözümünün 15 günden fazla sürmesi durumunda, durum şikayeti yapan başvuru sahibine bildirecek ve sorunun daha üst düzey makamlarca bir ay içerisinde çözüme kavuşturulmasına çalışacaktır.

Yazılı dilekçe, e-posta veya şahsen başvuru yoluyla alınabilecektir. Şikayet Mekanizması için iki ayrı şikayet formu kullanılacaktır. İlk form 'Şikayet Başvuru Formudur.' Şikayet ilk alındığında, doldurulan şikayet formunun bir nüshası talep etmesi halinde başvuru sahibine verilecektir. Yapılan düzeltici işlem ve şikayetin giderilmesi üzerine, şikayet görevlisi tarafından bir 'Kapanış Formu' doldurulacaktır. Örnek Şikayet Formu Ek 2'de sunulmuştur.

Katılım faaliyetleriyle DSİ projeden etkilenen tüm birey ve toplulukları mevcut Şikayet Mekanizması hakkında bilgilendirerek projenin uygulanmasına ilişkin her türlü şikayetlerini iletebilecekleri sahadaki proje görevlileri kendilerine tanıtılacaktır.

7. ARAZİ EDİNİM PLANI UYGULAMASINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

DSİ, arazi toplulaştırması faaliyetlerini müteakip arazi edinimi gerektiren ve DSİ'ye devri gerçekleşmiş (arazi toplulaştırmasının GTHB tarafından yerine getirildiği üç proje) tüm projeler için proje özelinde Arazi Edinim Planları hazırlayacaktır. Her projenin etki alanı DSİ tarafından tanımlanarak hem DSİ bünyesindeki birimler hem de DSİ dışında yer alan GTHB gibi diğer

paydaşlarla koordinasyon içerisinde her proje kapsamında gerçekleşecek arazi edinim faaliyetleri hazırlanacaktır.

Geçerli hukuk ve OP 4.12'ye uygunluk açısından DSİ;

- projeden doğrudan ve dolaylı olarak etkilenecek, aile reisi kadın olan haneler, mevsimlik işçiler gibi hassas toplulukların da aralarında bulunduğu projeden etkilenen tarafları tespit edecek,
- tüm projeden etkilenen topluluk ve bireylerin proje kapsamındaki arazi edinimi veya arazi toplulaştırması gereklilikleri konusunda uygulama öncesinde bilgilendirilmiş olmasını sağlayacak,
- dört kademeli Şikayet Mekanizmasını işbu AEPÇ ve projeye özel AEP'lerde belirtilen şekilde şikayetlerin toplanmasına uygun hale getirecek,
- etkilenen taraflar ve hassas toplulukları da içerecek şekilde ilgili tüm paydaşları her proje özelinde oluşturulacak olan projeye özel şikayet mekanizması konusunda bilgilendirecek,
- Projeler kapsamındaki uygulamaları GTHB, Tapu Müdürlükleri gibi ilgili diğer paydaşlarla koordine edecek,
- arazi edinimi veya Yeniden Yerleşim gerektiren durumlarda projeye özel AEP'ler hazırlayacak,
- proje faaliyetlerinin arazi edinim süreci tamamlanarak tazminatın eksiksiz ödenmesinden önce başlamamasını temin edecek,
- her proje özelinde yer alan arazi toplulaştırması veya arazi edinim/Yeniden Yerleşim faaliyetlerinin kendi içerisinde takibini sağlayarak herhangi bir uygunsuzluk tespit edilmesi durumunda gerekli önlemleri alacak veya düzeltici eylemi yerine getirecek ve
- önerilen projelerden ötürü gerekecek arazi toplulaştırması veya arazi edinimi ve/veya Yeniden Yerleşimin işbu AEPÇ'ne uygun olmasını temin edecektir.¹¹

İstişare ve halkın katılımı yaklaşımı uyarınca DSİ işbu AEPÇ ile projeye özel olarak hazırlanacak diğer AEP'lerin gözden geçirme ve müteakip onay ve DSİ İnternet sayfasında ilan edilmek suretiyle hassas topluluklar da dahil tüm etkilenen tarafların erişimine sunulması süreçleri için Dünya Bankası'na sunulmasını temin edecektir.

Arazi ediniminin kaçınılmaz olduğu durumlarda, DSİ projeye özel AEP hazırlayacak veya AEP danışmanına hazırlatacaktır. Her AEP'de hassas topluluklar ve arazinin yasal olan/olmayan kullanıcıları da dahil olmak üzere etkilenen kişilerin kimler olduğunu belirtecektir. AEP'lerde projenin arazi üzerindeki etkileri ile arazi ediniminden kaynaklanan kayıpların tazminine yönelik önerilen önlemlerin neler olduğuna dair bilgiler yer alacaktır. DSİ, bölge müdürlüklerinin AEP hazırlık süreci hakkında bilgi sahibi olmasını ve bu sürece dahil olmasını sağlayarak aynı zamanda bahse konu AEP'lerin uygulamasına ilişkin Dünya Bankasının gerekliliklerinin neler olduğu bilmelerini de temin edecektir. Hazırlanan her AEP, uygulamaya başlamadan önce Dünya Bankası tarafından gözden geçirilerek kabul edilecektir.

11 OP 4.12 kapsamında, Gönüllü Olmayan Yeniden Yerleşim; etkilenen kişilerin başka bir mahale taşınmak zorunda kalmış olup olmadığına bakılmaksızın (i) sığınak yer değişimi veya sığınak kaybı, (ii) arazi veya varlıklara erişim de dahil olmak üzere varlık kaybı veya (iii) gelir veya geçim kaynakları veya yollarının yitilmesiyle sonuçlanan, arazinin muvafakatsız alınmasını ifade eder. Özetle, OP 4.12 kapsamında yer alan 'gönüllü olmayan Yeniden Yerleşim' sadece fiziksel Yeniden Yerleşimle ilgili olmayıp arazinin her türlü alınmasını ve bu durumun, fiziksel Yeniden Yerleşim de dahil, tüm varlıklar üzerindeki etkilerini içerir. Ancak, bu AEPÇ amaçları doğrultusunda 'arazi edinimi' ifadesi 'Yeniden Yerleşim'e' ilave olarak kullanılmakla, arazi edinimi arazinin elden alınmasını ve Yeniden Yerleşim de fiziksel olarak yeniden yerleşimi ifade etmekte kullanılmaktadır.

Bölge ve İl Müdürlüklerinin AEPÇ ve AEP'leri özümseyerek hayata geçirebilecek şekilde kapasitelerinin artırılması; destek, gözden geçirme ve görüş/yorumlar yoluyla uygulamadan sorumlu ekiplerin Dünya Bankası'nın gerekliliklerini eksiksiz uygulamasının temini DSİ'nin görevleri arasındadır.

DSİ, mevcut sulama proje tasarımını ve Hazine arazilerini kullanmak suretiyle mümkün olduğu ölçüde ilave arazi edinimi ve Yeniden Yerleşim yapmamaya çaba gösterecektir. Arazi toplulaştırması uygulamaları kapsamında, geçerli hukuk ve işbu AEPÇ'da belirtilmiş olan Dünya Bankası gereklerini dikkate alarak DSİ, edinime konu özel arazi miktarını mümkün olduğunca asgari düzeyde tutacaktır.

Arazi toplulaştırması faaliyetlerinin GTHB tarafından ulusal arazi toplulaştırması uygulamaları çerçevesinde başlatılmış olduğu durumlarda DSİ, GTHB ile yakın iş birliği içerisinde Arazi Topplulaştırması programını planlanan sulama modernizasyonu çalışmaları ile uyumlaştırmak suretiyle uygulama sırasında ve sonrasında proje faaliyetlerinden etkilenen hiç kimsenin öncesine kıyasla daha kötü durumda olmamasını temin edecektir. Önceden de bahsedildiği gibi, arazi toplulaştırması faaliyetlerinin GTHB tarafından yürütüldüğü durumlarda DSİ her projenin başlangıcında Sulama Birlikleri ve yerel halkla yürütülecek istişare süreçlerinde ve Şikayet Mekanizması üzerinden arazi toplulaştırmasına ilişkin itiraz ve şikayetleri toplayarak, mümkün olduğu ölçüde sulama modernizasyonu çerçevesinde çözüme kavuşturacaktır. Bildirilen ve çözüm sağlanan her türlü itiraz ve şikayetlerin kaydı DSİ tarafından tutulacaktır.

Arazi toplulaştırmanın DSİ tarafından yürütüldüğü Uzunlu için söz konusu alanın mevcut karakteristik özelliklerini, Arazi Topplulaştırması sürecini ve ardından gerçekleştirilecek modernizasyon işleri için gerekebilecek şlave arazi edinimi durumunu, Arazi Topplulaştırması için gerçekleştirilecek ve modernizasyon tasarımına uygun inşaat işlerinin muhtemel etkilerini ve Arazi Topplulaştırmasının etkilerini en aza indirmek veya önlemek için alınacak azaltıcı önlemleri ortaya koyan bir ATEP hazırlanacaktır. Bu ATEP'in uygulanması esnasında DSİ'nin projeden olumsuz biçimde etkilenen kişiler olduğuna hükmetmesi durumunda söz konusu ATEP'te belirtilen azaltıcı önlemler uygulanacaktır. ATEP'te belirtilen azaltıcı önlemler, AEPÇ'nin Hak Sahipliği Matrisi'nde yazan önlemlere benzer olacaktır. DSİ bu gibi durumlara mahal vermemek için gereken bütün çabayı gösterecek, aksi takdirde Arazi Topplulaştırmadan etkilenen proje öncesindeki geçim kaynaklarını eski haline getirmeyi veya mümkün olduğu ölçüde iyileştirmeyi hedefleyecektir. Uzunlu sistemindeki Arazi Topplulaştırması faaliyetlerinin ilerleme durumu diğer sistemlere özgü AEP'lerde benimsenen yaklaşıma uygun olarak takip edilecektir. Altı aylık izleme raporları, ilgili sistemde gerçekleşen etkiler ve alınan tedbirler hakkında güncel bilgi verecektir.

OP 4.12 ile uyumu sağlamak için her bir sistemin Proje kapsamındaki arazi gereksinimlerine göre hazırlanacak planların bir listesi Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Her Bir Sistem İçin Hazırlanacak Planların Listesi

Sistem	Hazırlanacak Plan	Planın İçeriği
Alaşehir	Kamulaştırma planlanmakta, AEP hazırlanacak	

Sistem	Hazırlanacak Plan	Planın İçeriği
Atabey	Kamulaştırma planlanmakta, AEP hazırlanacak	AEP¹²: Sistemlere özgü planlar AEPÇ'nin daha gelişmiş bir hali olacak ve proje tanımı, söz konusu sulama sisteminin arazi gereksinimleriyle ilgili detaylar, etki altındaki yerleşim alanları ve kişiler (varsa hassas gruplar dahil) hakkında mevcut durum bilgileri, olası etkiler ve bu olası etkilerin üstesinden gelmeye yönelik tedbirleri de içerecektir. Gerçekleştirilecek halkın katılımı ve istişare süreciyle tüm seviyelerdeki şikayet bildirim mekanizması Proje'nin Paydaş Katılım Planı (PKP) uyarınca tarif edilecektir.
Ereğli-İvriz	Kamulaştırma planlanmakta, AEP hazırlanacak	
Kartalkaya	Ne arazi toplulaştırması ne de kamulaştırma planlandığı için raporlama gerekmiyor*	-
Uzunlu	Sadece Arazi Toplulaştırma, kamulaştırma yok. Arazi Toplulaştırması Eylem Planı (ATEP) hazırlanacak*	ATEP¹³: Planda Proje tanımına ve bu kapsamda AraziToplulaştırmasıyapılmasına ihtiyaç duyulan faaliyetlerle ilgili detaylara yer verilecektir. DSİ tarafından izlenecek arazitoplulaştırması süreci ve proje kapsamında arazi toplulaştırması faaliyetlerini gerçekleştirmek için benimsenecek yasal çerçeve izah edilecektir. OP 4.12'nin uygulanmasını gerektiren durumlarda başvurulacak azaltıcı önlemler tarif edilecektir. Proje'nin Paydaş Katılım Planı (PKP) kapsamında gerçekleştirilecek toplumsal katılım ve istişare süreci ve bütün seviyelerdeki şikayet bildirim mekanizması da AEP'de olduğu gibi tarif edilecektir.
Proje Sonunda	DSİ tarafından AEP ve AEPÇ'nin uygulanması sırasında alınan tedbirlerin sonuçlarını analiz etmeye yönelik AEP ve AEPÇ Kapanış Raporları mümkünse bağımsız bir üçüncü tarafa hazırlattırılacaktır. Sistemlerin AEP'lerinin uygulanmasının tamamlandığı tarihlere bağlı olarak DSİ, her bir sistemde elde edilen sonuçların incelendiği ayrı alt başlıklar içeren bir "AEP Kapanış Raporu" hazırlamayı tercih edebilir. Aksi takdirde, her bir sistem için ayrı AEP Kapanış Raporu hazırlanacaktır. Uzunlu için ayrı bir ATEP Kapanış Raporu hazırlanacaktır.	AEP Kapanış Raporu: Raporda elde edilen sonuçların analizi için AEP sürecinin tamamı ve DSİ'nin AEP uygulanmasına yönelik taahhütleri ele alınacaktır. Raporda uyumsuzlukla ilgili bütün hususlar özel olarak belirtilecek ve bu uyumsuzlukların çözümüne yönelik öneriler ve düzeltici eylemler belirtilecektir. ATEP Kapanış Raporu: Raporda Uzunlu bölgesindeki sulama modernizasyonu çalışmalarını etkileyen Arazi Toplulaştırması sürecinin tamamı ve bu sürecin etkileri incelenecektir. Arazitoplulaştırmasıfaaliyetlerinin sonuçları, çözüme kavuşturulmamış şikayetler veya arazi toplulaştırmayla ilgili bütün önemli hususlar veya uyumsuzluklar üzerinde durulacaktır. Çözüme kavuşturulmamış itiraz ve şikayetlerle OP 4.12 ile

¹² Planın ana hatları ayrıntılı açıklamalarla birlikte Ek 1'de verilmiştir.

¹³ Planın ana hatları ayrıntılı açıklamalarla birlikte Ek 2'de verilmiştir.

Sistem	Hazırlanacak Plan	Planın İçeriği
		uyumsuzluk olması durumunda bunlara yönelik öneri ve düzeltici eylemler raporda belirtilecektir.

** İlave arazi edinimine ihtiyaç duyulması halinde, DSİ Dünya Bankası'nı durumdan haberdar edecek ve Kartalkaya'daki ek arazi edinimi çalışmaları için bir AEP hazırlayacaktır.*

DSİ, tüm sistemlerde gerçekleştirilen bütün arazi edinimi ve/veya arazi toplulaştırması faaliyetlerini Emlak ve Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı'nın denetimi altında ilgili bölge veya il müdürlükleri üzerinden kendi içerisinde olarak takip edecek ve düzenli (altı aylık) izleme raporları hazırlayarak Dünya Bankası'na sunacaktır. DSİ ayrıca AEP ve ATEP uygulama çalışmalarının altı aylık izleme ve takibi için bir yükleniciyle çalışmayı da tercih edebilir. DSİ'nin proje kapsamındaki düzenli AEP/ATEP izleme ve takip faaliyetleri için bir yüklenici görevlendirmeye karar vermesi halinde, her bir sistem için Kapanış Raporlarını hazırlamak üzere ayrı bir yüklenici görevlendirilecektir.

İlgili sistemlerdeki bütün arazi edinimi çalışmalarının ve DSİ tarafından Uzunlu'da gerçekleştirilen arazi toplulaştırması işlerinin tamamlanmasıyla birlikte DSİ bağımsız bir üçüncü taraf vasıtasıyla geçerli her bir sistem için AEP ve ATEP Kapanış Raporlarını hazırlayarak Dünya Bankasıyla paylaşacaktır (bkz. Tablo 11). Arazi edinimi ve arazi toplulaştırması uygulamalarının kapanış raporlarının amacı hem arazi edinimi ve arazi toplulaştırması için izlenen süreçlerle ilgili ayrıntılı bilgi sağlamak hem de DSİ'nin taahhütleriyle elde edilen sonuçları karşılamaktır. Bütün kapanış raporlarında OP 4.12 ile uyumsuzluğun mevcut olduğu başlıca bütün konular, izleme ve takibe halen ihtiyaç duyulan çözüme kavuşturulmamış davalar ve varsa uyuşmazlıkları ortadan kaldırmaya yönelik öneri ve düzeltici eylemler belirtilecektir. Bu kapanış raporları uygulamanın sona ermesini müteakip bağımsız bir üçüncü taraf (yüklenici veya akademisyen) tarafından hazırlanacaktır. Her bir sistemdeki uygulamanın tamamlandığı tarihe bağlı olarak DSİ, ya arazi ediniminin gerçekleştirildiği bütün sistemlerle ilgili bilgi veren tek bir AEP Kapanış Raporu veya her bir sistem için ayrı AEP Kapanış Raporları hazırlanmasını tercih edecektir. Arazi Toplulaştırması uygulamasıyla ilgili olarak ise, DSİ Uzunlu için ayrı bir ATEP Kapanış Raporu hazırlayacaktır. AEP ve ATEP Kapanış Raporları onay için Dünya Bankasına gönderilecek ve onayın ardından İngilizce ve Türkçe olarak DSİ'nin internet sitesinde yayınlanacaktır.

Bütün belgeler (AEPÇ, AEP'ler, ATEP) Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ve Dünya Bankası tarafından onaylanacak ve hem Türkçe hem de İngilizce olarak Dünya Bankası'nın internet sayfasında yayınlanacak ve yerel olarak da paydaşlar ve PEK'lere duyurulacaktır. Belgelerin taslak sürümleri yerel olarak istişare edilerek alınan geri bildirim doğrultusunda gözden geçirilecektir. Belgelerin son halleri de DSİ'nin ilgili yerel birimlerinde basılı olarak ve DSİ resmi internet sitesinde ilan edilecektir. Belgelerde yapılacak değişiklikler de belgelerin gözden geçirilip güncellenmesini müteakip yine aynı şekilde duyurulur.

8. ARAZİ EDİNİMİ UYGULAMA PLANI

DSİ tarafından gerçekleştirilecek arazi edinimi/arazi toplulaştırması çalışmalarına ilişkin uygulama planı aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

İlave arazi alımı gerektiren projelere ilişkin olarak DSİ aşağıda sayılan faaliyetlerde bulunacaktır.

Tablo 12. Arazi Edinimi Uygulama Planı

Faaliyet		Sorumlu Taraf
AEP Hazırlanması		
1	Her projenin son tasarımı	DSİ Proje İnşaat Dairesi Başkanlığı
2	AEP Danışmanı Atanması (gerekli görülürse)	DSİ Emlak Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı
3	Sosyal mevcut durum çalışması üzerinde mutabakat sağlanması	DSİ Emlak Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı ve/veya AEP Danışmanı*
4	Arazi edinimine konu varlıkların değerlendirilmesi	DSİ Bölge Müdürlüğü /veya AEP Danışmanı
5	AEP taslağının hazırlanarak değerlendirilmesi için DSİ ve Dünya Bankası'na sunulması	DSİ Emlak Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı ve/veya AEP Danışmanı
6	AEP taslağının paylaşılması	DSİ Emlak Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı
7	(Geribildirimler ışığında) AEP'na son halinin verilmesi	DSİ Bölge ve/veya İl Müdürlüğü veya AEP Danışmanı
8	Şikayet Mekanizmasının Sulama Modernizasyonu Projesine uygun olarak düzenlenmesi	DSİ Genel Müdürlüğü
AEP uygulaması		
7	Etkilenen taraflar ve diğer paydaşlarla proje gereklerine ilişkin istişareler	DSİ Bölge Müdürlüğü
8	Tazminat müzakereleri	DSİ Bölge Müdürlüğü
9	Tazminat ödenmesi ve araziye giriş	DSİ Bölge Müdürlüğü
10	İnşaat planı ve AEP uygulamasına ilişkin sürekli istişareler	DSİ Bölge Müdürlüğü
11	Yeni sulama planına göre inşaat	İnşaat Yüklenicisi
12	Arazi Edinimi Planı uygulamalarının sürekli takibi ve (altı aylık) raporlama	DSİ Bölge Müdürlüğü ile DSİ Emlak Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı veya AEP Danışmanı
AEP uygulama sonrası		
13	AEP Kapanış Raporu taslağının hazırlanması	Bağımsız Danışman
14	AEP Kapanış Raporu taslağının DSİ ve Dünya Bankası'na iletilmesi	Bağımsız Danışman
15	AEP Kapanış Raporunun tamamlanması	Bağımsız İzleme Takip Danışmanı
16	AEP Kapanış Raporunun Duyurulması	DSİ Genel Müdürlüğü

*DSİ ihtiyaca göre AEP hazırlanması ve uygulanması için bir danışmanın görevlendirilmesine karar verebilir.

Arazi toplulaştırması faaliyetlerine izin veren projeler çerçevesinde DSİ'nin takip edeceği plan aşağıdaki gibidir.

Tablo 13. Uzunlu Sistemi Arazi Topplulaştırması Uygulama Planı

Faaliyet		Sorumlu Taraf
Arazi Topplulaştırması Hazırlığı ve Uygulaması		
1	Topplulaştırma işlerinin son tasarıma uygun olarak planlanması	DSİ Bölge Müdürlüğü ile DSİ Arazi Topplulaştırması ve TIGH Dairesi Başkanlığı
2	Uzunlu için bir taslak ATEP hazırlanması ve görüş için DB ile paylaşılması	DSİ Bölge Müdürlüğü ve/veya İl Müdürlüğü ile DSİ Arazi Topplulaştırması ve TIGH Dairesi Başkanlığı veya Danışman
3	Taslak ATEP'in kamuoyuna açıklanması, alınan geri bildirim doğrultusunda ATEP'e son halinin verilmesi	DSİ Bölge Müdürlüğü ve/veya İl Müdürlüğü ile DSİ Arazi Topplulaştırması ve TIGH Dairesi Başkanlığı veya Danışman

4	Etkilenecek tarafların arazi toplulaştırması süreci ve Sulama Modernizasyonu Projesi konusunda bilgilendirilmesi	DSİ Bölge Müdürlüğü ile DSİ Arazi Toplulaştırması ve TIGH Dairesi Başkanlığı
5	Arazi Toplulaştırması programında gönüllü katılımı teminen sürekli istişareler yürüterek Sulama Modernizasyonu Projesi ile de bağlantılı olacak şekilde Arazi Toplulaştırmanın faydalarının anlatılması	DSİ Bölge Müdürlüğü ile DSİ Arazi Toplulaştırması ve TIGH Dairesi Başkanlığı
6	Arazi Toplulaştırmada kaydedilen ilerlemenin izlenerek altı aylık düzenli izleme raporlarına girdi sağlanması	DSİ Bölge Müdürlüğü ile DSİ Arazi Toplulaştırması ve TIGH Dairesi Başkanlığı
AEP Sonrası Uygulama		
7	Taslak ATEP Kapanış Raporunun hazırlanması	Bağımsız Danışman
8	Taslak ATEP Kapanış Raporunun DSİ ve DB'ye gönderimi	Bağımsız Danışman
9	ATEP Kapanış Raporuna son halinin verilmesi	Bağımsız Danışman
10	ATEP Kapanış Raporunun kamuoyuna açıklanması	DSİ Genel Müdürlüğü

9. İZLEME VE TAKİP

İşbu AEPÇ ve projeye özel AEP'lerinin ve ATEP'in uygulanmasındaki temel amaç, etkilenecek kişi ve topluluklar üzerindeki olumsuz sosyal etkileri azaltmak veya ortadan kaldırmak ve geçim kaynaklarını proje öncesindeki düzeye getirebilmektir. AEP ve ATEP izleme faaliyetleriyle hedeflenen:

- AEPÇ, AEP ve ATEPAEP eylem ve taahhütlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yerine getirilmesi,
- Uygun ölçütleri karşılayan etkilenen tarafların mutabık sürelerde hak ettikleri tazminatı eksiksiz olarak alması,
- PEKler tarafından bildirilen itiraz ve şikayetlerin takibinin yapılarak gerekmesi halinde uygun düzeltici adımların atılması, olarak ifade edilebilir.

Arazi edinimi ve arazi toplulaştırması süreçlerinin izleme ve takibi altı aylık izleme ve takip faaliyetleriyle düzenli olarak gerçekleştirilecektir.

Arazi edinimi ve arazi toplulaştırması faaliyetlerinin uygulama ve izlemesinden DSİ Bölge Müdürlüğü personeli sorumlu olacak, Bölge Müdürlüğü personeli Halkla İlişkiler ve Çevre Bölge Koordinatörü altında çalışacaktır. Her Bölge Müdürlüğünde bulunan Halkla İlişkiler ve Çevre Koordinatörü AEP'leri ve Uzunlu'ya özel ATEP'i hazırlayarak ilgili uygulamaları izlemek suretiyle inşaat yüklenicileri, faydalanıcılar ve etkilenen topluluklar içinde yer alan diğer paydaşlarla sürekli temas halinde olacak ve şikayetlerin çözümüne yönelik adımları koordine edecektir. Bölgelerdeki Halkla İlişkiler ve Çevre Koordinatörleri DSİ Genel Müdürlüğündeki Proje Yönetim Ekibinde yer alan Halkla İlişkiler ve Çevre Ekip Liderlerine AEP'ler ve Uzunlu'ya özel ATEP'in ilerleme durumunu da içeren altı aylık raporlar sunacaktır.

İzleme faaliyetleri, DSİ Emlak Kamulaştırma Daire Başkanlığı gözetiminde ve ilgili bölge müdürlüklerinin aktif izlemesiyle sağlanacaktır. DSİ tarafından gerçekleştirilen arazi edinimi ve arazi toplulaştırması faaliyetlerinin takibi yapılacak düzenli saha gezileri ve her projenin sahadaki ekiplerince hazırlanacak raporlar üzerinden gerçekleştirilecektir. DSİ gerekmesi halinde hem AEP hem de ATEP'in uygulanması ve izlenmesi için bir danışman görevlendirmeyi tercih edebilir.

DSİ, arazi edinimi ve arazi toplulaştırması (Uzunlu) süreçlerini izleyerek altı aylık raporlarla uygulamada kaydedilen ilerleme ve karşılaşılan uygunsuzluklar konusunda Dünya Bankası'nı bilgilendirecektir. Örnek İzleme Raporu Ek 3'te verilmiştir.

Buna ilaveten, Dünya Bankası yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere düzenli gözetim ödevi kapsamında süreçleri takip ederek gerekmesi halinde öne çıkan sorunlara yönelik çözüm önerilerinde bulunacaktır.

Hem AEP hem de ATEP uygulamasının tamamlanmasının ardından DSİ yürütmekte olduğu arazi edinimi ve arazi toplulaştırması çalışmalarının uygulanmasını değerlendirmek üzere bağımsız bir danışman görevlendirecek, bu danışman izleme ve takip danışmanından farklı olacaktır. Bu danışman:

- AEP uygulamalarının AEPÇ ve projeye özel AEP'ler ile uyumlu olup olmadığını inceleyecek,
- ATEP uygulamasının AEPÇ ve Uzunlu ATEP ile uyumlu olup olmadığını inceleyecek,
- Karşılaşılan sorunlara ilişkin zamanında ve çözüm odaklı ve AEP'lerinde belirtilen gerekleri yerine getirerek atılan adımları raporlayacak,
- Hassas topluluklar ve izinsiz arazi kullanıcılarının göz ardı edilip edilmediğini inceleyecek,
- Toplumun arazi ve araziye dayalı geçim kaynaklarının kaybına ilişkin geribildirim ve şikayetlerini inceleyecek,
- Uygulanmakta olan istişare stratejisi ve yerel topluluklar ile PEKler üzerindeki etkilerini değerlendirecek,
- Projenin arazi üzerinde olumsuz etkisi olmamasını teminen DSİ tarafından hem arazi edinimi hem de arazi toplulaştırması bağlamında alınan önlemler ile izlenen tazminat stratejisinin uygunluğunu değerlendirecek

Bağımsız danışman AEP Kapanış Raporu/Raporları ve ATEP Kapanış Raporunu da hazırlayarak onay için Dünya Bankası'na sunacaktır. Bu nihai Kapanış Raporları İngilizce ve Türkçe dillerinde DSİ İnternet sayfasında yayınlanacaktır.

DSİ ayrıca her beş proje kapsamında yer alan arazi toplulaştırması ve sulama modernizasyonu çalışmalarının çiftçiler ve yerel halk üzerindeki etkilerinin bir değerlendirmesini yapmak üzere Bankanın şart koştuğu dışında kapsamlı bir bağımsız çalışma gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Modernizasyonu yapılan sulama projelerinin en azından 1 senedir işletmede olmasını teminen bahse konu bu çalışma projenin 5 veya 6'ncı yılında yapılacaktır.

Arazi edinimi uygulama süreçlerinin izlenmesine ilişkin olarak önerilen bazı performans ölçütleri Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14: Arazi Edinim Uygulama Süreci İzleme Göstergeleri

Gösterge	Bilgi Kaynağı	Raporlama Sıklığı
Edinime konu toplam parsel sayısı (proje beheri) <ul style="list-style-type: none">• Kamu Arazileri• Şahıs Arazileri• Rızaen alım• Hukuk yoluyla	Kamulaştırma kayıtları	Altı ayda bir
Etkilene ve tazmin edilen etkilene kişiler toplamı (proje beheri) <ul style="list-style-type: none">• Arazi sahipleri• Arazi kullanıcıları• E/K• Hassas topluluklar	Kamulaştırma kayıtları ve tazminat ödeme kayıtları	Altı ayda bir
Madde 10 hükmünün tenfiz edildiği mahkeme dava sayısı <ul style="list-style-type: none">• Açık• Kapanmış (kayıtlı)	Kamulaştırma kayıtları	Altı ayda bir
Yapılan tazminat ödemeleri (proje beheri) <ul style="list-style-type: none">• Arazi sahipleri• Arazi kullanıcıları (malik/izinsiz)• Hassas topluluklar	Tazminat ödeme kayıtları	Altı ayda bir
Arazi toplulaştırmaya konu parsel sayısı (proje beheri) <ul style="list-style-type: none">• DSİ	Arazi toplulaştırması kayıtları	DSİ'nce yapılan arazi toplulaştırmalarında altı ayda bir
Arazi toplulaştırmasına itiraz eden etkilene kişiler sayısı (proje beheri) <ul style="list-style-type: none">• DSİ	Arazi toplulaştırması kayıtları	DSİ'nce yapılan arazi toplulaştırmalarında altı ayda bir
Yapılan istişareler (proje beheri) <ul style="list-style-type: none">• Arazi edinimi• Arazi toplulaştırması	Bölge/İl Müdürlüğü kayıtları	Altı ayda bir
Bilgilendirilen etkilene kişi sayısı (il bazında) <ul style="list-style-type: none">• E• K	Bölge/İl Müdürlüğü kayıtları	Altı ayda bir
Arazi edinimi ve toplulaştırmasına ilişkin yapılan şikayet sayısı (proje beheri) <ul style="list-style-type: none">• Açık• Kapalı• Şikayette bulunan K/E• Konu• Zamanında kapandı	DSİ şikayet kaydı	Altı ayda bir

10.MALİYETLER VE BÜTÇE

Belirlenmiş olan her beş proje için arazi edinimi ve arazi toplulaştırması gereklerinin neler olduğu her projenin proje tasarımının tamamlanmasını müteakip kesinleşecektir. Her proje için arazi edinimi ve arazi toplulaştırmasına ilişkin tahmini rakamlar Tablo 15'te verilmiştir. Önceden de ifade edildiği gibi, DSİ arazi toplulaştırması yöntemiyle arazi ediniminden imkanlar elverdiği ölçüde kaçınacaktır. Ancak, bazı projelerde de arazi toplulaştırması ve arazi edinimine birlikte ihtiyaç olabilecektir. Tabloda sunulan bütçe öngörüsü nihai tasarıma göre değişiklik gösterebilir. Arazi toplulaştırması ve arazi edinimi maliyetlerini DSİ (belirlenen beş projeden üçünde, aynı zamanda GTHB de) kendi bütçesinden karşılayacaktır.

Tablo 15. Arazi Toplulaştırması ve Arazi Edinimi - Tahmini Bütçe

Sulama Projesi	Kamulaştırma	Toplulaştırma	TOPLAM
	Maliyet (TL)	Maliyet (TL)	Maliyet (TL)
Manisa Alaşehir Projesi	7,500,000	-	7,500,000
Isparta Atabey Projesi	1,080,000	5,700,000	6,780,000
Konya Ereğli Sol Sahil Projesi	2,500,000	6,400,000	8,900,000
K.Maraş Kartalkaya Projesi	-	10,215,500	10,215,500
Yozgat Uzunlu Projesi	-	3,200,000	3,200,000
Toplam	11,080,000	25,515,500	36,595,500
Toplam USD*	2,915,789	6,714,605	9,630,395

*Kur: 1 USD = 3,8 TL

EKLER

EK 1 ARAZI EDİNİM PLANI RAPOR FORMATI

1. GİRİŞ

- Projenin konumu (il, ilçe, mahalle)
- Proje için gerekli olan toplam arazi miktarı ve türü (özel / kamu), vs.
- Bu arazinin seçilme sebepleri
- Proje tanımı: Sulama tesis ve arazi toplulaştırması faaliyetinin projenin durumuna ve aşamasına göre açıklanması
- Varsa seçili arazi üzerindeki diğer varlıklar ve mevcut durumuna ilişkin bilgi (kullanım durumu vs.)
- Takip edilecek arazi edinimi süreci hakkında bilgi

2. POTANSİYEL ETKİLER VE ETKİLENEN KİŞİLER

- Proje etkilerinin tanımlanması (geçici, kalıcı)
- Arazi edinimi için kullanılacak olan yöntem (kamu veya şahsa ait olmasına bağlı olarak; daimi mülkiyet hakkı tesisi, irtifak tesisi, kiralama, tahsis, devir izin vb.)
- Seçilen arazinin mülkiyetinin şahıslara ait olması durumunda, yasal hak sahiplerinin sayısı ve araziye ne şekilde kullandıklarına ait bilgi
- Seçilen arazi üzerinde mevcut yapılar varsa ise, bu yapıları kullanan kişilerin kimler olduğu, projeden nasıl ve ne süreyle etkilendiği
- Seçilen arazi üzerinde tarım dışı bir kullanım varsa (barınma, tarımsal endüstri vb.), etkilenen kişilerin kimler olduğu, projeden nasıl ve ne süreyle etkilendiği
- Arazinin kullanım durumuna bağlı olarak etkilenen kişilerin geçim kaynakları üzerine etkilerinin olup, olmadığı
- PEKler arasında hassas topluluklar var mı?
- Ulusal mevzuat veya OP 4.12 gereği tazmin edilmek için sağlanması gereken uygun ölçütler.

3. YASAL ÇERÇEVE

(Arazi Edinimi Politika Çerçevesinde tanımlanan yasal çerçeve ile aynı olabilir. Alt projelerin değişen arazi gereksinimleri nedeniyle yasal çerçeve daha kısa veya uzun olabilir.)

- Ulusal mevzuat hakkında kısa bilgi (sadece Proje için geçerli olan ilgili kanun/yönetmelikler)
- Banka Politikalarının ve OP 4.12'nin özeti

4. UYGULAMA, TAZMİNAT VE DİĞER YARDIMLAR

Arazi edinimi sürecinin özeti; DSİ'nin yasal sorumlulukları, arazinin nasıl ve ne sürede edinileceği, kimlere ve hangi tür taşınmazlar için tazminat verileceği ve projenin uygulama sürecinde varsa yapılacak diğer yardım/destekler hakkında bilgi (geçim kaynaklarına etkiler varsa onların yeniden tesisi için ilave önlemlerin olup olmayacağı)

5. İSTİŞARE VE KATILIM

Arazi edinimine konu arazinin sahipleri ve kullanıcıları ile yapılacak istişare sürecinin özeti, istişareden kimlerin sorumlu olduğu, projeden etkilenen kişilerin bilgilendirilmesi için kullanılacak kanallar veya araçlar, varsa hassas toplulukların istişare sürecine nasıl dahil edilecekleri

6. ŞİKAYET/TALEP SİSTEMİ

Proje kapsamında kurulacak olan şikayet/talep sisteminin projenin hangi aşamalarında ne şekilde işleyeceği, sorumlu tarafların kimler olacağı, kullanılacak olan araç ve yöntemler

7. İZLEME VE RAPORLAMA

Uygulanacak olan Arazi Edinim Planı'nın izlemesinin nasıl ve ne sıklıkta yapılacağı, izleme faaliyetinin nasıl ve ne sıklıkta raporlanacağı

8. TAKVİM VE BÜTÇE

Arazi edinimi işleri için öngörülen tahmini bütçe ve iş planı

EK 2 ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI EYLEM PLANI RAPORLAMA FORMATI

1. GİRİŞ

- *Projenin yeri (il, ilçe, mahalle)*
- *Proje kapsamında toplulaştırılacak arazi miktarı ve cinsi (özel/kamu), arazi üzerinde izinsiz kullanıcıların olup olmadığı vb.*
- *Proje tanımı: sulama tesisi ve toplulaştırma faaliyetinin tanımı, projenin ve toplulaştırma faaliyetlerinin mevcut ilerleme durumu hakkında bilgi*
- *Arazi toplulaştırmada izlenecek yaklaşım hakkında bilgi*

2. OLASI ETKİLER VE ETKİLENEN KİŞİLER

- *Toplulaştırma ve sulama modernizasyonu ile ilgili bütün etkilerin tanımı (geçici, kalıcı)*
- *Arazi Toplulaştırmaya tabi yerleşim yerlerinin tanımı ve PEK'lerle yerel halkın profili*
- *Arazi kullanımı hakkında bilgi (malik veya kiracı olup olmadığı, kayıtlı/kayıtsız su kullanıcısı sayısı, arazi toplulaştırmadan etkilenecek kadın malik sayısı vb.)*
- *Yerel topluluğun Arazi Toplulaştırmaya dair algısı*
- *Projeden etkilenen kişiler arasında hassas grupların bulunup bulunmadığı Bu grupların hangileri olduğu Varsa bu belirli gruplar üzerindeki etkiler*

3. YASAL ÇERÇEVE

(Bu çerçeve, Arazi Edinimi Politika Çerçevesi'nde Arazi Toplulaştırmayla ilgili olarak verilen yasal çerçeveye aynı olabilir. Alt-projelerin değişen arazi gereksinimlerine bağlı olarak bu yasal çerçeve daha uzun veya daha kısa tutulabilir.)

- *Ulusal mevzuat hakkında kısa bilgi (yalnızca proje kapsamında geçerli olan kanunlar/yönetmelikler)*
- *Dünya Bankası Politikaları ve OP 4.12'nin Özeti*

4. UYGULAMA, TAZMİNAT VE DİĞER YARDIMLAR

Arazitoplulaştırması sürecinin özeti; DSİ'nin yasal sorumlulukları, arazi toplulaştırmanın ne şekilde ve hangi süre zarfında gerçekleştirileceği, arazi toplulaştırması sebebiyle ortaya çıkması beklenen etkilere yönelik azaltıcı tedbirler, projenin uygulanması sürecinde sağlanacak diğer yardım/destekler hakkında bilgi (geçim kaynaklarının etkilenmesi halinde gelir ikamesine yönelik ek tedbirler alınıp alınmayacağı)

5. İSTİŞARE VE KATILIM

Arazi toplulaştırmaya tabi arazinin sahipleri ve kullanıcılarıyla gerçekleştirilecek ve kadınlar ve varsa hassas gruplara özel özen gösterileceği istişare sürecinin özeti, istişareden kimin sorumlu olduğu, projeden etkilenen kişilerin bilgilendirilmesi için kullanılacak mecra ve yollar, istişare sürecine hassas gruplar veya kadınların ne şekilde dahil edileceği vb.

6. ŞİKAYET/TALEP SİSTEMİ

Mevcut şikayet bildirim sistemi ve nasıl işlediği hakkında bilgi, yerelde şikayetleri toplayacak olan sorumluların kimler olduğu, hangi araç ve yöntemlerin kullanılacağı, Bu sistemin kadınlar da dahil hassas gruplara ne şekilde yarar sağlayacağı

7. İZLEME VE RAPORLAMA

ATEP ne şekilde ve ne sıklıkla izlenecek ve takip edilecektir? İzleme ve takip kim tarafından yapılacaktır? İzleme ve takip faaliyetlerinin kapsamı nedir? İzleme ve takip faaliyetlerinin raporlama usul ve sıklığı ne olacaktır?

8. TAKVİM VE BÜTÇE

Arazi toplulaştırması işleri için öngörülen bütçe ve çalışma programı

EK 3 ŞİKAYET BAŞVURU FORMU / KAPANIŞ FORMU

ŞİKAYET BAŞVURU FORMU			
Şikayeti Alanın Adı:		Tarih:	
Unvanı:			
ŞİKAYET SAHİBİNİN		ŞİKAYETİ ALMA ŞEKLİ	
Adı/Soyadı		Telefon	☐
Telefonu		Bilgilendirme Toplantısı	☐
Adresi		Saha Ofisine başvuru	☐
Köyü		Posta/E posta	☐
İmzası (varsa)		Saha Ziyareti	☐
		Diğer:	☐
ŞİKAYET DETAYLARI			

ŞİKAYET KAPANIŞ FORMU		
ŞİKAYETİN DEĞERLENDİRİLMESİ	Kamulaştırma	☐
	Evlere veya geçim kaynaklarına verilen zarar	☐
	Çevresel veya sosyal	☐
	İşgücü kaynaklı	☐
	Diğer	☐
Tazminat Gerektiriyor Mu?	☐ EVET	☐ HAYIR
SONUÇ		
KAPANIŞ		
<i>Bu kısım şikayette bulunan kişi ve şikayet değerlendirme komitesi tarafından tazminat alındıktan ve şikayet giderildikten sonra doldurulup imzalanacaktır. (Şikayette bulunan kişinin imzası yerine tazminatın yapıldığına dair banka dekontu veya başka belgeler eklenebilir)</i>		
Kurum adına yetkili	Şikayetçi	
Ad-Soyad	Ad-Soyad	
Tarih ve İmza	Tarih ve İmza (Mümkünse)	

belirleyecektir. Ancak daha sonraki aşamalarda istenecek ise bu satır yeterli olur.]

EK 4. ALTI AYLIK İZLEME RAPORU - ÖNERİLEN ÇERÇEVE

Raporun kapak sayfasında raporun hazırlandığı tarih ve hangi raporlama dönemine ait olduğu yer alacaktır.

1. Alt-proje Tanımı

Bu bölümde alt-projeye ilişkin kısa bir açıklama yer alacaktır. Açıklama içeriğinde şu hususlara yer verilecektir: alt-projenin işlerliği veya başarılı olması için gereken bağlantılı faaliyetler, temel bileşenler, hazırlanacak raporlarda araziye erişim gerekliliklerinde değişikliğe neden olabileceği için tasarım değişiklikleri (varsa) belirtilecektir. (Tasarımda bir değişiklik olmadıkça raporların bu kısmı genelde aynı kalır.)

2. Uygulama Özeti

Bu bölümde bugüne kadar arazi edinimi ve/veya Yeniden Yerleşime ilişkin yerine getirilen tüm görev ve gerçekleştirilen faaliyetlerin bir özeti verilecektir. Bu bölümde arazi konusunda yapılan müzakere, davalar, tazminat ödemeleri, halkın katılımı, saha seçimi, fiziksel Yeniden Yerleşim, geçim kaynaklarının eski haline getirilmesi, arazi toplulaştırması (varsa) ve şikayetler gibi konularda kaydedilen ilerleme açıklanacaktır.

3. Öne Çıkan Konular ve Öneriler

Bu bölümde öne çıkan konular/sorunlar açıklanarak çözüme kavuşup kavuşmadığı belirtilecektir.

4. Önceki Önerilerin Takibi

Bu bölüm ilk raporda yer almayacak olması nedeniyle önceki dönemden devreden bir takip yükü içermemektedir. İkinci rapordaysa bu bölümde bir önceki raporda belirtilmiş olan sorunlar ile çözüm önemleri belirtilecektir. Çözüme kavuşmamış konular olması halinde yine bu bölümde belirtilecektir.

5. Sonuç

Bu bölümde AEP uygulaması genel ilerleyiş itibarıyla değerlendirilerek gelecekte yapılması gerekenler öneriler ışığında ele alınacaktır.

6. AEP ve ATEP Uygulması - Özet Tablolar

AEP'da belirtilen izleme göstergeleri doğrultusunda, bu bölümde yer alan tablolarda AEP uygulamalarına ilişkin hem dönem özelinde hem de genel bilgiler yer alacaktır. Tablolar ayrı ayrı Excel formları şeklinde olabileceği gibi sunulacak bilginin içeriğine göre doğrudan bu kısma da yazılabilir. (Tabloların Excel dosyasında sunulması durumunda tablolar şablon olarak diğer alt-projelerde de kullanılabilir.)

EK 5 PAYDAŞ KATILIM PLANI

Nu.	Katılımın Konusu	Katılım Ayrıntıları	Hedeflenen Paydaşlar	Katılım Usulü	Sıklığı (önerilen)
1	Sulama Modernizasyonu Projesi (Tasarım, uygulama, yatırım programı, vs.)	<p>(Sulama Birlikleri, etkilenen yerleşimler vs. yerlerde gerçekleştirilecek) toplantılar sayesinde Proje'ye ilişkin bilgi paylaşımı artacaktır</p> <p>Hedeflenen paydaş gruplarının proje teknik tasarımı, ihale süreçleri ve inşaat safhaları ile beklenen çıktılara ilişkin yeterli bilgisi bulunmamaktadır. DSİ Bölge Müdürlüğü İşletme Bakım Dairesince katılım toplantılarının nasıl olacağına dair yapılan bilgilendirmeye istinaden hedef paydaş grupları DSİ tarafından düzenli olarak bilgilendirecektir.</p> <p>İletişim ve kapalı sulama sistemi projesinin uygulanmasına ilişkin olarak DSİ yüklenici ve Sulama Birliği arasında irtibatı sağlayacaktır.</p>	Sulama Birlikleri (Başkan, Yönetim Kurulu, Konsey, vs.)	Bilgilendirme Toplantıları	Üç ayda bir
			Sulama Birliği Üyeleri	Koordinasyon Toplantıları	Yılda bir
			Sulama Birliği Üyesi Olmayanlar	Broşür ve Posterler	Yılda bir
			Valilik	Proje raporlarının paylaşılması	Her altı ayda bir
			Kaymakamlık		Her altı ayda bir
			Belediye		Yılda bir
			Tarım İl/İlçe Müdürlükleri	Basın Bültenleri	Her altı ayda bir
			Ziraat Odası	DSİ İnternet sayfası	Yılda bir
			HESler		Yılda bir
			Sulama Birlikleri		Yılda bir
			Muhtarlar	Bilgilendirme ve koordinasyon toplantıları	Yılda bir
			Kapalı sistem sulama proje işleri yürütücüsü olan firma		Üç ayda bir
			Tarım işçileri		Gerektikçe
			2	Kapasite geliştirme (bütçeleme, raporlama, eğitim, vs.)	<p>DSİ halihazırda Sulama Birlikleri için standart bir veri tabanı oluşturma çalışmalarını sürdürmektedir. Bu veri tabanında toplumsal cinsiyet konusu ve su kullanıcıları kadınlara ilişkin bilgilere de yer verilmesi çok önemlidir. Bu veri tabanı sulama birliği üyesi olan/olmayan su kullanıcılarının daha kolay takip edilmesine olanak tanıyacaktır. Veri tabanının bakımı ve raporlama konularında Sulama Birliği Yönetimine yönelik yıllık eğitimler düzenlenecektir. Eğitimler DSİ Bölge Müdürlüğünde gerçekleştirilecektir.</p>
Sulama Birliği personeli	Saha Ziyaretleri	DSİ ve firma arasındaki sözleşme dönemi içinde			
Kapalı sistem sulama proje işleri yürütücüsü olan firma	Eğitim Kitapçıkları				

Nu.	Katılımın Konusu	Katılım Ayrıntıları	Hedeflenen Paydaşlar	Katılım Usulü	Sıklığı (önerilen)
		<p>Sulama Birliklerine yapılacak yıllık eğitimlerde, yasal doldurma zorunluluğu bulunan Yönetim Kurulu ve Konsey Karar Kayıt Defterleri, irat kayıt defterleri, su kullanıcı kayıt/tescil evrakı, defteri kebir, yevmiye defteri, demirbaş defteri, muhasebe defterleri, yıllık bütçe planları vs. belgeleri nasıl dolduracakları anlatılacaktır. Eğitimler DSİ Bölge Müdürlüğünde gerçekleştirilecektir.</p> <p>Sulama Birlikleri mevzuatı konusunda ilgili personel bilgilendirilmek suretiyle bilgi düzeyi arttırılacaktır.</p> <p>Sulama Birliği teknik çalışanları proje uygulamasının sona ermesinden sonra İnşaat firması tarafından sistemin nasıl kullanılacağına dair bilgilendirilecektir. İnşaatın tamamlanmasına müteakip Sulama Birliği yönetici kademesi ve üyeler/kullanıcılar da bu eğitime katılacaklardır. Eğitimler hem teorik hem de pratik eğitimler olacak şekilde düzenlenecektir. Sistemin nasıl çalıştığına ilişkin sınıf eğitimi verilecek, bu eğitimlerde kullanıcı kılavuzu olarak broşür vs. basılı materyal de kullanılacaktır. Belirlenecek Sulama Birliklerinin sahalarında iş başı eğitimleri verilerek sistemin nasıl kullanılacağı gösterilecektir. Sulama Birliği yönetimine SCADA gibi daha teknik sistemlerin nasıl kullanılacağına ilişkin ilave eğitimler de verilecektir.</p>			
3	Şikayet Mekanizması	Sulama Birlikleri için Resmi Şikayet Mekanizması ve Kayıt Sistemi geliştirilerek	Sulama Birlikleri Teşkilat Yapısı (Başkan, Yönetim	Toplantılar Broşür ve	Proje süresinde

Nu.	Katılımın Konusu	Katılım Ayrıntıları	Hedeflenen Paydaşlar	Katılım Usulü	Sıklığı (önerilen)
		<p>Sulama Birliklerinin bu konularda bilgilendirilmesi. Şikayet mekanizması ve bildirim kanalları tüm üyelere ve üye olmayan ancak projeye ilişkin talep ve endişeleri olan herkese açık olmalıdır.</p> <p>Sulama Birlikleri ve birlik üyelerinin bir sel/taşkın kaydedilmesi durumunda doğrudan DSİ'ne bağlı Taşkın, Arıza ve Müdahale Mekansal Bilgi Sistemi (TAMBİS) adlı cep telefonu uygulaması konusunda bilgilendirilmesi sağlanacaktır. Uygulama su kullanıcıları ve Sulama Birliği personeline tanıtılacaktır.</p>	<p>Kurulu, Konsey, vs.)</p> <p>Sulama Birliği personeli</p> <p>Sulama Birliği Üyeleri</p> <p>Sulama Birliği Üyesi Olmayanlar</p> <p>Sulama Birlikleri</p> <p>Muhtarlar</p> <p>Kapalı sistem sulama proje işleri yürütücüsü olan firma</p>	<p>Posterler</p> <p>DSİ İnternet Sitesi</p> <p>Raporlar</p> <p>Basın Bültenleri</p> <p>Şikayet Formları</p>	<p>İnşaat ve işletme dönemleri</p>
4	Arazi Edinimi (arazi toplulaştırması, kamulaştırma)	<p>Aralarında arazi ediniminden etkilenen kişilerin de bulunduğu paydaşlar DSİ tarafından yürütülen arazi toplulaştırması ve arazi edinimi çalışmaları konusunda düzenli aralıklarla bilgilendirilecektir.</p> <p>Arazi toplulaştırması konusunda resmi şikayet bildirimleri uygulamadan sorumlu müdürlükçe alınacaktır. Sulama Birlikleri ve şikayetçiler bildirmiş oldukları şikayetle ilgili çözüm süreci konusunda bilgilendirilecektir.</p>	<p>Sulama Birlikleri Teşkilat Yapısı (Başkan, Yönetim Kurulu, Konsey, vs.)</p> <p>Projeden etkilenen Sulama Birliği üyeleri</p> <p>Projeden etkilenen Sulama Birliği üyesi olmayanlar</p> <p>Tarım İl/ilçe Müdürlükleri</p> <p>Muhtarlar</p> <p>Arazi toplulaştırması işleri firma tarafından yürütülecektir</p>	<p>Bilgilendirme Toplantıları</p> <p>Koordinasyon Toplantıları</p> <p>Yasal evrak (bildirim, yeni parselasyon planları, vs.)</p> <p>DSİ İnternet sayfası</p>	<p>Her altı ayda bir</p> <p>Yılda bir</p> <p>Yılda bir</p> <p>Yılda bir</p> <p>Yılda bir</p> <p>Her altı ayda bir</p> <p>(Arazi toplulaştırması sürecinde) üç aylık olarak</p>
5	İzleme ve Değerlendirme	<p>Sulama Birliği performans takibi</p> <p>Sulama Birliği üyesi olan/olmayanların izlenmesi ve takibi</p> <p>Şikayetlerin takibi</p> <p>Projeye ilişkin şikayet bildirimleri ve paydaş katılım süreçlerinin izleme ve takibi yapılacaktır.</p>	<p>Sulama Birlikleri Teşkilat Yapısı (Başkan, Yönetim Kurulu, Konsey, vs.)</p> <p>Sulama Birliği Üyeleri</p> <p>Sulama Birliği Üyesi Olmayanlar</p>	<p>Toplantılar</p> <p>Raporlar</p> <p>Saha Ziyaretleri</p> <p>Performans göstergeleri</p> <p>İzleme ve değerlendirme formları</p>	<p>Yılda bir</p> <p>Yılda bir</p> <p>Yılda bir</p>

Nu.	Katılımın Konusu	Katılım Ayrıntıları	Hedeflenen Paydaşlar	Katılım Usulü	Sıklığı (önerilen)
6	Mali ve Teknik Denetim	Sulama Birliklerinin mali ve teknik yönden denetimi yapılarak denetim sonuçları valiliklerle paylaşılacaktır.	Sulama Birlikleri Teşkilat Yapısı (Başkan, Yönetim Kurulu, Konsey, vs.)	Toplantılar Raporlar Saha Ziyaretleri	Yılda bir
			Valilik		Yılda bir
			Kaymakamlık		Yılda bir
7	Sulama tarifesi (su kullanım ücretlerinin tespit edilmesi)	Tarifeler hakkında bilgilendirme	Sulama Birlikleri Teşkilat Yapısı (Başkan, Yönetim Kurulu, Konsey, vs.)	Toplantılar DSİ İnternet Sitesi	Yılda bir
8	Mevcut ve Planlanan Sulama kaynakları	Sulama Birliklerinin mevcut ve planlanan sulama kaynakları ile su miktarları konusunda bilgilendirilmesi	Sulama Birlikleri Teşkilat Yapısı (Başkan, Yönetim Kurulu, Konsey, vs.)	Toplantılar Raporlar	Yılda iki
			Belediye		Yılda iki
			Tarım İl/İlçe Müdürlükleri		Yılda iki
			HESler		Yılda iki
9	Önerilen Ürün Deseni	Havzaya ilişkin sulamalı tarıma konu ürün deseni hakkında bilgilendirme Gerekmesi halinde, İl ve İlçe Tarım Müdürlükleri tarafından paydaşlara yönelik ziraat eğitimleri verilecektir.	Sulama Birlikleri Teşkilat Yapısı (Başkan, Yönetim Kurulu, Konsey, vs.)	Toplantılar Broşür ve Posterler	Gerekmesi halinde
			Sulama Birliği Üyeleri		Gerekmesi halinde
			Sulama Birliği Üyesi Olmayanlar		Gerekmesi halinde
			Tarım İl/İlçe Müdürlükleri		Gerekmesi halinde
10	Sulama Yöntem ve Teknikleri (damla sulama, yağmurlama, vs.)	Sulamalı tarımdaki ürün desenine göre verimi arttıracak sulama sistemlerine ilişkin bilgilendirme. Gerekmesi halinde, İl ve İlçe Tarım Müdürlükleri tarafından paydaşlara yönelik ziraat eğitimleri verilecektir.	Sulama Birlikleri Teşkilat Yapısı (Başkan, Yönetim Kurulu, Konsey, vs.)	Toplantılar Broşür ve Posterler DSİ İnternet Sitesi Saha Ziyaretleri	Gerektikçe
			Sulama Birliği Üyeleri		Gerektikçe
			Sulama Birliği Üyesi Olmayanlar		Gerektikçe
			Tarım İl/İlçe Müdürlükleri		Gerektikçe
			Ziraat Odası		Gerektikçe
			Muhtarlar		Gerektikçe
					Gerektikçe
11	Su kullanıcıları kadınlar	Toplantılar yapmak suretiyle proje hakkında bilgi düzeyinin artırılması DSİ tarafından su kullanıcıları kadınlara yönelik yeni sulama sisteminin özellikleri, alternatif tarım yöntemleri ve Sulama Birliklerine kaydolmaya	Sulama Birlikleri kadın üyeleri	Bilgilendirme Toplantıları Broşür ve Posterler DSİ İnternet Sitesi	Her üç ayda bir
			Sulama Birlikleri kadın konsey üyeleri		Gerektikçe
			Sulama Birliği kadın üyeleri		Gerektikçe
			Sulama Birliği kadın üyeleri		Her üç ayda bir
					Yılda bir

Nu.	Katılımın Konusu	Katılım Ayrıntıları	Hedeflenen Paydaşlar	Katılım Usulü	Sıklığı (önerilen)
		<p>yönelik kapasite oluşturma ve arttırma konularında bilgi paylaşım toplantıları düzenlenecektir. Bu toplantılarda toplumsal cinsiyet eşitliği gözetilecek ve toplantılar sulama mevsiminden önce gerçekleştirilecektir. (Eğitilmelere katılacak kadınlar arasında bir seçim yapılması gerekeceği gibi eğitimin yeri de kadınların ihtiyaçları dikkate alınarak seçilecektir. Eğitim zamanının da tarımsal faaliyetler ve kadınların tarlada olduğu zamanlar dışında tespit edilmesi gerekmektedir.)</p>	<p>Sulama Birliklerine üye olmayan kullanıcı kadınlar</p>	<p>Saha Ziyaretleri</p> <p>İzleme ve değerlendirme</p> <p>Raporlar</p> <p>Şikayet Formları</p>	<p>Yılda bir</p> <p>İnşaat ve işletme dönemleri</p>

EK 6 UZUNLU SİSTEMİ'NDEKİ ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI FAALİYETLERİYLE İLGİLİ EK VERİLER

Arka Plan

Uzunlu Sulama Sistemi Yozgat ilinin Uzunlu ilçesinde yer almaktadır. Sistem DSİ'nin bir diğer sulama sistemi olan Oğulcuk'a oldukça yakındır. Oğulcuk Sulama Sistemi kapsamındaki arazi toplulaştırması çalışmaları 2017 yılının sonlarında başlamıştır. Mevcut durumda Arazi Toplulaştırması ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri kapsamında hali hazır harita temin edilmiş esas harita çizilmiş, zemin analizi çalışmaları ve blok planı etütleri tamamlanmış ve parselasyon aşamasına geçilmiştir. Arazi toplulaştırması çalışmalarını yürütmek üzere kısa süre önce bir yükleniciyle anlaşılmıştır. Uzunlu sistemi kapsamında yer alan arazi toplulaştırması çalışmaları, proje ilerledikçe Oğulcuk sistemi kapsamındaki çalışmalarla paralel olarak yürütülecektir. Projenin öngörülen tamamlanma tarihi 21 Eylül 2020'dir. Uzunlu Sulama Sistemi, Boğazlıyan Sulama Birliği tarafından işletilmektedir.

Uzunlu Sistemi kapsamında 17 yerleşim birimi yer almaktadır. Proje sahası yaklaşık 8.928 hektar olup bunun 419 hektarı Hazine arazisi, 33 hektarı da meradır. Arazi toplulaştırmaya tabi tutulması öngörülen toplam parsel sayısı 1600'dür ve 432 çiftlik parselasyona tabidir. Uzunlu Sistemi dahilindeki yerleşim yerlerine göre arazi toplulaştırmaya tabi arazi dağılımı aşağıdaki Tabloda verilmiştir.

	Yerleşim Yeri	Arazi Büyüklüğü (m2)			Parsel Sayısı			Kişi Sayısı (Malik)
		Kamu	Şahıs	Toplam	Kamu	Şahıs	Toplam	
1	Bahariye	762645	5457829	6220474	25	352	377	868
2	Başhoroz	0	411709	411709	0	65	65	103
3	Çalapverdi - İnönü	37395	1145995	1183390	43	381	424	689
4	Çalapverdi - Kemal Bey	607129	18413544	19020673	290	32687	3977	1145
5	Güveçli	4314993	6457362	10772355	1004	185	1189	527
6	Kemaliye	1094845	16234193	17329038	236	1316	1552	1072
7	Merkez Aşağı	78575	806087	884662	56	112	168	208
8	Merkez Bahçeler	131436	1675265	1806701	36	156	192	209
9	Merkez Çarşısı	397544	8580310	8977854	98	697	795	701
10	Merkez Yenidoğan	1055709	8218876	9274585	195	592	787	592
11	Merkez Yukarı	261349	6533842	6795191	61	559	620	538
12	Uzunlu Bahçelievler	184437	2602597	2787034	52	395	447	225
13	Uzunlu Esentepe	65119	328257	393376	21	38	59	55
14	Uzunlu Kemaliye	0	195781	195781	0	56	56	80
15	Uzunlu Koç	131601	1386720	1518321	24	155	179	235
16	Uzunlu Yenidoğan	5629	177730	183359	2	76	78	107
17	Yoğunhisar	0	359705	359705	0	30	30	53

Arazi toplulaştırmaya yönelik hazırlık çalışmaları kapsamında blok planları DSİ tarafından hazırlanmış ve bu planlar askıya çıkmaya hazırdır. Arazi toplulaştırması yapılacak saha içerisinde

yer alan 17 yerleşim yerinin tamamında 21-23 Şubat 2017 tarihleri arasında çiftçilere yönelik bilgilendirme toplantıları düzenlenmiştir.

Uzunlu sistemi halihazırda parselasyon safhasındadır ve askı süreci henüz başlamamıştır. Bununla beraber, Oğulcuk Sulama Sistemi kapsamındaki inşaat çalışmaları devam etmektedir. Bu sistemde bir alt yüklenici görevlendirilmiş ve gerekli çalışmalar başlatılmıştır.

Uzunlu'da Arazi Toplulaştırması için İzlenecek Süreç ve Prosedürler

AEPÇ Kısım 3.1'de tanımlı arazi toplulaştırması süreçleri Uzunlu Sistemi için de geçerlidir. Önceden DSİ arazi toplulaştırması faaliyetlerini 5403 Sayılı Kanun uyarınca gerçekleştirirken 6200 Sayılı Kanunla getirilen düzenlemelerle arazi toplulaştırması yetkisi DSİ'ye verilmiştir. Uzunlu Projesi kapsamında 5403 Sayılı Kanun uyarınca yürütülen arazi toplulaştırması faaliyetleri bundan böyle 6200 Sayılı Kanun uyarınca gerçekleştirilecektir. Ancak daha önceden belirtilmiş ve Uzunlu'da uygulanacak arazi toplulaştırması süreci ve işlem adımlarıyla ilgili herhangi bir değişiklik söz konusu değildir.

Toplulaştırma projelerinde öncelikle arazi toplulaştırması uygulamasının gerçekleştirileceği olası sahanın uygunluğunu incelemek üzere bir etüt çalışması yapılır. Bu etüt neticesinde proje sahasının arazi toplulaştırmaya uygun olduğunun tespit edilmesi durumunda, bu saha Bakanlar Kurulu Kararıyla uygulama alanı olarak ilan edilir. Bakanlar Kurulu Karar için gereken süreç uygulayıcı kurum tarafından yürütülür. Bakanlar Kurulu Kararının çıkmasının ardından sahada toplulaştırmaya yönelik teknik etütler başlatılır. Bu esnada arazi sahipleri arazi toplulaştırması konusunda bilgilendirilir.

Diğer kamu kurumlarının proje sahası üzerinde herhangi bir projesi olup olmadığı tespit edilir; böyle bir proje olması durumunda ilgili kurumlarla gerekli yazışmalar ve veri paylaşımı gerçekleştirilerek projenin uygulanması boyunca sürecek eşgüdüm sağlanır.

Uzunlu Projesi kapsamında şu ana kadar haritalama çalışmaları, toprak etütleri ve blok planları tamamlanmış bulunmaktadır. Bundan sonra çiftçilerle görüşmeler düzenlenecek ve bu görüşmelerde toplanan veriler ışığında parselasyon planları hazırlanacaktır. Bu parselasyon planları çiftçilerin kolayca görüp inceleyebileceği ve itiraz edebileceği ve aynı zamanda yaşlılar ve diğer hassas grupların da kolaylıkla erişebileceği yerlerde askıya çıkarılacaktır. Alınan itirazlar değerlendirilerek parselasyon planları itirazların en aza indirgenmesiyle tekrar askıya çıkarılacak ve ardından kesinleştirilecektir.

Yükleniciler imzaladıkları sözleşme çerçevesinde arazi toplulaştırmanın gerçekleştirildiği yerlerde irtibat bürosu işlevi görecek saha büroları açmakla yükümlüdürler. Bu bağlamda Uzunlu projesinin merkez konumundaki Boğazlıyan ilçesinde bütün yerleşim birimlerinin kolayca erişebileceği bir irtibat bürosu kurulmuştur. Büroda vatandaşların taleplerine cevap verebilecek daimi bir teknik kadro bulunmaktadır.

Kesin parselasyon planlarının kadastro kontrolünden geçmesinin ardından tapu tescil işlemleri tamamlanacak ve yeni araziler çiftçilere verilecektir.

Projeden Etkilenen Kişiler ve Diğer Arazi Toplulaştırması Paydaşları

Sulama modernizasyonu projeleri, en başından itibaren proje uygulama sürecine dahil olan SB'lerin başvurusuyla başlatılır. SB'ler sulama modernizasyonu ile birlikte planlanan arazi toplulaştırması uygulamalarının ana paydaşlarıdır. Bakım ve onarım işleriyle sulama tesislerinin korunması sorumluluğu tamamen SB'lere aittir. Dolayısıyla arazi toplulaştırması çalışmaları gerçekleştirilirken SB'lerle inşaat faaliyetlerinin mevcut sulamayı aksatmamasını ve arazi toplulaştırması işlerinin inşaat faaliyetleriyle paralel biçimde gerçekleştirilmesini sağlayacak bir eşgüdüm sağlanır.

Uzunlu sulama sisteminden sorumlu Boğazlıyan SB'nin halihazırda 507 su kullanıcı ve 326 üyesi bulunmaktadır. SB üyesi olmayan 181 su kullanıcısı olmakla beraber 28 Nisan 2018 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 7139 Sayılı Kanun'da yapılan son değişikliklerle bütün su kullanıcılarına SB üyesi olma mecburiyeti getirilmiştir. Proje sahası içinde yer alan ve bahsedilen durumda olan bütün çiftliklerin SB üyesi olması gerekecektir.

Uzunlu sistemi dahilindeki su kullanıcıları, uygulamanın modernizasyon sahasında yapılacak olması itibarıyla (birliğe üye olsun veya henüz üye kaydedilmiş olmasın), arazi toplulaştırmadan etkilenecek grup içerisinde yer alacaktır.

Şu ana kadar arazi toplulaştırmaya yönelik olarak gerçekleştirilen hazırlık çalışmaları, Uzunlu proje sahasında şimdilik izinsiz kullanıcı veya kiracıların olmadığını ortaya koymuştur. Projenin daha ileriki aşamalarında bu gibi kullanıcıların tespit edilmesi halinde bu kişiler bölgedeki Hazine arazileri hakkında bilgilendirilecek ve sıkıntı yaşamamaları için alternatif olarak bu Hazine arazilerini satın almaya veya kiralamaya sevk edilecektir. Mevzuat uyarınca DSİ'nin proje sahası üzerindeki devlet arazilerinin çiftçilere satılması hususunda doğrudan müdahalede bulunma yetkisi bulunmamaktadır. Bununla beraber bilgilendirme toplantıları esnasında çiftçilere bu konuda tavsiyelerde bulunulacak ve bahse konu arazileri satın almaları veya kiralamaları hususunda teknik yardım sağlanacaktır. Diğer taraftan yüklenicilerin söz konusu kişileri proje faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde ihtiyaç duyacakları iş gücünü oluşturmak üzere tutulmasını sağlamaya yönelik adımlar atılacaktır. DSİ, arazi toplulaştırması çalışmalarında öncelikle bir ATEP hazırlayıp bunu kamuoyuna açıklar. Bu esnada arazi toplulaştırmasına hazırlık olarak arazi sahipleriyle yapılan istişareler üzerinden blok planlarını tamamlar. Blok planlarının tamamlanmasıyla birlikte yerel halk ve arazi sahipleri ATEP ve PKP uyarınca arazi toplulaştırması kapsamında gerçekleştirilecek inşaat işleri konusunda bilgilendirilir. Parselasyon ile ilgili askı süresi devam ederken inşaat başlar. DSİ, sulama şebekesinin inşasından kaynaklanan bütün kayıpları ikame bedeli üzerinden tazmin eder.

İstişare Süreci ve Şikayet Bildirimi

Arazi toplulaştırması çalışmaları arazi sahiplerinin rızası aranmadan gerçekleştirilmektedir. Bu sebeple arazi sahiplerinin rızasının alınmasına yönelik bir anket çalışması gerçekleştirilmemiştir. Mevcut durumda projede askı sürecine henüz geçilmemiş olduğundan şimdilik herhangi bir arazi sahibinden arazi toplulaştırmasına ilişkin ilgili bir itiraz gelmemiştir. Ancak, DSİ ilkesel olarak arazi sahiplerinin memnuniyetini en üst seviyeye çıkarmaya yönelik adımlar atmakta ve her itirazın dikkatle incelenip çözüme kavuşturulması yönünde çaba gösterilmektedir.

DSİ tarafından gerçekleştirilen arazi toplulaştırması çalışması kapsamında rıza aranması hukuken zorunlu tutulmamış olmakla beraber, DSİ arazi toplulaştırmayla ilgili bütün olası şikayetlerin çözümünde katılımcı ve proaktif bir yaklaşım benimsemiştir. PEK'ler, yerel topluluk ve SB'lerle yapılacak istişare ve görüşmeler DSİ'nin arazi toplulaştırması uygulamaları açısından önemlidir. DSİ Bölge ve Şube Müdürlüklerindeki yetkililer ve inşaat yüklenicileri tarafından kurulan irtibat büroları vasıtasıyla bilgilendirme toplantılarının düzenlenmesi, parselasyon hususunda karara varılana kadar birden fazla askı süreci gerçekleştirilmesi ve projenin ilerleme durumu ile ilgili sürekli bilgi paylaşımı sağlanır. 4 aşamalı şikayet bildirim mekanizmasına (SB → Şube Müdürlüğü → Bölge Müdürlüğü → Genel Müdürlük) ek olarak, sulama sistemine özel irtibat büroları, görevlendirilmiş irtibat yetkilileri ve ulusal şikayet bildirim sistemleri (BİMER ve CİMER) de itiraz ve şikayetlerin bildirilmesi için mevcuttur.

Hazırlık etütleri esnasında DSİ'nin gerçekleştirilen çalışmalara itiraz eden arazi sahipleriyle karşı karşıya gelmesi ihtimali söz konusudur. DSİ tarafından yürütülen arazi toplulaştırması çalışmaları sulama modernizasyonu projelerine paralel olarak gerçekleştirildiğinden vatandaşlar genellikle toplulaştırması programının kendisine değil, ancak sık olmamakla birlikte parselasyon planlarına itiraz edebilirler. Bunun önüne geçmek için söz konusu kişilerle ayrıntılı bir değerlendirme yapılır ve mümkün olduğunca bütün arazi sahipleri tarafından kabul görecektir bir proje ortaya koymak için gösterilen çabalar sonucunda kesin bir çözüme ulaşılır. Uzunlu sahasındaki arazi toplulaştırması çalışmaları henüz başlangıç aşamasında olduğundan şimdilik toplulaştırmaya itiraz eden kişileri tespit etmeye yönelik bir çalışma veya toplulaştırma sonrası durumun bir değerlendirmesi yapılmamıştır. Bununla beraber şu ana kadar herhangi bir arazi sahibinden de arazi toplulaştırmayla ilgili bir itiraz gelmemiş ve SB, yüklenici veya DSİ bünyesinde herhangi bir kademede şimdiye kadar gerçekleştirilmiş olan arazi toplulaştırması çalışmalarıyla ilgili herhangi bir şikayet de kaydedilmemiştir.

Vatandaşların projeye ilgili şikayet ve talepleri Uzunlu Projesi kapsamında kurulmuş proje birimi tarafından toplanmaktadır. Bu şikayet ve taleplerin incelenip karara bağlanmasından sonra ilgili taraflara gerekli geri bildirim sağlanır. Proje birimi tarafından karara bağlanamayan şikayet ve talepler ilk olarak Bölge Müdürlüğüne sevk edilir; burada da bir çözüm elde edilmemesi durumunda sonuçlandırılmak üzere Genel Müdürlüğe yollanır. Bütün bu süreç sonucunda yine bir çözüm elde edilememesi durumunda, vatandaşlar hukuk yoluna başvurabilirler.